

Eksperimentalni program

OSNOVNA ŠKOLA KAO CJELODNEVNA ŠKOLA:

Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv
sustav odgoja i obrazovanja

(inačica dorađena prema komentarima i
prijedlozima s javnog savjetovanja)

travanj 2023.

Nositelj Eksperimentalnog programa:

Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske

© Ministarstvo znanosti i obrazovanja

Donje Svetice 38, 10000 Zagreb, Hrvatska

Tel.: +385 1 4569 000

Faks: +385 1 4594 301

E-pošta: cds@mzo.hr

URL: www.mzo.hr

SADRŽAJ

1. KONTEKST	4
2. CILJ PROGRAMA.....	9
3. ZADAĆE PROGRAMA.....	10
4. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI PROGRAMA	12
5. SADRŽAJ PROGRAMA.....	16
6. MJESTO I NAČIN IZVOĐENJA PROGRAMA.....	41
7. VRIJEME POTREBNO ZA IZVEDBU PROGRAMA.....	49
8. PROSTORNI, KADROVSKI I DRUGI UVJETI.....	52
9. NAČINI STRUČNOG PRAĆENJA I VREDNOVANJA PROGRAMA.....	70
10. FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA REALIZACIJU PROGRAMA.....	72

1. KONTEKST

Sustav osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj prošao je zadnjih trideset godina kroz brojne promjene. Pokazatelji iz niza područja svjedoče o tome kako su provedene reforme vodile povećanju kvalitete i poboljšanju ukupne učinkovitosti. S druge strane, dostupni su i pokazatelji o tome da se osnovne škole u svom radu i dalje suočavaju s nizom izazova koji ih ograničavaju u punom ostvarenju temeljnih ciljeva koji su pred njih jasno postavljeni. Vidljivi nepoželjni ishodi funkcioniranja osnovnih škola mjerljivi su kroz prosječna postignuća učenika hrvatskih osnovnih škola u vodećim programima za praćenje i uspoređivanje učeničkih postignuća. Kroz valove mjerenja stagniraju na razini ispod prosjeka usporedivih zemalja i predstavljaju važan izazov na koji je potreban kvalitetan odgovor. Budući da su ispodprosječni rezultati učenika češće prisutni u određenim skupinama učenika, u pravilu onim koji se školuju u otežavajućim uvjetima odrastanja, te s obzirom na to da su i drugi važnih ishodi obrazovanja nepovoljniji u tim istim skupinama, nužno je ta važna pitanja razmotriti na razini obrazovnog sustava. Danas su u osnovnim školama prisutne sistematične razlike između pojedinih skupina učenika, koje prate njihove sličnosti i razlike u trajnim, obiteljskim i društvenim obilježjima, te je novim programskim okvirom potrebno učinkovito odgovoriti s ciljem trajnog otklanjanja tih razlika.

U sadašnjem programskom okviru i ukupnom vremenskom trajanju osnovne škole učiteljima, stručnim suradnicima i ravnateljima škola iznimno je zahtjevno raditi na poboljšanju prosječnih postignuća učenika, a još izazovnije na smanjenju razlika uvjetovanih društvenim i drugim trajnim obilježjima učenika. Brojni su razlozi za to. Današnja osnova škola izražena kroz ukupno trajanje te posljedično ukupni broj sati neposredne nastave i učenja na začelju je liste sustava primarnog obrazovanja u Europskoj uniji.¹ Sagledamo li interakcijski i multiplicirajući ukupno današnje trajanje osnovne škole s obilježjima i uvjetima rada škola koje imaju ograničene prostorne, infrastrukturne, materijalne i druge resurse, jasno je da u postojećem okviru i modelu rada ravnatelji, učitelji i stručni suradnici imaju smanjene stvarne mogućnosti za organizaciju i provedbu očekivanih oblika odgojno-obrazovnog rada kojim bi odgovorili na potrebe povećanja prosječnih postignuća i smanjenja razlika među skupinama učenika.

Školski je dan obilježen krutim rasporedom. Dijelom i zbog rada brojnih škola u više smjena, zbog čega nije moguće na optimalan način organizirati odgojno-obrazovni rad i aktivnosti. Brojni oblici rada u malim skupinama, individualnog rada s učenicima nisu zastupljeni u mjeri u kojoj bi trebali biti jer učenicima završava smjena i dolaze drugi učenici koji koriste prostorne i druge kapacitete škole. Priličan broj učitelja danas ne može sve svoje profesionalne zadatke obavljati u školi, nego ih često obavlja kod kuće jer u školi nema odgovarajućih infrastrukturnih uvjeta za učiteljski rad.

Ukupni programski okvir unutar kojega se odvija odgojno-obrazovni rad suštinski je izazov na putu povećanja kvalitete, koji je posljedica i nezadovoljavajućih

¹ European Commission/EACEA/Eurydice, 2021. *Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education in Europe – 2020/21. Eurydice – Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union (p. 12, Figure 1).

infrastrukturnih uvjeta, ali i posljedica brojnih drugih utjecaja koji su ga godinama oblikovali. Trajanje odgojno-obrazovnih aktivnosti tijekom nastavnog dana, tjedna ili nastavne godine izraženo u satima, u kojima sudjeluju svi učenici, danas je najmanje među zemljama Europske unije.² Današnja osnovna škola ima jasan izazov usklađivanja s referentnim europskim obrazovnim sustavima u vrsti, područjima i broju sati nastave i učenja za sve učenike. Postojeći model rada stvara i razlike među učenicima unutar našeg sustava osnovne škole u ukupnom broju sati sudjelovanja u odgojno-obrazovnom radu tijekom obaveznog obrazovanja, što je dijelom i ishod nedovoljne sistematizacije i usklađenosti brojnih oblika odgojno-obrazovnog rada koji se provode u osnovnoj školi. Izložene potrebe praćene su i stalnim nastojanjima promjena usmjerenih na veću zastupljenost modernih, dinamičnih i na učenje učenika usmjerenih oblika rada unutar nastavnog dana, tjedna i godine, kao stalnim mehanizmom poboljšanja kvalitete odgoja i obrazovanja u svim razvijenim obrazovnim sustavima.

Programske promjene i usklađivanja nužne su i između obrazovnih razina i ciklusa. U slučaju osnovne škole iznimno je važna kvalitetna usklađenost sa sustavom ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u smislu praćenja i poticanja djetetova razvoja te pristupa djetetovu procesu učenja. Drugačiji, ali jednako važan izazov je veća harmonizacija sa sustavom srednjoškolskog odgoja i obrazovanja. Reformski iskorak uvođenja modela rada osnovnih škola kao cjelodnevnih škola praćen je i snažnim iskorakom usmjerenim na infrastrukturnu izgradnju ustanova ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (RPOO) »kako bi se svakom djetetu u Hrvatskoj osigurao kvalitetan odgoj i obrazovanje od najranije dobi, a obiteljima pomoglo u odgoju i obrazovanju njihove djece u sve zahtjevnijem životnom okruženju«.³ Infrastrukturna izgradnja vrtića praćena je programskom modernizacijom odgojno-obrazovnih aktivnosti unutar RPOO-a. I kroz programsku modernizaciju RPOO-a i kroz prelazak osnovnih škola na rad po modelu cjelodnevnih škola postići će se njihova harmonizacija, što će snažno utjecati na mnogo kvalitetniju tranziciju za dijete. Ukupno povećanje obuhvata djece RPOO-om, ranije i dulje sudjelovanje u RPOO-u te kasnije prijelaz u osnovnu školu olakšat će ostvarenje odgojno-obrazovnih ciljeva i ishoda učenja za djecu te povećati ukupnu kvalitetu odgojno-obrazovnog sustava.

Društveni i profesionalni status učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja osnovnih škola strateški je prioritet koji je potrebno stalno i sustavno unaprjeđivati. Model rada osnovne škole kao cjelodnevne škole nizom osmišljenih promjena i aktivnosti predstavlja jedinstven i značajan iskorak kojim se odgovara na niz pitanja povezanih sa zaposlenim u školama. U središtu stoji izazov modernizacije sustava inicijalnoga profesionalnog obrazovanja te njegova usklađivanja sa sustavom profesionalnog cjeloživotnog razvoja i usavršavanja. Osmišljene promjene jasno i izravno vode poboljšanju društvenog statusa učitelja kao jednom od ciljeva cjelodnevnog osnovne škole. Cilju u kojem ukupno društvo prepoznaje rad učitelja kao sadržajno i vremenski zahtjevan i po posljedicama iznimno odgovoran te ga kroz iznadprosječna materijalna nagrađivanja takvim i financijski

² European Commission/EACEA/Eurydice, 2021. *Recommended Annual Instruction Time in Full-time Compulsory Education in Europe – 2020/21. Eurydice – Facts and Figures*. Luxembourg: Publications Office of the European Union (p. 15, Figure 3).

³ Nacionalna razvojna strategija Republike Hrvatske do 2030. godine, 5.2. strateški cilj 2. »Obrazovani i zaposleni ljudi«, https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2021_02_13_230.html

vrednuje. Cjelodnevna škola cilja pružiti dodatnu profesionalnu slobodu učiteljima u radu kroz koju će koristiti brojne mogućnosti povećanja vlastite autonomije i kreativnosti. U ukupnom vremenskom opterećenju neposrednim odgojno-obrazovnim radom, koje je u okvirima vremenskog opterećenja današnjeg prosječnog europskog učitelja, model cjelodnevne škole primarno je usmjeren na jasno konceptualno određenje pojedinih učiteljskih aktivnosti. Ono je posljedično praćeno i pitanjem mogućnosti zamjene nastave i potpore u učenju, kao središnjih učiteljskih aktivnosti, nekim drugim učiteljskim aktivnostima koje obavljaju. Time se kroz model rada osnovnih škola kao cjelodневnih škola osigurava harmonizacija s učiteljskim politikama u zemljama Europske unije i razvijenim zemljama svijeta. Uvođenjem modela dodataka na plaću dodatno se naglašavaju pojedine učiteljske aktivnosti.

Cjelodnevna osnovna škola treba jasno i vidljivo voditi i brojnim drugim željenim posljedicama. Među njima su očekivane brojne poželjne indirektne posljedice na roditelje/skrbnike i kvalitetu obiteljskog života. Kvalitetnijim i duljim sudjelovanjem učenika u odgojno-obrazovnom sustavu pružene su brojne nove mogućnosti poboljšanja kvalitete života svim roditeljima. Pritom se modelom rada škola kao cjelodnevniх odgovornost upravo roditelja/skrbnika za odgoj i obrazovanje vlastite djece u svim segmentima naglašava. Škole jesu središnje mjesto kvalitetne javne službe u području odgoja i obrazovanja, ali nemaju intenciju, niti mogu preuzeti ulogu roditelja i/ili se u svom djelovanju mogu pretvoriti u mjesta »čuvanja i skrbi«, fizičkog boravka i vremenski fokusirane skrbi za djecu. Još jasnijim naglaskom na postojeću redovitu nastavu te učinkovitijim strukturiranjem odgojno-obrazovnih aktivnosti koje imaju zadaću stručne pomoći i potpore učenicima u učenju tijekom školskog dana i tjedna, cjelodnevna škola treba indirektno voditi većem dostupnom vremenu za roditelje/skrbnike i obitelj, ali i znatno većem raspoloživom izvanškolskom vremenu koje učenicima stoji na raspolaganju za igru i druženje s vršnjacima. Cjelodnevna osnova škola povećanje kvalitete života učenicima i brojnim drugim društvenim skupinama postavlja kao jedan od svojih iznimno važnih ciljeva.

Nositelji nacionalne obrazovne politike zainteresirani su za poboljšanje sustava odgoja i obrazovanja na svim razinama. Model rada osnovnih škola kroz svoju eksperimentalnu provedbu treba pridonijeti i testiranju novih mogućnosti suradnje između središnjih obrazovnih vlasti i osnivača škola. Očekivani je ishod jačanje kapaciteta osnivača osnovnih škola u funkcioniranju škola. Sve aktivnosti koje vode poboljšanju rada škola na lokalnoj razini u isto su vrijeme značajan oblik poboljšanja kvalitete života u lokalnim sredinama, često i jedan od temeljnih preduvjeta poboljšanja uvjeta u pojedinim sredinama.

Odgoj i obrazovanje danas su djelatnosti od iznimne važnosti te se osnovna škola kao obavezni dio sustava odgoja i obrazovanja sve jasnije prepoznaje kao najvažniji dio sustava sa središnjom ulogom u akademskom, gospodarskom i ukupnom društvenom razvoju i životu. Stoga su brojne društvene skupine, ustanove, poduzetnici i udruge, aktivni dionici u različitim sferama gospodarskog, društvenog i kulturnog života, iznimno zainteresirani za rad i kvalitetu osnovnih škola. Uvođenje modela cjelodnevne osnovne škole treba voditi novim znanjima i vještinama učenika koje se formiraju u osnovnoj školi,

a koje će posljedično promijeniti tržište rada te pridonijeti inovacijskim i gospodarskim politikama.

Na kraju, model rada osnovnih škola kao cjelodnevni škola potrebno je suštinski sagledati i iz perspektive samog obrazovnog sustava i obrazovne politike. Cjelodnevna osnovna škola nužan je i neodgodiv korak koji predstavlja središnji reformski program, kojim je potrebno formirati novi obrazovni okvir u kojem će, uza sve uvedene promjene, i svi raniji reformski procesi koji su provedeni ili još traju poprimiti svoj puni smisao i biti djelotvorni.

Sve zadaće i ciljevi postavljeni u Eksperimentalnom programu provode se unutar sustava osnovnih škola koji predstavlja izniman i vrijedan nacionalni resurs. U školskoj 2022./2023. godini 309.418 učenika u ukupno 19.063 razredna odjela pohađa osnovnu školu. Ostvarenju postavljenih ciljeva odgoja i obrazovanja aktivno je posvećeno 34.773 učitelja, 3.031 stručni suradnik, kao i 12.849 administrativno-tehničkih i pomoćnih radnika. Učenici, učitelji, stručni suradnici i ravnatelji škola svakodnevnim aktivnostima i životom povezani su sa stotinama tisuća roditelja/ skrbnika učenika osnovnih škola. Svi zajedno predstavljaju četvrtinu ukupnog broja hrvatskih građana, koji žive osnovnu školu i koji su izravno zainteresirani za to da škola bude najbolja moguća.

Suvremena škola ima misiju pružiti učenicima različita iskustva učenja kroz brojne oblike odgojno-obrazovnog rada. Cjelodnevna je škola jedan od najučinkovitijih modela ostvarenja misije suvremene osnovne škole. Organizirana je kroz dinamične školske dane koji vode različitim znanjima i brojnim poželjnim vještinama te potiče zadovoljenje interesa te izgradnju stavova i vrijednosti koji pridonose razvoju učenika te njegovoj osobnoj i društvenoj odgovornosti. Suvremena škola zna i može u prvi plan staviti učenika. To je škola koja učenicima pruža istinsko okruženje za odrastanje unutar kojega ih se potiče, ohrabruje, prati, podržava i usmjerava. To je škola koja je dio cjelokupnog sustava odgoja i obrazovanja u kojem svaki učenik ima stvarnu i optimalnu mogućnost izgraditi i formirati osobni, društveni i budući profesionalni identitet. To je škola u kojoj svaki učenik ima priliku formirati i dosegnuti najbolje od sebe, na temelju sposobnosti i svojega rada, neovisno o obiteljskom okruženju i neovisno o utjecajima društvenih obilježja u kojima odrasta, a koja nije birao. To su ciljevi kojima moderna i suvremena škola kao cjelodnevna škola treba težiti. Novim modelom rada osnovna škola u Hrvatskoj moći će učinkovito odgovoriti na izazove koji proizlaze iz dinamičnih i stalnih promjena u svijetu i društvu u kojem živimo. U središtu mu je učenik koji raste, obrazuje se i razvija u suvremenoj i djelotvornoj školi.

Cjelodnevna osnovna škola u Hrvatskoj u prvom se koraku uvodi u sustav odgoja i obrazovanja u obliku Eksperimentalnog programa, kao što nalažu relevantne zakonske odredbe. Provest će se u ograničenom broju škola koje će na temelju javnog poziva biti odabrane za organizaciju i provedbu Eksperimentalnog programa. U eksperimentalnoj provedbi organizirat će se sustavno praćenje i vrednovanje svih aspekata organizacije, provedbe i ishoda modela cjelodnevne škole. Provedbom Eksperimentalnog programa otvara se mogućnost sagledavanja svih aspekata i sastavnica modela. Otvara se stalna mogućnost i potreba sudjelovanja svih zainteresiranih aktera i dionika u trajnoj i cjelovitosti raspravi o svim elementima i aspektima cjelodnevne škole.

U eksperimentalnu provedbu ulazi se na temelju izrađenog modela »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«. Predloženi model nastao je kao rezultat sustavnih analiza i razmatranja postojećih nedostataka i potreba, postavljenih ciljeva te komparativnog sagledavanja najboljih praksi. Da bi eksperimentalna provedba ostvarila svoj cilj i imala svoju svrhu, predloženi model trajno je – kroz Eksperimentalni program – otvoren za kritičko sagledavanje te na činjenicama temeljeno poboljšanje odnosno unaprjeđenje. Samo je sveobuhvatnim vrednovanjem svih aspekata organizacije, provedbe i ishoda cjelodnevne osnovne škole temeljenom na činjenicama moguće sagledati sve elemente. Time će se unaprijediti i praksa programiranja i uvođenja promjena u hrvatski odgojno-obrazovni sustav, i to tako što će se na činjenicama utemeljene odluke o promjenama i primjeni modela cjelodnevne škole u svim osnovnim školama u Hrvatskoj donositi nakon duljeg razmatranja te ovisno o ishodima evaluacije.

Tijekom Eksperimentalnog programa u odabranom i ograničenom broju škola u cjelokupnom sustavu početak će sveobuhvatno infrastrukturno poboljšanje svih osnovnih škola čime se predloženi model jedino može implementirati.

2. CILJ PROGRAMA

Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« organizira se i provodi s temeljnim ciljem provjere vrijednosti okvira, modela i organizacije rada osnovne škole kao cjelodnevnih škola. Programski, model cjelodnevnih osnovnih škola sastoji se od četiri odgojno-obrazovna programa koji predstavljaju:

- (i) Program nacionalnog kurikuluma osnovne škole, koji se provodi kroz redovitu (obveznu i izbornu) nastavu (A1)
- (ii) Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2)
- (iii) Program izvannastavnih aktivnosti (B1)
- (iv) Program izvanškolskih aktivnosti (B2).

Iskazani konkretni ciljevi Eksperimentalnog programa, koji su povezani temeljnim ciljem, a pritom ne isključuju druge povezane ciljeve provjere, odnose se na provjeru:

- a) vrijednosti novih oblika i metoda rada koji podrazumijeva organizacija osnovnih škola kao cjelodnevnih škola kroz predviđene odgojno-obrazovne programe
- b) vrijednosti novih oblika i metoda rada koji se izvode u cjelodnevnoj osnovnoj školi kroz predviđene odgojno-obrazovne programe u novom rasporedu školskog dnevnog dana, školskog tjedna i školske godine
- c) vrijednosti novih odgojno-obrazovnih sadržaja koji se uvode u svaki od četiri odgojno-obrazovna programa
- d) vrijednosti novih odgojno-obrazovnih programa te novih sadržaja, novih oblika i metoda rada koji se provode u okviru cjelodnevnih škola u novim infrastrukturnim, kadrovskim i organizacijskim uvjetima rada osnovnih škola.

3. ZADAĆE PROGRAMA

Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« ukupnom organizacijom i provedbom treba odgovoriti na veći broj postavljenih zadata. Zadaci su Eksperimentalnog programa pružiti na činjenicama utemeljene informacije o tome u kojoj se mjeri novim okvirom i modelom rada, novim programskim sadržajima, novom organizacijom rada te provedbom novih oblika i metoda rada u novim uvjetima rada osnovne škole:

- *prevladavaju postojeća ograničenja koja proizlaze iz višesmjenskog rada i uklanjanju nedostaci i poteškoće te negativne posljedice koje proizlaze iz smjenskog rada škola*
- *povećavaju školska postignuća učenika u kurikulumskim područjima osnovne škole s osobitim naglaskom na jezičnu i čitalačku te matematičku i prirodoslovnu pismenost*
- *smanjuju razlike u školskim postignućima, odgojno-obrazovnim ishodima i ishodima obrazovanja različitih skupina učenika te povećava obrazovna jednakost, pravednosti i pravičnost u osnovnim školama*
- *uključuju svi učenici u istovjetnu količinu nastave i učenja u svim osnovnim školama kroz sudjelovanje svih učenika u jednakom broju sati strukturiranog odgojno-obrazovnog rada tijekom osnovne škole*
- *omogućava i pospješuje puna provedba i uspjeh svih ranije započetih reformskih procesa u novom okviru osnovne škole*
- *harmonizira obrazovni sustav obaveznog odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj s referentnim obrazovnim sustavima u pogledu broja sati strukturiranog odgojno-obrazovnog rada u kojem sudjeluju svi učenici*
- *unaprjeđuje profesionalni, društveni i materijalni status učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja škola*
- *unaprjeđuje sustav inicijalnog osposobljavanja i profesionalnog usavršavanja te pruža okvir za profesionalni razvoj i društvenu afirmaciju učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja*
- *unaprjeđuje organizacija rada, suradnja i timski rad svih učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja unutar škole u organizaciji i provedbi odgojno-obrazovnih programa*
- *usklađuju različite razine i ciklusi unutar odgojno-obrazovnog sustava i povećava kvaliteta obrazovnih tranzicija*
- *sistematizira sustav profesionalnog savjetovanja i profesionalnog usmjeravanja učenika*
- *sistematizira sustav profesionalnog rada s darovitim učenicima u školskom i izvanškolskom okruženju*
- *osigurava šire dostupna kvalitetna javna usluga odgoja i obrazovanja roditeljima/ skrbnicima*
- *povećava učenička dobrobit u svim aspektima te kvaliteta učeničkog, vršnjačkog, roditeljskog i obiteljskog života*

- *jača kapacitet osnivača škola za organizaciju i provedbu odgojno-obrazovnih programa unutar osnovnih škola*
- *smanjuju nepoželjni oblici ponašanja učenika te zdravstveni i psihosocijalni izazovi i poteškoće*
- *modernizira osnovnoškolski sustav u različitim područjima, aspektima i domenama*
- *povećava društvena relevantnost znanja, vještina i stavova koje učenici usvajaju tijekom osnovne škole i iskazuju na njezinom kraju*
- *povećava kvaliteta osnovnoškolskog sustava kao dijela odgojno-obrazovnog sustava i ukupna kvaliteta cjelokupnog obrazovanja u Hrvatskoj.*

Odgovaranjem na iskazane zadaće, Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«, proveden u ograničenom broju škola i u trajanju od četiri školske godine, pružit će na činjenicama temeljenu osnovu i argumente o opravdanosti i mogućnosti implementacije predviđenog okvira i modela rada osnovnih škola kao cjelodnevnih škola u sve osnovne škole u Hrvatskoj.

4. ODGOJNO-OBRAZOVNI ISHODI PROGRAMA

Odgojno-obrazovna ishodi za osnovnu školu propisani su Nacionalnim okvirnim kurikulumom (2011.) i predmetnim kurikulumima, a očekivanja kurikulumima međupredmetnih tema, koji zajedno čine nacionalni kurikulum. Svi odgojno-obrazovni ishodi nacionalnoga kurikuluma, ishodi predmetnih kurikuluma i očekivanja kurikuluma međupredmetnih tema predstavljaju i postavljene odgojno-obrazovne ciljeve u okviru provedbe Eksperimentalnog programa »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« (kroz tekst označeno kao: »nacionalni kurikulum«).

Postizanje i dosezanje postavljenih odgojno-obrazovnih ciljeva i ishoda nacionalnoga kurikuluma unutar eksperimentalnog programa izravno se ostvaruje kroz (i) Program nacionalnog kurikuluma redovite nastave (obavezni i izborni dio) (A1) i Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2). Neizravno se ostvaruje i nadopunjava kroz odgojno-obrazovne aktivnosti Programa izvannastavnih (B1) i Programa izvanškolskih aktivnosti (B2).

Program nacionalnog kurikuluma A1 sveobuhvatan je i uravnotežen odgojno-obrazovni pristup koji pretpostavlja suštinsko povezivanje odgojno-obrazovnih područja, predmetnih kurikuluma i kurikuluma međupredmetnih tema u jedinstvenu, skladnu i koherentnu cjelinu. U Eksperimentalnom se programu postavljaju jasna očekivanja o nadvladavanju svih poznatih ograničenja koja se odnose na trenutnu fragmentaciju nacionalnog kurikuluma kroz nastavne predmete, organizaciju školskog tjednog i dnevnog vremena po načelu »predmet-sat«, te se učiteljima i školama iznose očekivanja, ali i daje sloboda za organizaciju odgojno-obrazovnih aktivnosti kojima se i kroz organizaciju rasporeda umanjuju i dokidaju prepoznata ograničenja. Ti se zahtjevi osobito iskazuju kada je riječ o razrednoj nastavi u kojoj učitelji razredne nastave imaju na raspolaganju brojne mogućnosti i slobodu integriranja nastave i učenja unutar pojedinih odgojno-obrazovnih područja, kao i između pojedinih odgojno-obrazovnih područja. Cjelodnevna škola treba voditi prema jasnom prilagođavanju potrebama i napretku učenika te iskoristiti novo vrijeme za fleksibilniji i učenicima prilagođen rad, koji ne treba slijediti stroge okvire i načela učioničke frontalne nastave.

Kroz brojne i važne aktivnosti Programa A2 zahtjevi integracije bit će dodatno osnaženi i provedbeno olakšani. Prikupljanjem spoznaja kroz stručno praćenje i vanjsko vrednovanje na kraju provedbe Eksperimentalnog programa bit će moguće na temelju činjenica predložiti i poduzeti aktivnosti i za formalnu integraciju odgojno-obrazovnih područja ako spoznaje daju argumente za takvu odluku. U razrednoj nastavi tome će dodatno pridonijeti i sve aktivnosti koje se odnose na izradu novih kurikulumskih dokumenata koji se odnose na sustav ranog predškolskog odgoja i obrazovanja.

Radi optimalne organizacije, Eksperimentalnim programom predložene su promjene u nacionalnom kurikulumu čija će se ukupna vrijednost sagledati provedbom i vrednovanjem Eksperimentalnog programa. Promjene su usmjerene na strukturu nastavnog plana osnovne škole i ogledaju se u obaveznom iskazivanju odgojno-obrazovnih područja pojedinih nastavnih predmeta, povećanju satnice pojedinim

nastavnim predmetima unutar pojedinih odgojno-obrazovnih područja, te kroz uvođenje novih nastavnih predmeta. Navedene će promjene biti praćene i novim zahtjevima metodičke organizacije nastave u Eksperimentalnom programu s jasnim očekivanjem većeg integriranja nastavnih predmeta unutar odgojno-obrazovnih područja, kao i integriranja nastave između odgojno-obrazovnih područja. Administrativno će to biti praćeno strukturiranjem izvješćivanja o radu odgojno-obrazovnog sustava i preko komparativnih statistika koje se odnose na odgojno-obrazovna područja.

U Eksperimentalnom se programu nastavnim predmetima kojima se povećava tjedna nastavna satnica zadržavaju postojeći odgojno-obrazovni ishodi, koji se dosežu u novom raspoloživom vremenu. Novim vremenom nije namjera povećati obaveze učitelja i učenika, nego poboljšati postizanje odgojno-obrazovnih ciljeva i ishoda učenja.

S obzirom na potrebu sistematizacije nastavnog plana, veće integracije odgojno-obrazovnih aktivnosti unutar pojedinih odgojno-obrazovnih područja, rješavanja otvorenih pitanja izbornosti te unaprjeđenja ukupnoga kurikuluma osnovne škole, eksperimentalnom se provedbom u nastavni plan uvode novi nastavni predmeti (Prirodoslovlje, Društvo i zajednica, Praktične vještine, Informacijske i digitalne kompetencije te Svijet i ja). Za nove nastavne predmete koristit će se eksperimentalni kurikulumi te pripadajući odgojno-obrazovni ishodi. Oni su izrađeni kao ishod sistematizacije postojećih kurikuluma, njihove suštinske nadopune, usklađivanja unutar i između odgojno-obrazovnih područja unutar razredne i unutar predmetne nastave kao i kroz cjelokupnu osnovnu školu te analize ostvarenja postavljenih ciljeva cjelodnevne škole. Uz nove kurikulume osigurati će se i svi ostali didaktično-metodički uvjeti potrebni za eksperimentalnu provedbu. Ukupna vrijednost novih kurikuluma provjeriti će se praćenjem i evaluaciju Eksperimentalnog programa.

U eksperimentalnoj provedbi izraditi će se i preporuke za realizaciju međupredmetnih tema radi njihova jasnijeg povezivanja s predmetnim kurikulumima i odgojno-obrazovnim područjima. U novim predmetima koji se uvode u nastavni plan otvoren je prostor za znatno veću integraciju odgojno-obrazovnih očekivanja postojećih međupredmetnih tema, posebice kada je riječ o nastavnom predmetu Društvo i zajednica.

Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) primarno je usmjeren na metodički strukturirano, samostalno i zajedničko učenje učenika. Učenicima se programom pruža konkretna, prilagođena i učinkovita potpora, odnosno obogaćivanje učenja od strane učitelja i stručnih suradnika. Metodički je oblik neposrednog odgojno-obrazovnog rada kojem u središtu stoje načela diferencijacije nastave i učenja, u oblicima i metodama koje jasno prate napredak učenika i dinamiku ostvarenja odgojno-obrazovnih ishoda učenika. Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) nema novih odgojno-obrazovnih ishoda (ishodi su oni koji su već iskazani u okviru Programa A1 nacionalnog kurikuluma, koji se ostvaruje kroz redovitu nastavu). Sve aktivnosti Programa A2 ne mogu voditi proširenju obaveza učenika, a proširuju postojeće vrste radnih obaveza učiteljima (primarno one radne obaveze koje učitelji obavljaju, na primjer kada je riječ o dopunskoj i dodatnoj nastavi i nekim oblicima izvannastavnih aktivnosti).

Potpora i obogaćivanje koje učitelji pružaju unutar Programa A2 metodički mogu biti organizirani na različite načine, uz korištenje svih oblika diferencijacije, što vodi iznimnoj fleksibilnosti u radu. Ne podrazumijevaju učioničku redovitu nastavu, kao ni produljenje redovite nastave (niti je zamjena za redovitu nastavu, koja je središte odgojno-obrazovnog procesa, ali nije ni vrijeme u kojem učitelji i učenici realiziraju redovitu nastavu koja iz nekog razloga nije ostvarena).

Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja uvodi se s jasnim ciljevima: da se poboljšaju (postavljeni) odgojno-obrazovni ishodi svih učenika te da se usmjereno radi na smanjenju razlika u školskim postignućima i ishodima pojedinih skupina učenika. Dodatno vrijeme u cjelodnevnoj školi time će voditi boljem zadovoljavanju potreba i ostvarenju potencijala svakog učenika. Svaki učenik mora dobiti nove mogućnosti kvalitetnijeg doseganja odgojno-obrazovnih ishoda na temelju svojih sposobnosti, interesa i uloženog truda. Program A2 učenicima, učiteljima i školama pruža i brojne nove i drugačije mogućnosti. Aktivnosti unutar Programa A2 mogu biti usmjerene i na unaprjeđenje vještina i tehnika učenja, usvajanje učinkovitih pristupa i stilova rada, otklanjanje prepoznatih poteškoća i jačanje kapaciteta samostalnog rada te prepoznavanje i razvijanje interesa i sposobnosti svakog pojedinog učenika. Pored učitelja kao kreatora i nositelja aktivnosti, u Eksperimentalnom programu predviđeno je jasno propisano sudjelovanje stručnih suradnika u izvedbi Programa A2, kao i zajednički, timski rad učitelja i stručnih suradnika.

Odgojno-obrazovne aktivnosti Programa izvannastavnih (B1) i Programa izvanškolskih aktivnosti (B2) služe primarno brojnim potrebama i interesima učenika. Daljnje uloge i svrhe tih programa su snažnija integracija školskih i izvanškolskih oblika odgojno-obrazovnog rada te veće mogućnosti nadopunjavanja i obogaćivanja aktivnosti unutar programa A1 i A2. Programi B1 i B2 su odgojno-obrazovni programi kojima se jača i suradnja unutar zajednice u kojoj škola djeluje. Indirektno, po svojim posljedicama programi predstavljaju i značajnu potporu učenicima i roditeljima u kvalitetnijoj organizaciji dnevnog i izvanškolskog života. Eksperimentalnim programom želi se i sagledati koliko cjelodnevna škola pridonosi povećanju stupnja sudjelovanja učenika u brojnim izvanškolskim sadržajima i aktivnostima (a u kojima danas ne sudjeluju zbog potrebe plaćanja tog sudjelovanja, nedostupnosti organiziranih aktivnosti, poteškoća u organizaciji odlazaka i dolazaka i slično).

Programi B1 i B2 izvode se dominantno u prostoru škole. Time se otklanjanju poteškoće u organizaciji odlazaka i dolazaka učenika. Vremenski se aktivnosti uvijek smještaju nakon programa A1 i A2. Učenici sudjeluju u aktivnostima dobrovoljno te je osigurano financiranje troškova sudjelovanja (za sve aktivnosti B1 potpuno, a za dio B2 u velikoj mjeri). Osigurano financiranje troškova sudjelovanja u aktivnostima B2 predviđeno je kada Program B2 služi neposrednom zadovoljenju potreba roditelja za javnom službom škole koja se ostvaruje kroz cjelodnevnu školu. Sudjelovanje učitelja u aktivnostima B1 dijelom je dobrovoljno, a dijelom obvezno, uz zadovoljenje zahtjeva postavljenih na razini škole za osiguranjem dostupnosti programa B1. Sudjelovanje učitelja u programu B2 nije predviđeno. Kroz oba programa, B1 i B2, ne postavljaju se novi odgojno-obrazovnih

ishodi kojima bi se povećali zahtjevi, obaveze ili opterećenje učenika u odnosu na nacionalni kurikulum.

5. SADRŽAJ PROGRAMA

Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« strukturiran je i organiziran u četiri integrirane odgojno-obrazovne programske cjeline. One su označene kao:

A1- PROGRAM NACIONALNOGA KURIKULUMA (koji se provodi kroz redovitu nastavu)

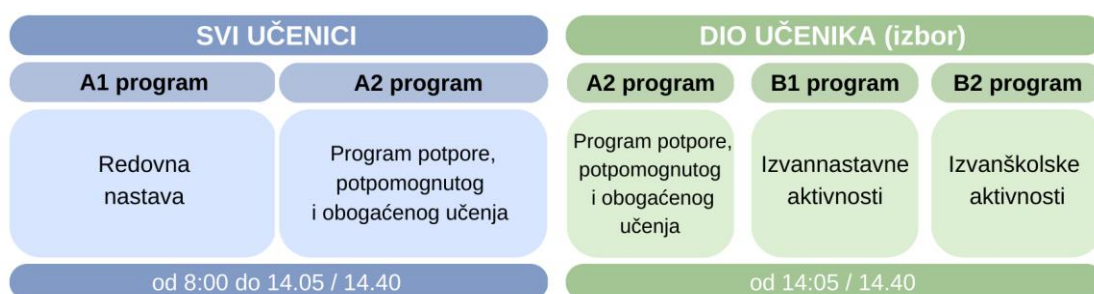
A2 - PROGRAM POTPORE, POTPOMOGNUTOG I OBOGAĆENOG UČENJA

B1 – PROGRAM IZVANNASTAVNIH AKTIVNOSTI (kao dio školskoga kurikuluma)

B2 – PROGRAM IZVANŠKOLSKIH AKTIVNOSTI (kao dio školskoga kurikuluma)

Radi lakšeg označavanja i administriranja pojedinih aktivnosti i skupina aktivnosti, odgojno-obrazovnim programima pridružene su tehničke oznake A1, A2, B1 i B2, koje će se sustavno koristiti unutar eksperimentalne provedbe.

Odgojno-obrazovni programski okvir modela rada osnovnih škola kao cjelodnevni škola unutar Eksperimentalnog programa strukturiran je na sljedeći način:

Naveden je opći programski okvir Cjelodnevnne osnovne škole u pogledu obveznog i izbornog vremena. Učenici za vrijeme A1 i A2 programa, kao i oni učitelji uključeni u njih, moraju biti samo u školi dok se ne ostvare aktivnosti tih dvaju programa. Svaka škola izrađuje raspored za sebe za potrebe svojih učenika. Ovisno o rasporedu, moguće je kraće ili duže trajanje aktivnosti Programa A1 i A2. Učenici razredne nastave uključeni su prosječno do 14 sati u Programa A1 i Programa A2, a učenici predmetne nastave prosječno do 15 sati. U navedeno vrijeme uključeni su besplatni školski ručak, drugi oblici prehrane, odmori i osmišljeno slobodno vrijeme uključeno. Ovisno o samom rasporedu koji svaka škola specifično izrađuje za potrebe svojih učenika, moguće je u pojedinim danima kraće ili duže obvezno trajanje aktivnosti Programa A1 i A2.

Nakon obveznog vremena za sve učenike, organiziraju se aktivnosti izbornog A2, B1 i B2 programa za dio učenika, učenika koji dobrovoljno sudjeluju i kojim se zadovoljavaju potrebe i interesi tih učenika.

Cjelodnevna osnovna škola kroz četiri odgojno-obrazovna programa (A1, A2, B1 i B2) promiče različitost i ravnotežu. Različitost znači da cjelodnevna škola njeguje individualne talente i potencijale svakog učenika. Ravnoteža znači da cjelodnevna škola promiče cjelovit razvoj i dobrobit učenika – intelektualno, emocionalno, fizički, umjetnički i društveno. Optimalno ostvarivanje zacrtanih odgojno-obrazovnih ciljeva postiže se različitim oblicima nastavnih, izvannastavnih i slobodnih aktivnosti te pravilnom izmjenom rada, igre i odmora te prehrane učenika. U središtu cjelodnevne škole su učenici, njihov razvoj i dobrobit, a škole organiziraju svoj rad tako što nastavu, kao samo jedan dio odgojno-obrazovnih aktivnosti, kombiniraju s drugim oblicima rada, kojim uvažavaju potrebe i mogućnosti učenika. U organizaciji cjelodnevne škole svima se pruža velika fleksibilnost i sloboda da postignu postavljene odgojno-obrazovne ciljeve.

U eksperimentalnoj provedbi odgojno-obrazovni rad koji se provodi u sklopu programa A1 i A2 je neposredni odgojno-obrazovni rad u kojem sudjeluju svi učenici. Predstavlja obavezu za učenika te se vremenski iskazuje kao pokazatelj dnevnog, tjednog i godišnjega školskog vremena učenika. U programu A1 pretežito dominiraju poznati oblici nastave, dok u programu A2 dominiraju oblici podrške i obogaćivanja učenja učenika.

Program izvannastavnih aktivnosti (B1) i Program izvanškolskih aktivnosti (B2) čine dio školskoga kurikuluma, izborni je i predviđa sudjelovanje samo dijela učenika. Programi B1 i B2 organiziraju se i izvode u funkciji zadovoljenja dodatnih potreba i interesa učenika. Nositelj aktivnosti Programa B1 je škola, a program se organizira i provodi uz sudjelovanje dijela učenika i učitelja škole. Vremenski uvijek nakon što škola realizira A1 i A2. Program B2 organizira se i izvodi kroz suradnju škola, osnivača škola i drugih nositelja odgojno-obrazovnih aktivnosti, pri čemu škola nije nositelj aktivnosti programa B2. Sudjelovanje učenika u aktivnostima Programa B1 i B2 je izborni. Kada je riječ o učiteljima, škola i učitelji u okviru programa B1 moraju osigurati onoliki broj sati aktivnosti kojima se zadovoljava većinski izražen interes učenika škole. Učiteljima sudjelovanje u programu izvannastavnih aktivnosti B1 načelno nije obavezno. Sudjelovanje učitelja u B1 programu provodi se tako da se utvrde potrebe i interesi učenika za izvannastavnim aktivnostima. U prvom koraku, na načelu dobrovoljnosti zainteresiranim učiteljima se ponudi organizacija i izvedba izvannastavnih aktivnosti kojom se zadovoljavaju potrebe i interesi učenika. Ako na taj način nije moguće zadovoljiti potrebe i interese učenika, odnosno potrebu škole za organizacijom B1 programa, ravnatelj škole ima ovlasti zadužiti učitelje potrebne školi i učenicima za organizaciju i izvedbu izvannastavnih aktivnosti do broja sati B1 programa. Učiteljima koji sudjeluju u programu B1 plaća se dodatak na osnovnu plaću. Sudjelovanje učitelja škole u Programu B2 nije predviđeno.

U nastavku su detaljniji opisi svakog od odgojno-obrazovnih programa unutar Eksperimentalnog programa.

A1 – Program Nacionalnoga kurikuluma, koji se provodi kroz redovitu nastavu

Nacionalni kurikulum realiziran kroz redovitu nastavu složen je sustav predmetnih i međupredmetnih područja i tema te je središnji odgojno-obrazovni program osnovne

škole. Zajednički je za sve škole koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu i ostvaruje se kao oblik redovnog programa, koji dopušta potrebne prilagodbe prema utvrđenim propisima. Utvrđuje se, dopunjava i mijenja formalnim odlukama na nacionalnoj razini. Osnovne škole kao cjelodnevne škole u okviru Eksperimentalnog programa realiziraju nacionalni kurikulum kroz redovitu nastavu, što predstavlja izravni pokazatelj sati neposrednog učioničkog poučavanja. Svi učenici obavezni su sudjelovati u redovitoj nastavi, a za učenike na koje se odnose važeći propisi o načelima, načinima i oblicima sudjelovanja ili mogućih prilagodbi za pojedine skupine učenika, one se primjenjuju i kroz Eksperimentalni program.

Unutar Eksperimentalnog programa napravljene su prilagodbe u nastavnom planu sa svrhom optimalnog postizanja općih i specifičnih ciljeva osnovne škole te s ciljem unaprjeđenja i reformiranja osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj temeljenog na činjenicama. Promjene i prilagodbe učinjene su na temelju sagledavanja postavljenih ciljeva razvoja osnovnoškolskog sustava kroz Nacionalnu razvojnu strategiju do 2030. godine, a na tragu potrebe otklanjanja sistematskih uzroka zaostajanja hrvatskih učenika u važnim oblicima pismenosti (jezično-čitalačkoj, matematičkoj i prirodoslovnoj). U okviru Eksperimentalnog programa povećana je satnica redovite nastave hrvatskog jezika te matematike za jedan nastavni sat kroz sve razrede osnovne škole. U novoj vremenskoj satnici tih predmeta ne uvode se novi odgojno-obrazovni ishodi polazeći od toga da su ranije reforme koje su išle u smjeru moderniziranja kurikuluma nastavnih predmeta na ispravan način postavile ukupne i pojedinačne odgojno-obrazovne ishode koje učenik treba dosegnuti do kraja osnovnoškolskog obrazovanja. U mjeri u kojoj će eksperimentalna provedba ukazati na nužnost i opravdanost promjena u postojećim kurikulumima moguće su buduće promjene, kao posljedica koja treba voditi povećanju kvalitete sustava. Na tragu svih dostupnih empirijskih spoznaja, unutar Eksperimentalnog programa izražena su jasna očekivanja da će se produljenjem raspoloživog vremena za učenike i učitelje povećati školska postignuća svih učenika, a osobito pojedinih skupina učenika. No tek će se kroz eksperimentalnu provedbu i praćenje svih dostupnih informacija i iskustava steći empirijska osnova za moguće promjene u kurikulumima tih odgojno-obrazovnih područja i nastavnih predmeta.

Školski predmeti Priroda i društvo te Priroda su unutar Eksperimentalnog programa predloženi za provedbu tako da se sistematiziraju i formiraju kroz dva školska predmeta nazvana Prirodoslovlje te Društvo i zajednica. Cjelodnevna osnovna škola treba voditi jasnom i izraženijem integriranju odgojno-obrazovnih aktivnosti unutar i između pojedinih odgojno-obrazovnih područja. Također, jasna su očekivanja o značajno većoj integraciji međupredmetnih tema. Nova organizacija nastavnih predmeta unutar odgojno-obrazovnog područja prirodoslovlja i društveno-humanističkog odgojno-obrazovnog područja treba pridonijeti većoj, snažnijoj i kvalitetnoj integraciji odgojno-obrazovnih ishoda unutar prirodoslovlja i društveno-humanističkog odgojno-obrazovnog područja, kroz razrednu i kroz predmetnu nastavu, kao i kroz ukupnu osnovnu školu.

Tu je dodatni naglasak na znatno većoj integraciji aktivnosti unutar razredne i predmetne nastave, što je jedan od preduvjeta uspješne tranzicije učenika iz razrednog ciklusa u predmetni. Stoga su u eksperimentalnoj provedbi vrlo jasno izložena očekivanja o znatno većoj integraciji tih područja između ciklusa razredne nastave i predmetne nastave. Dodavanjem dodatnog nastavnog sata, koji je posvećen prirodoslovlju, unutar Eksperimentalnog programa se dodatno naglašava prirodoslovno odgojno-obrazovno područje i prirodoslovna pismenost učenika te se učiteljima i učenicima pruža više vremena za dosezanje očekivanih odgojno-obrazovnih ishoda. Kada je riječ o području prirodoslovlja, unutar Eksperimentalnog programa su izložena i jasna očekivanja da će zajednički nastavni predmet kroz veći dio osnovne škole biti dobar okvir za kasnije uspješnije dosezanje i integriranje postavljenih odgojno-obrazovnih ishoda u okviru predmetne nastave u pojedinim znanstvenim poljima prirodoslovlja.

Kada je riječ o Eksperimentalnom programu unutar društveno-humanističkog nastavnog područja, iznose se jasna očekivanja koja su izložena u području prirodoslovlja. Očekuje se veća integracija razrednog i predmetnog ciklusa te znatno veća integracija društveno-humanističkog odgojno-obrazovnog područja i međupredmetnih tema. Brojne međupredmetne teme koje postoje u Nastavnom planu za osnovnu školu i za koje postoje izrađeni kurikulumi kroz nastavni će predmet Društvo i zajednica biti snažnije artikulirani, a njihova odgojno-obrazovna očekivanja ostvarena. Tome će svakako pridonijeti i nova tjedna satnica nastavnog predmeta Geografija, kojem je u predmetnoj razini povećana satnica, a koji svojim odgojno-obrazovnim ishodima većim dijelom pripada društveno-humanističkom, ali i odgojno-obrazovnom području prirodoslovlja.

U Eksperimentalnom se programu osobita očekivanja postavljaju pred razrednu nastavu, što će u znatnoj mjeri biti operativno iskazano kroz Smjernice za organizaciju i provedbu Programa A2. Učitelji razredne nastave imaju punu slobodu organizacije tjednog rasporeda kroz koji će ostvariti načela integracije odgojno-obrazovnih sadržaja i aktivnosti kako unutar odgojno-obrazovnih područja tako i između njih. Za to će im kao učinkovito metodičko sredstvo poslužiti i sve predviđene aktivnosti Programa A2 potpore i obogaćivanja, koje su usmjerene na odgojno-obrazovna područja i pismenosti učenika. Upravo taj pristup naglašava pomak u fokusu aktivnosti s pojedinih nastavnih predmeta na odgojno-obrazovna područja.

Praćenjem i evaluacijom unutar eksperimentalne provedbe prikupit će se empirijske spoznaje o stupnju ostvarenja tih očekivanja. Zajedno s paralelnim aktivnostima modernizacije i programskom prilagođavanja kurikuluma ranog predškolskog odgoja i obrazovanja, oni trebaju voditi novim reformskim aktivnostima unutar sustava obaveznog odgoja i obrazovanja, kojim bi se u ciklusu razredne nastave primarno naglasila odgojno-obrazovna područja kao jedini nominalni i formalni okvir za izvedbu odgojno-obrazovnog rada.

Eksperimentalni program predviđa više školskog vremena i nastavnih sati za redovitu nastavu unutar umjetničkog područja. Jasno su izložena očekivanja o potrebi što kvalitetnijeg odgoja i obrazovanja svih učenika u ranijoj životnoj dobi u umjetničkom području. To područje pruža učenicima brojne važne vještine i znanja te iznimno važnu odgojnu sastavnicu osnovne škole kao stvarno područje formiranja i razvoja kreativnih

kapaciteta svih učenika, koji su praćeni formiranjem brojnih poželjnih stavova kao osnove uspješnosti u kasnijim obrazovnim razinama, ali i u životu. Kada je riječ o razrednom ciklusu, Eksperimentalni program iznosi jasna očekivanja da učitelji razredne nastave, gdje god je to moguće, integriraju nastavu likovnog i glazbenog odgoja i provedu je kao nastavu unutar umjetničkog područja, na primjer, u obliku blok-sati. Otvorena je i dopuštena mogućnost u školskom rasporedu iskazivati nastavu likovnog i glazbenog odgoja kao nastavu u umjetničkom području, a metodička su očekivanja da se izvodi kao kombinacija nastave likovnog i glazbenog gdje god to učitelji razredne nastave procijene da je potrebno. Učitelji razredne nastave u sklopu Eksperimentalnog programa imaju izraženu fleksibilnost i slobodu u organizaciji i drugim aspektima nastave u umjetničkom području u ukupnoj predviđenoj tjednoj satnici od tri nastavna sata.

Povećana je i obavezna satnica tjelesnog i zdravstvenog odgoja učenika. Unutar Eksperimentalnog programa testirat će se organizacija odgojno-obrazovnog rada u kojem je nositelj odgojno-obrazovnih aktivnosti u nastavnom predmetu predmetni učitelj, a ne učitelj razredne nastave. Tek će se provedbom Eksperimentalnog programa i sagledavanjem svih ishoda i stupnja dosezanja očekivanja moći donijeti odluka o mogućoj implementaciji te odluke i takvog načina izvođenja ovog nastavnog predmeta u sustav obaveznog odgoja i obrazovanja. Kroz model cjelodnevne škole pitanje fizičke, tjelesne i zdravstvene dobrobiti učenika naglašeno je kroz više uvedenih promjena. Poboljšanju zdravstvene i tjelesne dobrobiti učenika mora pridonijeti i novi predloženi raspored sati i odmora. U školski dan uvodi se obavezna rekreacijska stanka za sve učenike u kojoj je središnji nositelj aktivnosti učitelj razredne nastave. Važni su zahtjevi i očekivanja postavljeni u sklopu Programa A2 potpore potpomognutog i obogaćenog učenja jer se učiteljima postavljaju zahtjevi metodičkog izvođenja svih oblika podučavanja učenika kroz koje je moguće uključiti tjelesnu aktivnosti, kretanje i pokret, odnosno svih onih metodičkih oblika aktivnosti koje pridonose tjelesnom zdravlju i općoj dobrobiti učenika. Kako bi se još jasnije i snažnije naglasila usmjerenost na tjelesnu i fizičku dobrobit učenika u okviru cjelodnevne škole, postavljena su jasna očekivanja i kada je riječ o organizaciji Programa B1 izvannastavnih aktivnosti. U sklopu B1 Programa svaka škola unutar eksperimentalne provedbe mora u razrednoj nastavi najmanje 20 posto aktivnosti provesti u tjelesnom, zdravstvenom i sportskom području. U predmetnoj nastavi taj zahtjev iznosi 30 posto aktivnosti kada je riječ o aktivnostima Programa B1. Na kraju će se unutar cjelodnevne škole osigurati da svaki učenik ima najmanje jedan školski sat tjelesnih aktivnosti na dan u sklopu škole.

Eksperimentalni program u razrednu nastavu uvodi novi nastavni predmet – Praktične vještine – koji treba pomoći ostvarenju brojnih ciljeva. Na početku osnovne škole predmet sadrži aktivnosti primjerene dobi učenika kroz koje se potiče samostalni rad rukama i psihomotorički razvoj djece razredne dobi. Novi predmet sadržajno i kurikularno predstavlja školsko područje u kojem se razvijaju brojne vještine i kapaciteti učenika, primarno kroz radionice, praktični rad i vršnjačku suradnju unutar nastavnog predmeta, ali još više kroz integraciju s drugim nastavnim predmetima i područjima. Na kraju, novi nastavni predmet predstavlja kurikularno područje u završnim razredima razredne nastave, kojim se poboljšava kvalitetna i primjerena tranziciju za kasnije školsko područje predmetne nastave, posebice kada je riječ o STEM i tehničkom području.

Praktične vještine su nastavni predmet metodički usmjeren na koncepte učenja kroz aktivnosti, učenje kroz iskustvo, učenje po principu »uradi sam«, kreativnost i stvaralaštvo u svim aspektima, kroz pokret i kretanju, angažiranost mišićnog, koštanog i okulomotornog sustava. Novi predmet unutar razredne nastave treba značajno promijeniti onaj dio osnovne škole koji se dominantno ogleda u pasivnom učeničkom sjedenju i sudjelovanju u nastavi. Također, metodički predstavlja skup odgojno-obrazovnih aktivnosti kojim se u razrednoj nastavi integriraju umjetničko i tehničko odgojno-obrazovno područje. Uz primarni naglasak na poboljšanje psihomotoričkog razvoja te usvajanje i razvijanje niza temeljnih životnih vještina potrebnih za uspješno funkcioniranje u brojnim okruženjima, važan je cilj predmeta razvoj estetskih, ali i drugih vještina kao što su vještine koje se odnose na cjelokupni proces osmišljavanja i izrade proizvoda, individualni rad i suradnju, donošenje odluka o izgledu, obliku, materijalima, procesu izrade, troškovima i potrebnim resursima u stvarnim situacijama.

Na početku razredne nastave Praktične vještine trebaju biti skup odgojno-obrazovnih aktivnosti kojima se ostvaruje traženi mehanizam učinkovite tranzicije između predškole i osnovne škole. Temelji se na vještinama čiji razvoj počinje u predškolskom odgoju i obrazovanju te se nastavlja u početnim razrednima osnovne škole. Predmet Praktične vještine provodi se u razrednoj nastavi te se njime, uz povećanje satnice tehničkog područja u petom i šestom razredu, iznose i jasna očekivanja o povećanju pismenosti učenika povezanoj s matematičko-tehničko-inženjerskim područjem, odnosno u širem smislu s ukupnim STEM-područjem.

Jedan od ključnih ciljeva osnovne škole je osobni i cjelovit razvoj svakog učenika. Stoga su u nastavnom planu u okviru modela rada osnovnih škola kao cjelodnevnih škola tijekom Eksperimentalnog programa napravljene i promjene u stjecanju temeljnih kompetencija današnjih učenika, budućih aktivnih građana, za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije. Predmet Informacijske i digitalne kompetencije, kojim se sistematizira područje, treba pružiti nužna znanja i vještine učenicima od prvog do osmog razreda osnovne škole. Dodatno, taj će predmet pridonijeti razvoju ključnih područja pismenosti učenika, osobito povezanih sa STEM-područjem. Novi školski predmet, koji se izvodi jedan školski sat na tjedan, organiziran je kao obavezni predmet u svim razredima osnovne škole i integriran s odgojno-obrazovnim očekivanjima postojeće međupredmetne teme (Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije) u okviru nacionalnoga kurikuluma. U eksperimentalnoj provedbi školama se postavljaju očekivanja i velike vremenske mogućnosti unutar programa B1 organizirati i provesti broj izvannastavnih aktivnosti i broj nastavnih sati koji odgovara potrebama i interesima dijela učenika koji žele steći dodatne kompetencije u ovom području. Ako su iskazani interesi i potrebe učenika u nekoj školi velike, škola može dodatno, u okviru Eksperimentalnog programa, organizirati i provesti značajno veći broj odgojno-obrazovnih aktivnosti vezanih uz Informacijske i digitalne kompetencije, kao i sva povezana područja te značajno produljiti njihovo trajanje, a koje može biti značajno dulje nego što je danas. Kao i do sada, organizacija tih izbornih odgojno-obrazovnih aktivnosti je na dobrovoljnoj osnovi.

Radi usklađivanja odgojno-obrazovnog standarda za sve je učenike osnovne škole potrebno ujednačiti i opterećenje, a što je u skladu s odredbom članka 27. stavka 3. Zakona odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi, koja propisuje da odgojno-obrazovni standard učenika čine obavezni i izborni predmeti. U skladu s navedenim, za one učenike koji ne upisuju konfesionalni vjeronauk uvodi se nastavni predmet Svijet i ja. Taj predmet nije sadržajna, nego primarno organizacijska alternativa vjeronauku. Predmet je usmjeren na pojedinca (učenika) koji kritički promišlja sebe i svijet. Svrha mu je biti mostom između tih dvaju svjetova – vanjskog (svijet činjenica) i unutarnjeg (svijet vrijednosti). Predmet je dominantno usmjeren na razvoj kompetencije kritičkog mišljenja učenika – kompetencije budućnosti, kompetencije 21. stoljeća, kompetencije cjeloživotnog učenja, kvalitetnog učenja i dobrog poučavanja.⁴ Uz razvoj kritičkog mišljenja, ovaj nastavni predmet omogućava i usvajanje temeljnih društvenih, etičko-moralnih znanja i vještina, kao i oblikovanje stavova koji pridonose cjelovitom i uravnoteženom razvoju učenika te njegovoj osobnoj i društvenoj odgovornosti te etičnosti djelovanja. Uvođenjem ovog predmeta, uz naglašavanje važnosti ishoda učenja orijentiranih na kritičko mišljenje u svim nastavnim predmetima, Hrvatska prati preporuke koje proizlaze iz relevantnih znanstvenih istraživanja u području kritičkog mišljenja.⁵ Vezano uz nastavni predmet Svijet i ja, unutar Eksperimentalnog programa testirat će se različiti oblici organizacije odgojno-obrazovnog rada u kojem nositelji odgojno-obrazovnih aktivnosti mogu biti učitelji razredne nastave, učitelji predmetne nastave, ali i stručni suradnici škole po načelu dobrovoljnosti.

Brojni europski dokumenti, odnosno preporuke, ukazuju na važnost učenja stranih jezika. U Hrvatskoj se prvi strani jezik uči od prvog razreda i obavezan je, dok je drugi strani jezik izborni te je učenicima ponuđen od četvrtog razreda. Obuhvat učenika koji pohađaju drugi strani jezik trenutačno nije na zadovoljavajućoj razini, čemu sigurno pridonose i nepovoljni infrastrukturni uvjeti u školama. Stoga je jedan od ciljeva cjelodnevne škole stvaranje pretpostavki za učenje dvaju stranih jezika. Tijekom Eksperimentalnog program svi će učenici od četvrtog razreda učiti drugi strani jezik, a škola je ta koja će odabrati koji će jezik učenicima ponuditi.

S ciljem jasnijeg povezivanja međupredmetnih tema s predmetnim kurikulumima i odgojno-obrazovnim područjima, u sklopu Eksperimentalnog programa izradit će se i preporuke za moguće oblike realizacije međupredmetnih tema.

U Programu A1 nacionalnoga kurikuluma, promjene i prilagodbe koje se provjeravaju u okviru Eksperimentalnog programa uključuju sljedeće:

⁴ '4K vještine 21. stoljeća' - 4C skills' (eng. Critical Thinking, Creativity, Communication, Collaboration) su kritičko mišljenje, kreativno mišljenje, komunikacija i suradnja (kooperacija).

⁵ Istraživanja pokazuju (na primjer, Davies, 2006; Ikuenobe, 2001) da se najbolje razvijaju kompetencije kritičkog mišljenja učenika tako što se kritičko mišljenje poučava primjenom tzv. kombiniranog pristupa poučavanju (engl. *mixed approach*), koji podrazumijeva sljedeće: (a) da su ishodi učenja orijentirani na kritičko mišljenje sadržani u drugim nastavnim predmetima, tzv. infuzija-pristup (engl. *infusion approach*) i pristup uranjanja (engl. *immersion approach*) i (b) da se kritičko mišljenje poučava kao zaseban predmet u kojem se poučava kritičko mišljenje – njegove strategije i principi - tzv. opći pristup (engl. *general approach*).

A1.1. Od prvog do osmog razreda satnica nastavnog predmeta Hrvatski jezik povećana je za 1 nastavni sat na tjedan.

A1.2. Od prvog do osmog razreda satnica nastavnog predmeta Matematika povećana je za 1 nastavni sat na tjedan.

A1.3. Od prvog do zaključno četvrtog razreda nastavni predmet Priroda i društvo razdvaja se na dva nastavna predmeta – Prirodoslovlje te Društvo i zajednica. Nastavni predmet Prirodoslovlje održava se 2 nastavna sata na tjedan, a Društvo i zajednica 1 nastavni sat na tjedan.

A1.4. U petom i šestom razredu nastavni predmet Priroda preimenuje se u nastavni predmet Prirodoslovlje, a satnica se u petom razredu povećava za 0,5 nastavnih sati na tjedan, s 1,5 nastavnih sati na 2 nastavna sata na tjedan.

A1.5. U petom razredu satnica nastavnog predmeta Geografija povećana je za 0,5 nastavnih sati na tjedan, odnosno s 1,5 nastavni sat na 2 nastavna sata na tjedan.

A1.6. U četvrtom razredu satnica nastavnog predmeta Tjelesna i zdravstvena kultura povećava se za 1 nastavni sat na tjedan.

A1.7. Od prvog do zaključno četvrtog razreda uvodi se predmet Praktične vještine u trajanju od 1 nastavnog sata na tjedan.

A1.8. Od prvog do zaključno četvrtog razreda satnica nastavnog predmeta Likovna kultura povećava se za 0,5 nastavnih sati na tjedan.

A1.9. Od prvog do zaključno četvrtog razreda satnica nastavnog predmeta Glazbena kultura povećava se za 0,5 nastavnih sati na tjedan.

A1.10. Od prvog do zaključno osmog razreda uvodi se obavezni nastavni predmet Informacijske i digitalne kompetencije u trajanju od 1 nastavnog sata na tjedan.

A1.11. U petom i šestom razredu satnica nastavnog predmeta Tehnička kultura povećana je za 1 nastavni sat na tjedan.

A1.12. Od prvog do osmog razreda uvodi se nastavni predmet Svijet i ja kao alternativa konfesionalnom vjeronauku.

A1.13. Od četvrtog do osmog razreda drugim stranim jezikom kao izbornim predmetom bit će obuhvaćeni svi učenici.

U okviru eksperimentalne provedbe modela cjelodnevne škole nacionalna kurikulumska struktura (NOK, predmetni kurikulumi i kurikulumi međupredmetnih tema) osnova je za organizaciju i provedbu odgojno-obrazovnog rada. Kroz formalne odluke i administrativne prilagodbe, u eksperimentalnom programu koristit će se izmijenjeni nastavni plan kao eksperimentalni te će se provoditi s predviđenim promjenama i prilagodbama. Svi elementi i opisana očekivanja vezana uz Program A1 koji se iznose u tekstu Eksperimentalnog programa učiteljima i školama postavljaju zahtjev za organizaciju i izvedbu tijekom Eksperimentalnog programa.

U strukturi Nastavnog plana unutar Eksperimentalnog programa »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« napravljene su promjene prikazane u sljedećoj Tablici.

Nastavni plan za provedbu Eksperimentalnog programa »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«

PROGRAM A1											
ODGOJNO-OBRAZOVNO PODRUČJE	NASTAVNI PREDMET	BROJ TJEDANA	BROJ SATI NA TJEDAN PO RAZREDIMA								
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
JEZIČNO-KOMUNIKACIJSKO	HRVATSKI JEZIK	35	6	6	6	6	6	6	6	5	5
	PRVI STRANI JEZIK	35	2	2	2	2	3	3	3	3	3
	DRUGI STRANI JEZIK (izbor)	35				2	2	2	2	2	2
MATEMATIČKO	MATEMATIKA	35	5	5	5	5	5	5	5	5	5
PRIRODOSLOVNO	PRIRODOSLOVLJE	35	2	2	2	2	2	2	2		
	BIOLOGIJA	35							2	2	
	KEMIJA	35							2	2	
	FIZIKA	35							2	2	
DRUŠTVENO-HUMANISTIČKO	DRUŠTVO I ZAJEDNICA	35	1	1	1	1					
	GEOGRAFIJA ⁶	35					2	2	2	2	
	POVIJEST	35					2	2	2	2	
	VJERONAUK/SVIJET I JA (izbor)	35	2	2	2	2	2	2	2	2	
UMJETNIČKO	LIKOVNA KULTURA	35	1,5	1,5	1,5	1,5	1	1	1	1	
	GLAZBENA KULTURA	35	1,5	1,5	1,5	1,5	1	1	1	1	
TJELESNO I ZDRAVSTVENO	TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	35	3	3	3	3	2	2	2	2	
TEHNIČKO I INFORMATIČKO	PRAKTIČNE VJEŠTINE	35	1	1	1	1					
	TEHNIČKA KULTURA	35					2	2	1	1	
	INFORMACIJSKE I DIGITALNE KOMPETENCIJE	35	1	1	1	1	1	1	1	1	

MEĐUPREDMETNE TEME⁷

SVA ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA	OSOBN I SOCIJALNI RAZVOJ	35								
	GRAĐANSKI ODGOJ I OBRAZOVANJE									
	ZDRAVLJE									
	ODRŽIVI RAZVOJ									
	UČITI KAKO UČITI									
	PODUZETNIŠTVO									
	UPORABA INFORMACIJSKE I KOMUNIKACIJSKE TEHNOLOGIJE									

PROGRAM A2

	OBlici RADA I ODGOJNO-OBRAZOVNA PODRUČJA/PISMENOSTI	BROJ TJEDANA	BROJ SATI I UDIO VREMENA PO RAZREDIMA							
			1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
POTPORA, POTPOMOGNUTO I OBOGAĆENO UČENJE		35	8	8	8	8	8	8	8	8
		A2 SVI UČENICI	4	4	4	4	4	4	4	4
		A2 DIO UČENIKA	4	4	4	4	4	4	4	4
	Sat razrednika	35	1	1	1	1	1	1	1	1
	Jezična i čitalačka pismenost	35								
	Matematička pismenost	35	75%	75%	75%	75%	75%	75%	75%	75%
	Prirodoslovna pismenost	35								
	Područna fleksibilnost	35	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%	25%

⁶ Geografija pripada dijelom prirodoslovnom odgojno-obrazovnom području.

⁷ Kurikulumi međupredmetnih tema izvode se međupredmetno u okviru svih nastavnih predmeta i sata razrednog odjela. Realizacija odgojno-obrazovnih očekivanja svih međupredmetnih tema obavezna je u svim razredima, a za to se koriste sati planirani za pojedine nastavne predmete i sat razrednog odjela.

**Predmetni kurikulumi i kurikulumi međupredmetnih tema za provedbu
Eksperimentalnog programa »Osnovna škola kao cjelodnevna škola:
Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja«**

Nastavni predmeti koji se izvode kroz povećanu tjednu satnicu izvode se prema kurikulumima objavljenima u *Narodnim novinama* tako što se postojeći odgojno-obrazovni ishodi vezani uz osnovnu školu dosežu u novom raspoloživom vremenu.

1. Hrvatski jezik

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Hrvatski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

2. Matematika

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Matematika za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

3. Likovna kultura

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Likovna kultura za osnovne škole i Likovna umjetnost za gimnazije u Republici Hrvatskoj

4. Glazbena kultura

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Glazbena kultura za osnovne škole i Glazbena umjetnost za gimnazije u Republici Hrvatskoj

5. Tjelesna i zdravstvena kultura

Odluku o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Tjelesna i zdravstvena kulture za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

6. Tehnička kultura

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Tehnička kultura za osnovne škole u Republici Hrvatskoj

7. Geografija

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Geografija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

Nastavni predmeti u kojima nije došlo do povećane tjedne satnice izvode se prema kurikulumima objavljenima u *Narodnim novinama*.

8. Biologija

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Biologija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

9. Kemija

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Kemija za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

10. Fizika

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Fizika za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

11. Povijest

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Povijest za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

12. Engleski jezik

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Engleski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

13. Francuski jezik

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Francuski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

14. Njemački jezik

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Njemački jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

15. Talijanski jezik

Odluku o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Talijanski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

16. Španjolski jezik

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Španjolski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

17. Katolički vjeronauk

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

18. Pravoslavni vjeronauk

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Pravoslavni vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

19. Islamski vjeronauk

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Islamski vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

Novi nastavni predmeti za koje će se koristiti novi kurikulumi te pripadajući odgojno-obrazovni ishodi čije će se uvođenje odvijati postupno.

20. Društvo i zajednica

Eksperimentalni kurikulum za nastavni predmet Društvo i zajednica

21. Prirodoslovlje

Eksperimentalni kurikulum za nastavni predmet Prirodoslovlje

22. Informacijske i digitalne kompetencije

Eksperimentalni kurikulum za nastavni predmet Informacijske i digitalne kompetencije

23. Praktične vještine

Eksperimentalni kurikulum za nastavni predmet Praktične vještine

Novi nastavni predmet za koji će se koristiti novi kurikulumi te pripadajući odgojno-obrazovni ishodi, a koji će se u prvoj godini eksperimenta uvesti frontalno u sve razrede.

24. Svijet i ja

Eksperimentalni kurikulum za nastavni predmet Svijet i ja

Nastavni predmeti koji se, vezano uz postupnu, odnosno punu primjenu eksperimentalnih kurikuluma novih nastavnih predmeta, izvode prema kurikulumima objavljenim u *Narodnim novinama*.

25. Priroda i društvo

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Priroda i društvo za osnovne škole u Republici Hrvatskoj

26. Priroda

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Priroda za osnovne škole u Republici Hrvatskoj

27. Informatika

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Informatika za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

U eksperimentalnim školama koje izvode posebne programe klasičnih jezika nastava se izvodi prema kurikulumima objavljenima u *Narodnim novinama*.

28. Latinski jezik

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Latinski jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

29. Grčki jezik

Odluka o donošenju kurikuluma za nastavni predmet Grčki jezik za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj

Međupredmetne se teme izvode prema kurikulumima objavljenima u *Narodnim novinama*, a u sklopu Eksperimentalnog programa radi njihova jasnijeg povezivanja s predmetnim kurikulumima izradit će se preporuke za njihovu realizaciju.

30. Međupredmetna tema Osobni i socijalni razvoj

Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj

31. Međupredmetna tema Zdravlje

Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Zdravlje za osnovne škole i srednje škole u Republici Hrvatskoj

32. Međupredmetna tema Građanski odgoj i obrazovanje

Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj

33. Međupredmetna tema Održivi razvoj

Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Održivi razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj

34. Međupredmetna tema Poduzetništvo

Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Poduzetništvo za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj

35. Međupredmetna tema Učiti kako učiti

Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Učiti kako učiti za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj

36. Međupredmetna tema Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije

Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Uporaba informacijske i komunikacijske tehnologije za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj

A2 – Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja

Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) u eksperimentalnom programu cjelodnevne škole čini (uz redovitu nastavu koja suštinski predstavlja A1-program nacionalnoga kurikuluma) obavezni dio neposrednog odgojno-obrazovnog rada škole. Program A2 provodi se u svih osam razreda osnovne škole. Strukturiran je tako da je dio programa obavezan za sve učenika, a dio se aktivnosti programa organizira prema iskazanim potrebama učenika i roditelja, na načelu dobrovoljnosti. Po broju raspoloživih sati, najveći dio ukupnog Programa A2 (obaveznog i izbornog) fleksibilan je i po odgojno-obrazovnim područjima, odnosno pismenostima. Time se osigurava da svi učenici unutar odgojno-obrazovnog sustava imaju dostupnu potporu, da učenici zajedno s roditeljima mogu dobrovoljno odlučiti hoće li sudjelovati u izbornom dijelu Programa A2, te da škole, učitelji i stručni suradnici mogu prilagoditi aktivnosti programa razlikama u potrebama učenika.

Osmišljen je i strukturiran s ciljem da se samostalnom i zajedničkom učenju učenika pruži konkretna, prilagođena i učinkovita potpora, odnosno obogaćivanje od učitelja i stručnih suradnika. U dodatnom raspoloživom vremenu učenicima i učiteljima daju se stvarne mogućnosti i dopunskog i dodatnog rada koji će voditi boljem i kvalitetnijem dosezanju postavljenih ishoda učenja. U predloženom modelu rada unutar škole se otvaraju znatno veće mogućnosti odgojno-obrazovnog rada prilagođenog sposobnostima, mogućnostima i potrebama učenika. Aktivnosti unutar programa u središtu imaju učenje pojedinačnog učenika, skupine učenika, kao i svih učenika. Obaveznim vremenom i sudjelovanjem svih

učenika cilj je programa svim učenicima omogućiti dodatno učenje i postizanje zadanih odgojno-obrazovnih ciljeva (podrška i potpomaganje), odnosno obogatiti aktivnosti učenja svih učenika u sklopu redovite nastave, osobito pojedinih skupina učenika u skladu s njihovim potrebama i mogućnostima (obogaćivanje) u smjeru dosizanja viših razina ishoda učenja. Aktivnosti Programa A2 metodički se temelje na diferencijaciji nastave i učenja kroz brojne oblike i metode.

Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) ne uvodi nove odgojno-obrazovne ishode u odnosu na postojeće (iskazane u A1 programu redovite nastave). Kroz Eksperimentalni se program svi dosadašnji poznati oblici neposrednog odgojno-obrazovnog rada (npr. dopunska i dodatna nastava te dio izvannastavnih aktivnosti) sistematiziraju, međusobno usklađuju, metodički i sadržajno proširuju i moderniziraju te opsegom i obuhvatom šire na sve učenike. Time će se postići jasan cilj da potpora svim učenicima predstavlja suštinu učinkovitog, prepoznatljivog i modernog odgojno-obrazovnog programa osnovne škole A2, koji pomaže boljem učenju svih učenika u osnovnim školama u Republici Hrvatskoj.

Brojnim drugim elementima aktivnosti u sklopu Programa A2 bit će praćene, sagledane i vrednovane kroz eksperimentalni program i kao značajan oblik modernizacije osnovnih škola kao dijela odgojno-obrazovnog sustava. Tu će se sagledati i u kojoj mjeri Program A2 odgovara na očekivanja prema kojima učiteljima i stručnim suradnicima pruža znatno veću autonomiju i fleksibilnost korištenja odgojno-obrazovnih oblika rada s različitim skupinama učenika te im omogućava primjenu inovativnih metoda rada kojima se povećava motivacija i uključenost učenika. Kroz Eksperimentalni program pratit će se i sagledati svi organizacijski aspekti Programa A2, te će se prije primjene u cjelokupni odgojno-obrazovni sustav vrednovati.

Konceptualno, Program A2 nije dominantno izravno usmjeren na pojedine nastavne predmete, nego primarno na pojedina odgojno-obrazovna područja, odnosno pismenost učenika. I time se stavlja naglasak na poboljšanje skupine znanja i vještina u osnovi važnih oblika pismenosti – jezične i čitalačke, matematičke i prirodoslovne pismenosti te integracije svih oblika pismenosti. Unutar Eksperimentalnog programa se kao jedan od ishoda sagledava i u kojoj mjeri cjelodnevna osnovna škola povećava mogućnosti učenika u korištenju i primjeni znanja i vještina ključnih predmetnih područja. Da bi se to ostvarilo, postavljena su i vrlo jasna očekivanja o potrebnoj strukturi Programa A2.

Važan cilj Programa A2 ogleda se i u razvoju samostalnosti učenika te njihovu osnaživanju u ispunjavanju postavljenih zadataka, što se očituje i kroz razvoj učinkovitih radnih navika i stavova povezanih s radom te usmjerenost učenika na cjeloživotno učenje. Osmišljavanjem, zadavanjem i potporom u aktivnostima koje pred učenika postavljaju zahtjeve samostalnog rada, učenici će i kroz razrednu i kroz predmetnu nastavu imati priliku razviti važne vještine, stavove i pristupe radu koji predstavljaju osnovu uspješnosti unutar obrazovnog sustava, ali i kasnije u svijetu rada. Samostalni rad učenika, uz učiteljsku potporu kroz objašnjenja, dodatne mogućnosti ponavljanja, uz formativno vrijedne učiteljske povratne informacije, mora pridonijeti razvoju važnih vještina i stavova povezanih s učenjem. Samostalni i individualni rad učenika praćen drugim oblicima rada u parovima, zajedničkim radom te provođenjem istraživanja

manjeg opsega, pisanjem i izlaganjem izvješća, kao i komplementarnim oblicima rada primjerenim pojedinim odgojno-obrazovnim područjima, pridonijet će razvoju složenijih vještina. Učiteljska potpora, kritički osvrti i informacije o očekivanim smjerovima poboljšanja i razvoja učenicima predstavljaju neposredan, jasan i vrlo kvalitetan skup uporabljivih informacija za učenje i razvoj.

U Eksperimentalnom programu cjelodnevne škole postavlja se više zahtjeva vezanih uz organizacijske aspekte Programa A2. Postavljen je opći vremenski okvir u sklopu kojega aktivnosti Programa A2 slijede redovitu nastavu (Program A1). No, u eksperimentalnoj provedbi dopuštene su sve drugačije vremenske organizacije školskog dana i školskog tjedna, koje mogu uključivati različite oblike izmjene A1 i A2 programa. To će primarno ovisiti o organizacijskim posebnostima i radu pojedinih škola, koje programiraju svoj rada kojim uvažavaju specifičnosti, potrebe i mogućnosti. Potrebno je, međutim, jasno naglasiti da zamjena aktivnosti programa A1 i A2 u dnevnom ili tjednom školskom rasporedu s aktivnostima programa izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti (B1, B2) u okviru Eksperimentalnog programa nije dopuštena.

Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja A2 provodi se kroz razrednu i predmetnu razinu cjelodnevne osnovne škole. U nastavku su prikazane detaljne informacije o Programu A2 u razrednoj i predmetnoj nastavi.

Razredna nastava

OBVEZNI DIO (svi učenici)		DOBROVOLJNI I IZBORNI DIO (dio učenika)
Ukupno 4 nastavna sata tjedno		Ukupno 4 nastavna sata tjedno
<i>Jezično-komunikacijsko</i>	<i>1 nastavni sat</i>	Potrebe i interesi učenika
<i>Matematičko</i>	<i>1 nastavni sat</i>	
<i>Prirodoslovno</i>	<i>1 nastavni sat</i>	
<i>Ostala područja</i>	<i>1 nastavni sat</i>	

+ 1 sat razrednika tjedno

Predmetna nastava

OBVEZNI DIO (svi učenici)		DOBROVOLJNI I IZBORNI DIO (dio učenika)
Ukupno 4 nastavna sata tjedno		Ukupno 4 nastavna sata tjedno
<i>Jezično-komunikacijsko</i>	<i>1 nastavni sat</i>	Potrebe i interesi učenika
<i>Matematičko</i>	<i>1 nastavni sat</i>	
<i>Prirodoslovno</i>	<i>1 nastavni sat</i>	
<i>Ostala područja</i>	<i>1 nastavni sat</i>	

+ 1 sat razrednika tjedno

Razredna nastava

U *razrednoj nastavi* Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja A2 obuhvaća ukupno 8 nastavnih sati tjedno i sastoji se od obveznog i izbornog dijela. Četiri nastavna sata vremenski su obvezna za sve učenike, a 4 nastavna sata izborna su za učenike koji odluče sudjelovati.

Obvezni nastavni sati Programa A2 strukturirani su po odgojno-obrazovnim područjima odnosno pismenostima – 1 nastavni sat odnosi se na jezično-čitalačku, 1 nastavni sat na matematičku, 1 nastavni sat na prirodoslovnu pismenost učenika i 1 nastavni sat na druga odgojno-obrazovna područja.

Izborni nastavni sati Programa A2 organiziraju se prema utvrđenim potrebama učenika. Zastupljenost pojedinih odgojno-obrazovnih područja u strukturi izbornog dijela Programa A2 na razini pojedine škole određuje svaka škola za sebe, nakon što sagleda i analizira potrebe učenika. Time se pruža značajna fleksibilnost školama da na najbolji način prilagode svoj odgojno-obrazovni rad vlastitim učenicima. Minimalna veličina odgojno-obrazovne skupine za koju se organizira izborni dio Programa A2 uključuje 8 učenika.

Obvezni i izborni dio Programa A2 izvodi se na razini razrednog odjela i/ili na razini razreda, formiranjem odgojno-obrazovnih skupina. Učitelji i škole imaju potpunu fleksibilnost u donošenju odluka o optimalnom načinu organizacije, uvažavajući potrebe, obilježja i mogućnosti učenika te mogućnosti škole. Fleksibilnost i autonomiju nemaju jedino u mijenjanju broja obveznih nastavnih sati Programa A2 i odgojno-obrazovnih područja, odnosno pismenosti na koje su potpora i obogaćivanje usmjereni.

Učitelj/ica razredne nastave izvodi 3 nastavna sata obveznog dijela Programa A2 koji se odnose na tri područja pismenosti (jezično-čitalačku, matematičku i prirodoslovnu), a učitelji koji imaju u razrednoj nastavi nastavne predmetne Strani jezik, TZK i IDK izvode preostali 1 nastavni sat obvezne potpore. Učitelj/ica razredne nastave izvodi obvezno i 1 izborni nastavni sat Programa A2, koji odgojno-obrazovno se treba odnositi na umjetničko odgojno-obrazovno područje, tjelesno i zdravstveno područje, psihomotorički razvoj i praktične vještine učenika i/ili njihovu integraciju. Preostala 3 izborna nastavna sata Programa A2 mogu izvoditi svi učitelji škole kao i stručni suradnici škole.

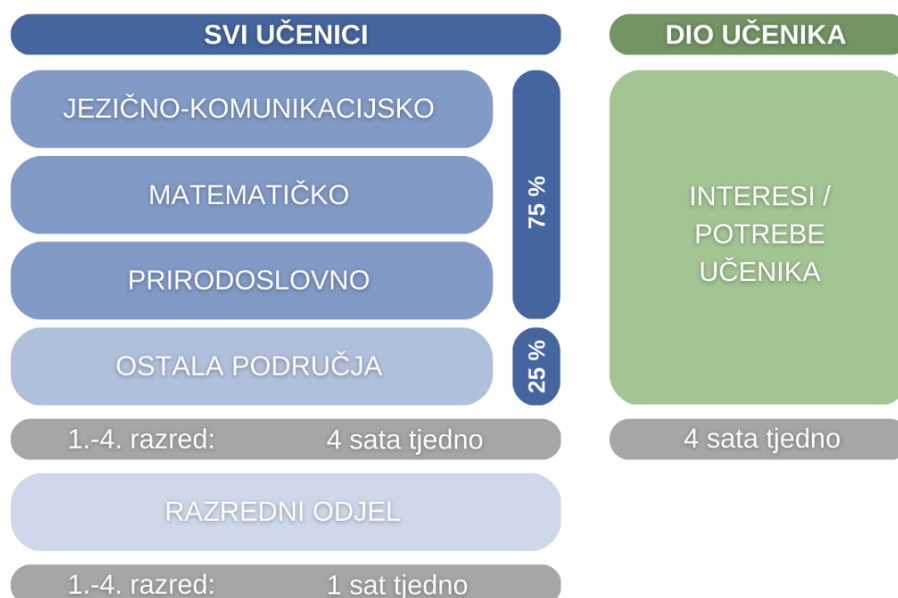
U Program A2 ubraja se, uz obvezne i izborne nastavne sate usmjerene na potporu i obogaćivanje, i 1 nastavni sat razrednika. On se odnosi na sve aktivnosti razrednog odjela, dinamiku i procese učeničkog, razrednog i školskog života unutar razrednog odjela. Nastavni sat razrednika raspoloživ je i za rad na pojedinim međupredmetnim temama i sadržajima, koje je odgojno-obrazovno optimalno obuhvatiti satom razrednog odjela unutar tog programa. Nastavnim satom razrednika u razrednoj nastavi obvezno se zadužuje učitelja/icu razrednog odjela.

Organizacija i provedba Programa A2 unutar eksperimentalne provedbe, školama i učiteljima pruža dodatne oblike fleksibilnosti u odnosu na dosadašnji rad, kroz

mogućnost tjednog, odnosno godišnjeg planiranja aktivnosti programa. U organizaciji i provedbi aktivnosti, kao i u zaduživanju učitelja aktivnostima Programa A2 škole imaju mogućnost koristiti sve mehanizme horizontalne fleksibilnosti. Ovisno o dinamici nastavnog procesa u redovitoj nastavi, napretku i potrebama učenika, učitelji i škole mogu u određenom tjednu veći broj sati učenja ili čak sve u okviru Programa A2 posvetiti jednom odgojno-obrazovnom području, dok će sati učenja u drugom području biti zadovoljeni u nekom drugom tjednu. U ukupno 35 nastavnih tjedana moraju organizirati 140 obveznih nastavnih sati Programa A2 za svakog učenika. Broj izbornih sati potpore i obogaćivanja koji će se organizirati i provesti, ovisi o iskazanim potrebama učenika.

Za provedbu Programa A2 pomoći se i smjernice u kojima su opisane opće metodičke i organizacijske informacije potrebne za ovaj odgojno-obrazovni program cjelodnevnne škole.

Struktura Programa A2 u razrednoj nastavi prikazana je na Slici 1.

Slika 1. Struktura Programa potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja u razrednoj nastavi A2

Predmetna nastava

U *predmetnoj nastavi* Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja A2 obuhvaća ukupno 8 nastavnih sati tjedno, a sastoji se od obveznog i izbornog dijela. Četiri nastavna sata obvezna su za sve učenike, a 4 nastavna sata izborna su za učenike koji dobrovoljno sudjeluju.

Obvezni nastavni sati Programa A2 strukturirani su po odgojno-obrazovnim područjima odnosno pismenostima – 1 nastavni sat odnosi se na jezično-čitalačku, 1 nastavni sat na matematičku, 1 nastavni sat na prirodoslovnu pismenost učenika i 1 nastavni sat na druga odgojno-obrazovna područja.

Izborni nastavni sati Programa A2 organiziraju se na načelu izbornosti i dobrovoljnog sudjelovanja prema utvrđenim potrebama učenika. Zastupljenost pojedinih odgojno-obrazovnih područja u strukturi izbornog dijela Programa A2 na razini pojedine škole, određuje svaka škola za sebe, nakon što sagleda i analizira potrebe učenika. Minimalna veličina odgojno-obrazovne skupine za koju se organizira izborni dio Programa A2 uključuje 8 učenika.

Obvezni i izborni dio Programa A2 izvodi se na razini razrednog odjela i/ili na razini razreda, formiranjem odgojno-obrazovnih skupina. Učitelji i škole imaju autonomiju donošenju odluka o optimalnom načinu organizacije, uvažavajući potrebe, obilježja i mogućnosti učenika te mogućnosti škole. Fleksibilnost i autonomija ne odnose se samo na broj obveznih nastavnih sati Programa A2 i odgojno-obrazovna područja, odnosno pismenosti na koje su obvezna potpora i obogaćivanje usmjereni.

Učitelj/ica predmetne nastave hrvatskog jezika izvodi 1 nastavni sat obveznog dijela Programa A2 koji se odnosi na jezično-čitalačku pismenost. Učitelj/ica predmetne nastave matematike izvodi 1 nastavni sat obveznog dijela Programa A2 koji se odnosi na matematičku pismenost. Učitelji/ice predmetne nastave prirodnoslovlja, fizike, kemije i biologije izvode 1 nastavni sat obveznog dijela Programa A2 koji se odnosi na prirodoslovnu pismenost. Učitelji/ice predmetne nastave povijesti, geografije, tehničke, likovne kulture, glazbene kulture, TZK, IDK i stranih jezika izvode 1 nastavni sat obveznog dijela Programa A2 koji se odnosi na ostala odgojno-obrazovna područja odnosno pismenosti. Izborni dio Programa A2 u trajanju od 4 nastavna sata izvode svi predmetni nastavnici i stručni suradnici škole, prema iskazanim potrebama i odluci škole. Polazi se od očekivanja o značajnije većoj uključenosti predmetnih učitelja koji ne izvode obveznu potporu u tri iskazane pismenosti.

Kada je riječ o nastavnom području prirodoslovlja, koje je u nacionalnom kurikulumu zastupljeno s više nastavnih predmeta u predmetnoj nastavi, škole i učitelji polaze od temeljnog očekivanja da aktivnosti Programa A2 predstavljaju oblik odgojno-obrazovnog rada s jasnim očekivanjima zajedničkog planiranja aktivnosti unutar izvedbe Programa. U ostvarenju postavljenih odgojno-obrazovnih ciljeva koji se odnose na prirodoslovlje, potporu i obogaćivanje pružit će svi predmetni učitelji prirodoslovlja u ukupnoj godišnjoj satnici Programa A2 koja se odnosi na područje prirodoslovlja. Potrebe učenika u odgojno-obrazovnom području, odnosno pismenosti, koje se prepoznaju kroz pojedine školske predmete primarno kroz napredak učenika u cjelokupnom prirodoslovlju, učiteljima predmetne nastave prirodoslovlja primarni su cilj u osmišljavanju i provođenju najprikladnijih oblika učenja koji će voditi prema napretku njihovih učenika.

U Program A2, uz obvezne i izborne nastavne sate usmjerene na potporu i obogaćivanje, ubraja se i 1 nastavni sat razrednika - sve aktivnosti koje se tiču rada razrednog odjela, dinamike i procesa učeničkog, razrednog i školskog života unutar razrednog odjela. Nastavni sat razrednika raspoloživ je i za rad na pojedinim međupredmetnim temama i sadržajima, koje je odgojno-obrazovno optimalno obuhvatiti satom razrednog odjela unutar tog programa. Nastavnim satom razrednika u predmetnoj nastavi zadužuje se učitelja/icu predmetne nastave prema načelu dobrovoljnosti, ali i prema potrebama škole za dovoljnim brojem razrednika i odluci ravnatelja škole.

U ukupno 35 nastavnih tjedana škola mora organizirati 140 obveznih nastavnih sati Programa A2 za svakog učenika. Broj izbornih sati potpore i obogaćivanja, koji će se organizirati i provesti, ovisi o iskazanim potrebama učenika. Organizacija i provedba Programa A2 unutar eksperimentalne provedbe, školama i učiteljima pruža dodatne oblike fleksibilnosti u odnosu na dosadašnji rad, kroz mogućnost tjednog, odnosno godišnjeg planiranja aktivnosti programa. U organizaciji i provedbi aktivnosti, kao i u zaduživanju učitelja aktivnostima Programa A2 škole imaju mogućnost koristiti sve mehanizme horizontalne fleksibilnosti. Ovisno o dinamici nastavnog procesa u redovitoj nastavi, napretku i potrebama učenika, učitelji i škole mogu u nekom tjednu veći broj sati učenja ili čak sve u okviru Programa A2 posvetiti jednom odgojno-obrazovnom području, dok će sati učenja u drugom području biti zadovoljeni u nekom drugom tjednu. Didaktično-metodička organizacija tjednog raspoloživog vremena za Program A2 po područjima ne mora odražavati fiksnu (dnevnu i/ili) tjednu satnicu aktivnosti učenja unutar pojedinog područja (npr. utvrđenu raspodjelu po jedan sat za neko područje tjedno koja se iz tjedan u tjedan ponavlja) koja je fiksirana kroz nastavnu godinu. Jedan od primjera je određivanje ukupnoga godišnjeg broja sati obvezne potpore (140 nastavnih sati), utvrđivanje vremena koje se odnosi na pojedina područja te izvedbu potpore kroz nastavnu godinu kroz različite tjedne vremenske rasporede koji se odnose na pojedina područja. Struktura Programa A2 u predmetnoj nastavi prikazana je na Slici 2.

Slika 2.

Struktura Programa potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja A2 u predmetnoj nastavi

Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2), uz usmjerenost na učenje vidljivo kroz bolje odgojno-obrazovnih ishoda, razvoj učinkovitih strategija i vještina učenja te unaprjeđenje samostalnosti u radu učenika, mora poglavito kroz izborni dio, unaprijediti kvalitetu u osnovnim školama i drugim područjima. Kroz Program A2 sistematizirat će se i provesti potpora učenicima tijekom svih obrazovnih tranzicija:

- prijelaza djeteta iz dječjeg vrtića u osnovnu školu
- prijelaza učenika iz razredne u predmetnu nastavu
- prijelaza učenika iz osnovnoškolskog u sustav srednjoškolskog odgoja i obrazovanja.

Program A2 obuhvaća veći broj aktivnosti koje djeci olakšavaju prijelaz i prilagodbu iz sustava ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja u osnovu školu. Brojne aktivnosti u razrednoj nastavi, koje će se provesti u sklopu Programa A2 učinkovito će unaprijediti to tranzicijsko razdoblje, olakšati prilagodbu i otkloniti potencijalne nepovoljne posljedice, koje se mogu protegnuti i na dulje razdoblje osnovne škole.

Drugo tranzicijsko razdoblje za koje se Programom osigurava potpora je prelazak iz razredne nastave u predmetnu. Program će omogućiti da se skup aktivnosti koji je započet na kraju razredne nastave nastavi na početku predmetne nastave kako bi učenici lakše svladali to tranzicijsko razdoblje.

Tranzicijsko i formativno razdoblje kraja osnovne i početka srednje škole od posebnog je interesa za aktivnosti i ukupne ciljeve Programa. Program sadrži intenzivnu potporu učenicima kroz aktivnosti obrazovnog informiranja o srednjoškolskim gimnazijskim, strukovnim i umjetničkim programima. Informiranje je praćeno aktivnostima profesionalnog usmjeravanja temeljenog na suvremenim praksama procjene i testiranja učeničkih interesa. Program će u predmetnoj nastavi uključivati dovoljan broj sati tijekom kojih će škole, učitelji i stručni suradnici kroz strukturirani rad s učenicima raditi na jačanju njihovih kapaciteta prepoznavanja vlastitih sposobnosti i interesa, koji je integriran u sustav profesionalnog usmjeravanja kojim se olakšavaju učeničke odluke o budućim obrazovnim odabirima. Kroz cjelovito informiranje učenika o ponudama obrazovnih srednjoškolskih programa u njihovom neposrednom okruženju, kao i općenito obilježjima pojedinih programa, Programom će se ostvariti potpora u učinkovitom profesionalnom usmjeravanju.

Ciljane aktivnosti usmjerene na tranzicijska razdoblja predstavljaju jasan oblik potpore kojim se unaprjeđuje psihosocijalna dobrobit i kvaliteta života učenika. Tranzicijska obrazovna razdoblja pred različite skupine učenika postavljaju različite izazove, iskustva, zadatke i prilagodbe te će Program sustavnom podrškom i pripremom svih učenika za novo okruženje značajno unaprijediti kvalitetu odgojno-obrazovnog sustava. Središnja ideja Programa A2 kao skupa aktivnosti usmjerenih na zadovoljenje individualnih potreba učenika time će se ostvariti na najbolji način. U specifičnom razdoblju prelaska u srednju školu Program će na razini obrazovnog sustava značajno pridonijeti većoj harmonizaciji sustava osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja povećavajući

njihovu opću učinkovitost. Kroz provedbu Eksperimentalnog programa provjerit će se vrijednost aktivnosti predviđenih Programom A2.

Ukupne aktivnosti Programa A2 vodit će i jasnoj sistematizaciji rada učitelja, stručnih suradnika, škola kao i cjelokupnog odgojno-obrazovnog sustava kada je riječ o darovitim učenicima. Na razrednoj i školskoj razini aktivnosti koje se odnose na darovite učenike ostvarit će se u značajnoj mjeri kroz metodičke oblike obogaćivanja odgojno-obrazovnog rada, dok će na razini sustava Program A2 predstavljati značajan mehanizam i instrument u provedbi svih nacionalnih politika i smjernica koje se odnose na rad s darovitim. U skladu sa Smjernicama za rad s darovitom djecom i učenicima, važno je osobito kroz Program A2 staviti naglasak na usklađivanje sustava s odgojno-obrazovnim potrebama darovitih učenika.

Iznimno važna usmjerenost i ciljevi Programa A2 odnose se na učenike s teškoćama. Svi postojeći normativni akti, koji se odnose na učenike s teškoćama, primjenjuju se u cjelokupnom Eksperimentalnom programu. Sudjelovanje pomoćnika u nastavi u okviru aktivnosti cjelodnevnne škole u potpunosti je prilagođeno ukupnom sudjelovanju učenika s teškoćama. Vremensko sudjelovanje učenika s teškoćama u aktivnostima Programa A2 mora biti potpuno prilagođeno njihovim mogućnostima, bez postavljanja bilo kakvih vremenskih zahtjeva u duljini obveznog ili izbornog sudjelovanja.

Aktivnosti unutar Programa oblikovane su u skladu s polazištima koja se vezuju uz stvaranje uvjeta u školama za zadovoljavanje različitih odgojno-obrazovnih potreba svakog učenika te omogućavanje svim učenicima da uče zajedno. U skladu sa Smjernicama za rad s učenicima s teškoćama, važno je osobito kroz Program A2 staviti naglasak na usklađivanje sustava s odgojno-obrazovnim potrebama svakog učenika s teškoćama. Fleksibilnost učenja za učenike s teškoćama u okviru Programa A2 odnosi se na slobodu vremenskog trajanja sudjelovanja, uporabu prikladnih nastavnih materijala, tehnika i strategija učenja kojima se mogu zadovoljiti različite odgojno-obrazovne potrebe učenika. Suradnja učitelja i stručnih suradnika te svih relevantnih stručnjaka je osigurana i predstavlja osnovu ukupne učinkovitosti Programa A2. Predviđeni izravni i aktivni angažman stručnih suradnika unutar programa A2, kroz značajno veće mogućnosti individualnog rada, jasno će pridonijeti organizaciji i provedbi potrebnih aktivnosti. Unutar Eksperimentalnog programa, stručni suradnici aktivno sudjeluju u aktivnostima prepoznavanja i imenovanja stvarnih potreba učenika, kroz suradnju s učiteljima škole, ali i primjenom vlastitih stručnih znanja i postupaka. Utvrđivanjem potreba, stručni suradnici aktivno sudjeluju kroz suradnju s učiteljima i ravnateljem škole, u osmišljavanju, prilagođavanju i provođenju brojnih oblika potpore i obogaćivanja. Pri tomu, dio aktivnosti obavljaju aktivnim stručnim angažmanom, posebice u oblicima potpore koji se temelje na individualnom i/ili radu u manjim skupinama učenika, posebice s učenicima s teškoćama. U svrhu maksimalnog ostvarenja ukupnih ciljeva Programa A2 i kada je riječ o učenicima s teškoćama, svim uključenim školama osigurat će se dovoljan i potreban broj stručnih suradnika.

Diferencijacija aktivnosti unutar Programa A2, kroz obvezni i izborni dio, mora sustavno biti usmjerena i na učenike koji su izloženi dugotrajnim, nepovoljnim osobnim,

obiteljskim, socijalnim i širim društvenim utjecajima. Oni predstavljaju skupinu učenika kojima ukupne aktivnosti Programa A2 moraju biti prilagođene i ciljano usmjerene.

B1 – Program izvannastavnih aktivnosti kao dio školskoga kurikuluma

Program izvannastavnih aktivnosti (B1) sastavni je dio školskoga kurikuluma unutar Eksperimentalnog programa. Organizira se i izvodi u funkciji nacionalnoga kurikuluma kroz zadovoljenje potreba i interesa učenika, kao i kroz prilagodbu odgojno-obrazovnog rada pojedinim odgojno-obrazovnim skupinama učenika.

Sudjelovanje učenika u Programu izvannastavnih aktivnosti izborno je, ne uključuje vrednovanje i ocjenjivanje te je potpuno besplatno. Sudjelovanje učitelja i drugih zaposlenika škole u programu izvannastavnih aktivnosti nije radna obaveza svima i izborno je dok se načelom izbornosti zadovoljava potrebe učenika osmišljenim i ponuđenim izvannastavnim aktivnostima. Ukoliko uz uvažavanje načela izbornosti nije moguće osigurati potreban broj sati Programa B1, ravnatelj škole može svakog učitelja škole zadužiti izvannastavnim aktivnostima. Učiteljima koji sudjeluju u Programu B1 predstavlja oblik radnih zaduženja koja se dodatno plaćaju, povrh osnovne plaće.

Odgovornost za organizaciju i provedbu B1-aktivnosti imaju škole, pri čemu aktivno surađuju s drugim školama i svojim osnivačima. Kroz osmišljen sustav financiranja Nositelj Eksperimentalnog programa podupire škole i osnivače u provedbi izvannastavnih aktivnosti. Školski obrazovni program u dijelu koji se tiče izvannastavnih aktivnosti (B1) ne može tematski, metodički ni vremenski u strukturi školske godine, školskog tjedna i školskog dana biti zamjena ni za jedan dio nacionalnoga obrazovnog programa (A1, A2), nego je primarno njegova dopuna. U okviru modela rada škola kao cjelodnevnih škola u većoj će se mjeri u organizaciji i provođenju pojedinačnih odgojno-obrazovnih programa, projekata i aktivnosti kao oblika izvannastavnih aktivnosti stavljati naglasak na osiguravanje jasne poveznice s nacionalnim obrazovnim programom, posebice onim vezanim uz društveno-humanističko, umjetničko te tjelesno, zdravstveno i sportsko područje s ciljem razvoja humane i cjelovite osobe.

Da bi se osigurala važna usmjerenost B1-programa na tjelesnu, zdravstvenu i fizičku dobrobit učenika, najmanje 20 posto aktivnosti u razrednoj, odnosno 30 posto aktivnosti u predmetnoj nastavi (od minimalnih obaveznih 10 tjednih sati Programa B1) mora biti provedeno u tim područjima. To treba jasno voditi prema osiguranju minimalno 1 školskog sata na dan raspoloživog svim učenicima za tjelesne, fizičke i sportske aktivnosti.

Aktivnosti unutar B1-programa moguće je izvoditi kontinuirano tijekom školske godine, u dnevnoj satnici nakon odgojno-obrazovnih aktivnosti programa nacionalnoga kurikuluma i programa potpore, kao i nakon završetka nastavnih tjedana posvećenih nacionalnom obrazovnom programu. Škole također mogu kombinirati i nadopunjavati ta dva tipa vremenskih rasporeda. Program se u pravilu izvodi u školi, odnosno kao kombinacija aktivnosti unutar prostorija školskog i neposrednog izvanškolskog okruženja, ili u drugim prostorima prilagođenima za njegovu izvedbu. Program izvannastavnih aktivnosti u školskom okruženju moguće je kombinirati i s

organizacijskim oblicima kao što su učenička ljetna škola, učenički kamp, odlazak u kazalište i posjet izložbama.

Središnje obrazovne ustanove propisuju minimalne standarde za organizaciju i provedbu izvannastavnih aktivnosti kao dijela školskog obrazovnog programa, indikatore praćenja kvalitete i učinkovitosti te daju dopusnicu pojedinačnim programima glede kvalitete, općih odgojno-obrazovnih ciljeva te njegove usklađenosti s nacionalnim obrazovnim programom i načina provedbe. U okviru eksperimentalne provedbe školama će biti na raspolaganju smjernice za organizaciju i provedbu Programa B1.

B2 – Program izvanškolskih aktivnosti

Program izvanškolskih aktivnosti (B2) dio je školskoga kurikulumu koji se organizira i ostvaruje kroz suradnju škola, osnivača škola i drugih nositelja odgojno-obrazovnih aktivnosti. Sva odgovornost u svim aspektima programa leži primarno na organizatorima ovih oblika odgojno-obrazovnih aktivnosti dok škole u programu sudjeluju na ugovornoj osnovi, ovisno o svojim mogućnostima. U izvedbi programa koriste se kapaciteti školskih ustanova uz ugovor i školsku suglasnost, kao i kapaciteti nositelja programa.

Program B2 predstavlja izborni dio za učenike, a roditeljima učenika sudjelovanje njihove djece može predstavljati obavezu plaćanja. Sudjelovanje učitelja u aktivnostima Programa B2 nije predviđeno, niti je dio radnih zaduženja učitelja, u okviru postojećih školskih obaveza i ugovora o radu. Program B2 ne može tematski, metodički kao ni vremenski u strukturi školske godine, školskog tjedna i školskog dana zamijeniti, niti može doći na mjesto ukupnih aktivnosti neposrednog odgojno-obrazovnog rada (A1, A2).

Program izvanškolskih aktivnosti (B2) u cjelodnevnoj školi služi zadovoljenju brojnih potreba i interesa učenika, kao i većoj integraciji škole u neposrednu zajednicu u kojoj djeluje, ali i izgradnji veće prepoznatljivosti škole kroz aktivnosti koje pridonose modernijem i kvalitetnijem odgoju i obrazovanju učenika. U okviru tog izbornog dijela školskoga kurikulumu svoj prostor za organiziranje i provođenje programa mogu imati brojni nositelji pojedinih oblika odgojno-obrazovnog rada koji su kvalificirani i zainteresirani za osmišljavanje i provedbu aktivnosti usmjerenih na različite odgojne i obrazovne ciljeve. Svoje mjesto i ulogu mogu imati gradski uredi, službe, organizacije i tijela, gospodarstvenici, obrtnici i drugi zainteresirani akteri iz korporativnog sektora, udruge i organizacije civilnog života, udruge proizašle iz Domovinskog rada, udruge roditelja, interesne organizacije roditelja i drugih građana, znanstvene i visokoškolske ustanove koje djeluju na prostoru lokalne sredine škole, koje mogu nuditi programe usmjerene na povezivanje sa školama ili kao prostor za razvoj vlastitih studenata i zaposlenika, umjetničke i sportske škole i organizacije, koje time mogu realizirati vlastite programe, kao i brojni drugi zainteresirani akteri.

Očekivano će taj dio ukupnog programa koji se povezuje s radom škola kao cjelodnevni škola pomoći u osmišljavanju, organizaciji i provedbi većeg broja programa usmjerenih na sportski, tjelesni, umjetnički i kreativni razvoj, kroz konkretne programe usmjerene na razvoj umjetničkih kompetencija djece, programe usmjerene na razvoj digitalnih kompetencija, informatičkih, kompetencija povezanih s uporabom novih tehnologija,

programi usmjereni na razvoj osobnih, socijalnih, interpersonalnih vještina, programi usmjereni na zabavu, dodatne vještine ili nove tehnologije, programi usmjereni na dodatnu pomoć u učenju, razvoj kompetencija i vještina učenja, intelektualnog napretka i razvoja, programi usmjereni na razvoj kompetencija života u zajednici, odnosa prema zajednici, prirodi i ekologiji, kao i da će se ostvariti brojni drugi ciljevi, ovisno o potrebama korisnika i mogućnostima obrazovnog sustava. Također, ovaj dio programa povećat će svijest škola o pripadnosti zajednici i njihovu potrebu da u što većoj mjeri surađuju s lokalnom zajednicom u kojoj djeluju.

U organizaciji i provedbi Programa B2 propisani su minimalni standardi za organizaciju i provedbu izvanškolskih aktivnosti kao dijela školskog programa, materijalni i kadrovski uvjeti, indikatori praćenja kvalitete i učinkovitosti. Provedba Programa B2 u kontekstu i kao dijela školskoga kurikuluma moguća je nakon stručne prosudbe i dopusnice pojedinačnim izvanškolskim programima u pogledu kvalitete, općih odgojno-obrazovnih ciljeva i načina provedbe.

6. MJESTO I NAČIN IZVOĐENJA PROGRAMA

Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« organizira se i izvodi u dijelu osnovnih škola u Hrvatskoj koje izvode redoviti program odgoja i obrazovanja i ispunjavanju uvjete postavljene javnim pozivom te su odabrane i obuhvaćene odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja o sudjelovanju u provedbi Eksperimentalnog programa. Formalni uvjeti sudjelovanja škola u organizaciji i provedbi Eksperimentalnog programa »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« propisani su službenim tekstom Javnog poziva, a suštinski se odnose na zadovoljenje postavljenih infrastrukturnih uvjeta potrebnih za organizaciju i provedbu Eksperimentalnog programa te uvjeta koji se odnose na geografski položaj škole, obilježja sredine u kojoj škole rade, veličine škola i obilježja rada škole.

Izvođenje Eksperimentalnog programa praćeno je svim potrebnim prilagodbama rada škola u Eksperimentalnom programu koje se odnose na:

- a) oblike programske prilagodbe neposrednog odgojno-obrazovnog rada koje uključuju harmoniziranje nacionalnoga kurikulumu u pogledu broja sati neposredne nastave i sati potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja
- b) potrebne prilagodbe koje se odnose na uvođenje duljeg, tematski bogatijeg i raznovrsnijeg školskog dana
- c) prilagodbe koje se odnose na uvođenje školskog ručka za sve učenike
- d) aktivnosti usmjerene na harmoniziranje odgojno-obrazovnog rada u školi s različitim oblicima izvannastavnog i izvanškolskog odgoja i obrazovanja kroz programe B1 i B2
- e) sistematizaciju postojećih oblika odgojno-obrazovnih oblika rada učitelja i stručnih suradnika
- f) uvođenje predviđenih dodatnih oblika plaćanja učitelja i stručnih suradnika
- g) promjene, formalne odluke i stvaranje jasnog normativnog okvira za organizaciju i provedbu aktivnosti cjelodnevne osnovne škole
- h) ostale prilagodbe usmjerene na uspješnu eksperimentalnu provedbu modela cjelodnevne osnovne škole.

U okviru Eksperimentalnog programa suštinske značajke, obilježja i način rada škola koje sudjeluju u provedbi Eksperimentalnog programa su sljedeće.

- Rad osnovnih škola kao cjelodnevni škola organizira se u svim školama uključenima u provedbu Eksperimentalnog programa kroz razrednu i predmetnu razinu.
- U cjelodnevnoj osnovnoj školi sudjeluju svi učenici uključenih osnovnih škola.
- U cjelodnevnim školama ukupni odgojno-obrazovni rad provodi se kroz četiri međusobno integrirana odgojno-obrazovna programa (A1, A2, B1 i B2), koji

predstavljaju okvir za sve odgojno-obrazovne aktivnosti u školskom i izvanškolskom okruženju.

- Odgojno-obrazovni programi unutar cjelodnevne škole u Eksperimentalnom programu su:
 - a) Program nacionalnog kurikulumu koji se ostvaruje primarno kroz redovitu nastavu i označava se kao Program A1
 - b) Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja koji se programira i provodi u funkciji nacionalnoga kurikulumu i označava se kao Program A2
 - c) Program izvannastavnih aktivnosti kao dio školskoga kurikulumu i označava se kao Program B1
 - d) Program izvanškolskih aktivnosti kao dio školskoga kurikulumu, koji se označava kao Program B2.
- Odgojno-obrazovni ishodi za osnovnu školu propisani su Nacionalnim okvirnim kurikulumom (2011.), predmetnim kurikulumima, kao i odgojno-obrazovna očekivanja kurikulumima međupredmetnih tema. Unutar cjelodnevne škole ne uvode se novi odgojno-obrazovni ishodi i ciljevi u odnosu na postojeće kurikulume predmeta koji se izvode u postojećem obliku i/ili promijenjenoj satnici. Za nove nastavne predmete koji se uvode u eksperimentalnom programu izradit će se kurikulumi za eksperimentalnu provedbu.
- Dosezanja postavljenih odgojno-obrazovnih ciljeva nacionalnoga kurikulumu ostvaruju se izravno kroz Program redovite nastave A1 (obavezni i izborni dio) i Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja A2 (obavezni i izborni dio). Odgojno-obrazovne aktivnosti B1-programa izvannastavnih i B2-programa izvanškolskih aktivnosti podupiru ostvarenje ciljeva nacionalnoga kurikulumu te su primarno u funkciji zadovoljavanja brojnih potreba i interesa učenika, pomoći roditeljima, integracije školskih i izvanškolskih oblika odgojno-obrazovnog rada, kao i doprinosa zajednici u kojoj škola djeluje.
- Nastava kao oblik neposrednog odgojno-obrazovnog rada iskazuje se nastavnim planom za osnovne škole i povezanim kurikulumskim dokumentima različite razine te predstavlja središnju odgojno-obrazovnu aktivnosti nacionalnoga kurikulumu osnovne škole (Program A1).
- Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (Program A2) suštinski je usmjeren na učenje učenika, kojem se u školi putem učitelja i stručnih suradnika škole osigurava potpora i obogaćivanje učenja. Program A2 čini obavezni dio cjelodnevne osnovne škole, koji se mora organizirati u svim osnovnim školama koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu i koji nije moguće na učiteljskoj, školskoj ili osnivačkoj razini mijenjati u temeljnim pitanjima strukture, svrhe i trajanja.
- Program redovite nastave (A1) i Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) u cjelodnevnoj osnovnoj školi unutar Eksperimentalnog programa predstavljaju oblike neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Formalno se u svim

obrazovnim dokumentima, nacionalnim, međunarodnim i komparativnim evidencijama i statistikama, iskazuju kroz broj dnevnih, tjednih i godišnjih školskih sati. I kada je riječ o registrima, evidencijama i statistikama koje se odnose na učenika, tako i onima koje se odnose na učitelje, stručne suradnike, ravnatelje i škole.

- Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja uključuje aktivnosti programiranja, praćenja i vrednovanja učenika i programa isključivo u funkciji ostvarenja napretka i poboljšanja kvalitete, bez aktivnosti formalnog ocjenjivanja odgojno-obrazovnih ishoda i uspjeha učenika.
- Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja usmjeren je na potrebe i interese pojedinih učenika, pojedinih skupina učenika, kao i svih učenika. Provodi se u istom obaveznom trajanju za sve učenike razredne nastave od 4 nastavna sata na tjedan i za sve učenike predmetne nastave od 4 nastavna sata na tjedan. Ako interesi i potrebe pojedinačnih ili određenih skupina učenika to traže, osigurano je financiranje duljeg trajanja Programa za njih, na unaprijed određen način i uz unaprijed određeno trajanje (izborni dio od 4 sata Programa A2 u razrednoj i predmetnoj nastavi). U Program A2 sadržajno, organizacijski i provedbeno pripada i jedan nastavni sat tjedno, označen kao sat razrednika.
- U cjelodnevnoj školi neposredni odgojno-obrazovni rad – koji se ostvaruje kroz Program redovite nastavu (A1) i Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) – organizira se i provodi unutar školskog dnevnog vremena. Ukupno školsko dnevno vrijeme u cjelodnevnoj školi unutar kojega se organiziraju i provode obvezni programi načelno se odnose na vremensko razdoblje od 8.00 do 14.15/ 15.00 sati u razrednoj nastavi, odnosno od 8.00 do 15.30/ 16.00 sati u predmetnoj nastavi. Obvezno vrijeme, ovisno o načinu organizacije A1 i A2 programa unutar pojedine škole u pojedine dane može biti ili duže, gdje škola ima potrebnu autonomiju i fleksibilnost. Ukupno obavezno školsko dnevno vrijeme podijeljeno je između nastave, potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja učenika, školskog ručka te odmora i stanki za učenike i učitelje.
- U cjelodnevnoj školi vremenska organizacija izvođenja odgojno-obrazovnih programa A1 i A2 može slijediti različite oblike sudjelovanja, radnih aktivnosti i vremenskog radnog opterećenja učitelja i stručnih suradnika, koji ne moraju slijediti istovjetan tjedni obrazac cijelu školsku godinu. Ukupno radno opterećenje učitelja i stručnih suradnika iskazuje se na tjednoj i godišnjoj razini, a uključuje strukturiranje radnih obaveza u „nastavnim“ (35) i „ne-nastavnim“ (11) tjednima.
- Okvirni vremenski raspored i podjela ukupnog dnevnog školskog vremena u razrednoj i predmetnoj nastavi u školama koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu izgleda kao što je prikazano na Slici 3. i Slici 4. U odnosu na ovaj opći model okvirnog vremenskog rasporeda školskog dnevnog vremena, svaka škola unutar Eksperimentalnog programa može školsko dnevno i tjedno vrijeme u pogledu rasporeda i izmjena aktivnosti programa A1 i A2 organizirati fleksibilno. U općem modelu okvirnog vremenskog rasporeda prvo ide neposredni odgojno-

obrazovni rad koji se odnosi na redovitu nastavu, a njegovim završetkom kreće učenje i rad u sklopu Programa potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja.

Slika 3. Okvirni vremenski raspored i podjela ukupnog dnevnog školskog vremena u razrednoj nastavi koji svaka škola prilagođava sebi

RAZREDNA NASTAVA

	Sat	RASPORED NASTAVE/ UČENJA	RASPORED ODMORA
A1	1.	8.00 - 8.45	
			DORUČAK 1. odmor: 10 min
	2.	8.55 - 9.40	
			2. odmor: 10 min
	3.	9.50 - 10.35	
			REKREACIJSKA STANKA 3. odmor: (do maksimalno 25 min)
	4.	11.00 - 11.45	
			4. odmor: 10 min
	5.	11.55 - 12.40	
			RUČAK 5. odmor: (do maksimalno 40 min)
A2	1.	13.20 - 14.05	
B1 + B2	14.05 - 17.00		
B2	Nakon 17.00		

Slika 4. Okvirni vremenski raspored i podjela ukupnog dnevnog školskog vremena u predmetnoj nastavi, koji svaka škola prilagođava sebi

PREDMETNA NASTAVA

	Sat	RASPORED NASTAVE/ UČENJA	RASPORED ODMORA
A1	1.	8.00 - 8.45	
			1. odmor: 5 min
	2.	8.50 - 9.35	
			DORUČAK 2. odmor: 10 min
	3.	9.45 - 10.30	
			REKREACIJSKA STANKA 3. odmor: (do maksimalno 20 min)
	4.	10.50 - 11.35	
			4. odmor: 5 min
	5.	11.40 - 12.25	
			5. odmor: 5 min
	6.	12.30 - 13.15	
			RUČAK 5. odmor: (do maksimalno 40 min)
A2	1.	13.55 - 14.40	
B1 + B2	14.40 - 17.00		
B2	Nakon 17.00		

- Završetkom aktivnosti programa A1 i A2 u kojem sudjeluju svi učenici, završeno je obavezno školsko dnevno vrijeme. Učitelji i škole za učenike koji iskazuju interes i potrebu, nakon obveznog programa A1 i A2 organiziraju i provode izborni dio A2 programa, Program izvannastavnih (B1) i Program izvanškolskih aktivnosti (B2). Unutar B1 i B2 programa sistematiziraju se izvannastavni i izvanškolski oblici rada s ciljem zadovoljenja brojnih potreba i interesa učenika. Sudjelovanje učenika u programima B1 i B2 je dobrovoljno.
- U ukupnoj vremenskoj (dnevnoj i tjednoj) organizaciji cjelodnevne škole aktivnosti Programa izvannastavnih (B1) i Programa izvanškolskih aktivnosti (B2) ne mogu zamijeniti ili u rasporedu zauzimati mjesto programa A1 i A2 unutar dnevnog školskog vremena (npr. biti na početku školskog dana, u sredini školskog dana i slično).
- U okviru nacionalnog programa financiranja, školama su osigurani financijski resursi za provedbu brojnih aktivnosti u nizu područja programa B1, gdje je sudjelovanje učenika za roditelje besplatno. Nositeljima programa B2 na raspolaganju su dostupni financijski resursi za financiranje izvanškolskih programa. Dio aktivnosti ili sve aktivnosti unutar programa B2 mogu za roditelje

učenika uključivati troškove participacije. Ako se aktivnosti programa B2 organiziraju unutar škole i služe zadovoljenju potreba učenika, roditelja i škole u okviru modela cjelodnevne škole, moguće je njihovo financiranje u okviru osiguranih *grant-shema*.

- Učitelji, škole i osnivači u cjelodnevnoj školi imaju potrebnu slobodu i fleksibilnost u organizaciji aktivnosti Programa izvannastavnih (B1) i Programa izvanškolskih aktivnosti (B2) slijedeći pritom postavljena načela osiguranja zajedničke strukture, ciljeva, minimalne raspodjele vremena te zadovoljenja potreba i interesa učenika.
- Učitelji i škole imaju izraženu slobodu i fleksibilnost u organizaciji aktivnosti Programa potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja na načelima prepoznavanja i odgovaranja na potrebe i interese svojih učenika. Sve aktivnosti moraju slijediti zajedničku strukturu u pogledu područja, ciljeva, obuhvata učenika i minimalne raspodjele vremena Programa A2.
- Rad učitelja i stručnih suradnika koji se odnosi na neposredan odgojno-obrazovni rad u redovitoj nastavi (Program A1) predstavlja središnji element tjednog i godišnjeg radnog zaduženja učitelja i stručnih suradnika. Drugi oblici i vrste odgojno-obrazovnog rada učitelja i stručnih suradnika u cjelodnevnoj školi koji obuhvaćaju sve učenike sistematiziraju se kroz Program potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (Program A2). Aktivnosti koje se odnose na Program A2 iskazuju se kao element tjednog i godišnjeg radnog zaduženja učitelja i stručnih suradnika. Rad učitelja i stručnih suradnika u aktivnostima Programa potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) u cjelodnevnoj školi dodatno se plaća, povrh postojeće osnovne plaće koju učitelji i stručni suradnici dobivaju.
- Rad učitelja i stručnih suradnika koji se odnose na Program izvannastavnih aktivnosti (B1) predstavlja dijelom obveznu, dijelom izbornu opciju u cjelodnevnoj školi za učitelje, uz zadovoljenje potrebe škole da organizira i provede predviđeni Program B1. Predstavlja oblik odgojno-obrazovnih aktivnosti koji se iskazuje kao element tjednog i godišnjeg radnog zaduženja onim učiteljima koji sudjeluju u Programu B1. Učiteljima koji sudjeluju u Programu izvannastavnih aktivnosti (B1) plaća se dodatak na plaću (na osnovnu plaću koja se odnosi na Program A1). U eksperimentalnoj provedbi, ako se pojavi veći interes učitelja za sudjelovanje u Programu B1 od potrebnog broja učitelja za izvedbu tjednog broja sati tog programa kojim se zadovoljavaju utvrđene potrebe i interesi učenika, na školskoj se razini programira sudjelovanje svakog učitelja u Programu B1.
- Unutar Programa izvanškolskih aktivnosti (B2) sve odgojno-obrazovne aktivnosti provode stručnjaci izvan škole, koje osigurava nositelj aktivnosti unutar Programa B2. Nije predviđeno sudjelovanje učitelja škole u aktivnostima Program B2 te škola ni na koji način ne posreduje u uključivanju učitelja u taj program.
- U cjelodnevnoj školi neposredni odgojno-obrazovni rad jednog razrednog odjela unutar razredne nastave kroz dnevno i tjedno školsko vrijeme programa A1 i A2 organizira i prevladavajuće provodi jedan učitelj/ica razredne nastave. U dijelu

Programa A2 sudjeluju predmetni učitelji koji izvode predviđene nastavne predmetne nastavnim planom razredne nastave i stručni suradnici škole.

- U cjelodnevnoj školi neposredni odgojno-obrazovni rad razrednog odjela unutar predmetne nastave kroz dnevno i tjedno školsko vrijeme Programa A1 organizira i provodi u nastavnim predmetima predmetni učitelj. U okviru aktivnosti Programa A2 predmetni učitelji organiziraju i provode odgojno-obrazovni rad usmjeren na pojedina odgojno-obrazovna područja, odnosno pismenosti prema propisanoj strukturi i trajanju, na načelima zajedničke suradnje i timskog pristupa učenju učenika, uz aktivno sudjelovanje i ulogu stručnih suradnika.
- Stručni suradnici škole sudjeluju u aktivnostima Programa A2, posebice u aktivnostima upravljanja, organizaciji i praćenju provedbe i kroz razrednu i kroz predmetnu nastavu, kao i na školskoj razini. Izravno sudjeluju u provedbi pojedinih oblika odgojno-obrazovnog rada koji se odnose na ciljeve Programa A2, posebno onih koji se odnose na individualni i rad s manjim skupinama učenika, rada vezanog uz profesionalno informiranje i savjetovanje, poboljšanja obrazovnih tranzicija te rada s darovitim učenicima i učenicima s teškoćama.
- Ravnatelj škole odgovorna je osoba za sve aktivnosti škole koje se odnose na cjelodnevnu školu. Izravno je odgovoran za organizaciju Programa izvanastavnih (B1) i Programa izvanškolskih aktivnosti (B2), koji se provode u suradnji s osnivačima škola, roditeljima, nositeljima odgojno-obrazovnih aktivnosti izvan škole te svim akterima u školskom okruženju i zajednici.
- Tijekom eksperimentalne provedbe u odabranim školama u kojima je organiziran produženi boravak on se programski i organizacijski zamjenjuje modelom rada škole kao cjelodnevne škole. Nositelj programa i osnivači škola pronaći će rješenje za učitelje/ice produženog boravka uz odluku osnivača škole o nastavku plaćanja njihova rada. Provedbenim smjernicama uz Eksperimentalni program koje se donose nakon odluke o odabiru škola, opisat će se njihovo stručno sudjelovanje u aktivnostima cjelodnevne škole kao oblik prijelaznog rješenja koje može trajati do kraja eksperimentalnog programa ili u drugim odgojno-obrazovnim ustanovama, *u nadležnosti osnivača*, kao oblik trajnog rješenja. Unutar Eksperimentalnog programa opisan je način zaduživanja učitelja iz današnjeg produženog boravka.
- Učiteljima predmetne nastave tijekom Eksperimentalnog programa u dijelu radnih obaveza koje se odnose na postavljeni minimalni i maksimalni broj tjednih sati nastave u Program redovite nastave (A1) primjenjuje se prijelazno rješenje dopuštenog odstupanja u broju sati nastave kao pokazatelja pune norme ako se u slučaju pojedinačnog učitelja za tim ukaže potreba. Tijekom trajanja Eksperimentalnog programa za učitelje minimalna norma redovite nastave iznosi 18 nastavnih sati. Unutar Eksperimentalnog programa opisan je način zaduživanja učitelja koji imaju manji broj sati nastave, koji može trajati do maksimalno kraja Eksperimentalnog programa.

- U svim školama koje sudjeluju u eksperimentalnoj provedbi aktivnosti koje se odnose na Program A2 organiziraju se odmah na početku Eksperimentalnog programa sa svim učenicima svih razreda prema predviđenoj strukturi i trajanju.
- U svim školama koje sudjeluju u eksperimentalnoj provedbi aktivnosti koje se odnose na promjene u Programu A1 uvode se prema sljedećoj dinamici promjena:
 - Svim razredima i razrednim odjelima na početku provedbe Eksperimentalnog programa povećava se tjedna satnica u nastavnim predmetima Hrvatski jezik, Matematika, Likovna kultura, Glazbena kultura, Tjelesna i zdravstvena kultura, Geografija i Tehnička kultura u previđenom trajanju promjena kako je opisano u Programu A1.
 - Svim razredima i razrednim odjelima na početku izvedbe Eksperimentalnog programa uvodi se izborni predmet Svijet i ja, gdje je izbornost osigurana na razini učenika u odnosu na nastavni predmet Vjeronauk. Škole se potiču da organizacijski izvode nastavu iz predmeta na razini razreda spajajući učenike razrednih odjela gdje god je to organizacijski moguće.
 - Svim četvrtim razredima i razrednim odjelima na početku izvedbe Eksperimentalnog programa uvodi se izborni predmet drugog stranog jezika kao obavezni nastavni predmet. Izbornost predmeta osigurana je na razini škole i/ili razrednog odjela, a ne na razini učenika.
 - Prvom razredu i svim razrednim odjelima prvog razreda u školama koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu na početku eksperimentalnog programa uvode se predmeti Prirodoslovlje i Društvo i zajednica, kojim se zamjenjuje predmet Priroda i društvo. U drugoj i sljedećim školskim godinama provedbe Eksperimentalnog programa ti učenici pohađaju nove nastavne predmete.
 - Prvom razredu i svim razrednim odjelima prvog razreda u školama koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu na početku izvedbe programa uvodi se predmet Praktične vještine. U drugoj i sljedećim školskim godinama provedbe eksperimentalnog programa ti učenici pohađaju novi nastavni predmet.
 - Prvom razredu i svim razrednim odjelima prvog razreda te petom razredu i svim razrednim odjelima petog razreda u školama koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu na početku izvedbe programa uvodi se predmet Informacijske i digitalne kompetencije i Prirodoslovlje. U drugoj i sljedećim školskim godinama provedbe eksperimentalnog programa ti učenici pohađaju novi nastavni predmet.

7. VRIJEME POTREBNO ZA IZVEDBU PROGRAMA

Eksperimentalni program »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« organizira se i izvodi u školskoj godini 2023./2024., 2024./2025., 2025./2026. i 2026./2027. U četiri školske godine implementirat će se svi elementi i sastavnice Eksperimentalnog programa. Evaluacijski dio implementacije i izvedbe programa započet će početkom programa te će pratiti sve vremenske točke njegove izvedbe. Svi evaluacijski pokazatelji, rezultati i ishodi sistematizirat će se na godišnjoj razini i izvješćima te na razini ukupne organizacije i provedbe Eksperimentalnog programa u završnom evaluacijskom izvješću u ljeto 2027. godine.

U PRVOJ GODINI implementacije Eksperimentalnog programa

Za sve učenike osnovne škole (u svim razredima i razrednim odjelima) uvodi se Program A2 u predviđenom trajanju, strukturi i aktivnostima kao što je opisano u Programu A2.

Za sve učenike osnovne škole (u svim razredima i razrednim odjelima) uvodi se Program B1 u predviđenom trajanju, strukturi i aktivnostima kao što je opisano u Programu B1.

Za sve učenike osnovne škole (u svim razredima i razrednim odjelima) uvodi se Program B2 u predviđenom trajanju, strukturi i aktivnostima kao što je opisano u Programu B2.

Vezano uz Program A1 implementacija će se provoditi na sljedeći način:

U svim razredima i razrednim odjelima:

Nastavni predmet Hrvatski jezik i Matematika izvode se u novom tjednom trajanju.

Za sve učenike (u svim razredima i razrednim odjelima) uvodi se nastavni predmet Svijet i ja, kao izborni predmet u odnosu na nastavni predmet Vjeronauk.

U prvom razredu i svim razrednim odjelima:

Nastavni predmeti Likovna kultura i Glazbena kultura izvode se u predviđenom novom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Uvode se novi nastavni predmeti Prirodoslovlje, Društvo i zajednica, Praktične vještine i Informacijske i digitalne kompetencije u predviđenom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Ostali nastavni predmeti koji nisu ovdje navedeni, a sadržani su u Nastavnom planu za osnovnu školu izvode se u postojećem trajanju.

U drugom razredu i svim razrednim odjelima:

Nastavni predmeti Likovna kultura i Glazbena kultura izvode se u predviđenom novom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Ostali nastavni predmeti koji nisu ovdje navedeni, a sadržani su u Nastavnom planu za osnovnu školu izvode se u postojećem trajanju.

U trećem razredu i svim razrednim odjelima:

Nastavni predmeti Likovna kultura i Glazbena kultura izvode se u previđenom novom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Ostali nastavni predmeti koji nisu ovdje navedeni, a sadržani su u Nastavnom planu za osnovnu školu izvode se u postojećem trajanju.

U četvrtom razredu i svim razrednim odjelima:

Nastavni predmeti Likovna kultura i Glazbena kultura izvode se u previđenom novom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Nastavni predmet Tjelesna i zdravstvena kultura izvodi se u predviđenom novom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Uvodi se nastavni predmet drugog stranog jezika, kao što je opisano u Programu A1.

Ostali nastavni predmeti sadržani u Nastavnom planu za osnovnu školu izvode se u postojećem trajanju.

U petom razredu i svim razrednim odjelima:

Nastavni predmet Tehnička kultura i Geografija izvode se u predviđenom novom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Uvodi se novi nastavni predmet Informacijske i digitalne kompetencije u predviđenom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Uvodi se novi nastavni predmet Prirodoslovlje u predviđenom trajanju kao što je opisano u Programu A1.

Ostali nastavni predmeti sadržani u Nastavnom planu za osnovnu školu izvode se u postojećem trajanju.

U DRUGOJ GODINI implementacije odgojno-obrazovnih programa obuhvaćenih Eksperimentalnim programom:

U okviru Programa A1 sve uvedene promjene u prvoj godini provedbe nastavljaju se provoditi u sljedećem razredu prema satnici i promjenama sadržanim u Nastavnom planu Eksperimentalnog programa. Sve promjene uvedene u prvoj godini novoj generaciji učenika uvode se po istoj dinamici kao i u prvoj godini Eksperimentalnog programa. U okviru programa A2, B1 i B2 svi učenici svih razreda nastavljaju sudjelovanje.

U TREĆOJ GODINI implementacije odgojno-obrazovnih programa obuhvaćenih Eksperimentalnim programom:

U okviru Programa A1 sve uvedene promjene u prvoj godini provedbe nastavljaju se provoditi u sljedećim razredima prema satnici i promjenama sadržanim u Nastavnom planu Eksperimentalnog programa. Sve promjene uvedene u prvoj godini novoj generaciji učenika uvode se po istoj dinamici kao i u prvoj godini Eksperimentalnog

programa. U okviru programa A2, B1 i B2 svi učenici svih razreda nastavljaju sudjelovanje.

U ČETVRTOJ GODINI implementacije odgojno-obrazovnih programa obuhvaćenih Eksperimentalnim programom:

U okviru programa A1 sve uvedene promjene u prvoj godini provedbe nastavljaju se provoditi u sljedećim razredima prema satnici i promjenama sadržanim u Nastavnom planu Eksperimentalnog programa. Sve promjene uvedene u prvoj godini novoj generaciji učenika uvode se po istoj dinamici kao i u prvoj godini eksperimentalnog programa. U okviru programa A2, B1 i B2 svi učenici svih razreda nastavljaju sudjelovanje.

8. PROSTORNI, KADROVSKI I DRUGI UVJETI

Prostorni uvjeti

Organizacija i provedba Eksperimentalnog programa »Osnovna škola kao cjelodnevna škola: Uravnotežen, pravedan, učinkovit i održiv sustav odgoja i obrazovanja« postavlja pred škole uvjet da:

- a) izvode redoviti nastavni plan i program osnovne škole u jednoj smjeni
- b) imaju osiguran dovoljan broj učionica i drugih prostorija za izvedbu programa A1, A2, B1 i B2
- c) imaju osiguranu mogućnosti organizacije prehrane s pripadajućim prostorijama, prema traženim zahtjevima
- d) imaju osigurane uvjete za učinkovitu provedbu aktivnosti Programa A2
- e) imaju osigurane uvjete za profesionalni rad učitelja i stručnih suradnika u okviru cjelodnevne škole
- f) imaju osigurane prostorne uvjete za organizaciju i provedbu aktivnosti koje se odnose na tjelesne, fizičke i slobodne aktivnosti učenika kao sastavnicu modela rada osnovnih škola kao cjelodnevni škola.

Kvalitetno i učinkovito okruženje za aktivnosti cjelodnevne škole, osobito kada je riječ o Programu A2, razlikuje se od tradicionalnog okruženja u kojem se provodi učionička nastava. Model rada cjelodnevne škole značajno se razlikuje od mogućeg rada škola putem organizacije nastave kroz cijeli dan i/ili veći dio dana. Prostorna prilagodba škola aktivnostima cjelodnevne škole važan je zadatak u osiguravanju uvjeta za njegovu provedbu. Škole učenicima osiguravaju poticajno i zanimljivo okruženje koje pobuđuje interes te potiče razvoj i učenje sve djece. Školsko okruženje treba brisati stroge granice između prostora njihova kućnog dnevnog boravka, radne sobe i škole. Mora im pružiti i prostorne mogućnosti odmora, igre i učenja u prostornom okruženju koje ne uključuje tipičnu školsku učionicu. U sklopu aktivnosti Programa A2 različiti učenici očekivat će različite strategije i načine učinkovitog učenja, školskog rada i ponavljanja naučenog. Stoga škola mora različitim skupinama učenika osigurati i prostorne mogućnosti za najučinkovitije načine učenja. Također, škole moraju uložiti napor u osiguranje prostora za odmor, igru, relaksaciju učenika i aktivnosti različite od sjedenja u školskim klupama.

Za primjerenu prilagodbu škola koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu cjelodnevne škole prostornim i organizacijskim zahtjevima izvedbe programa kod nositelj Eksperimentalnog programa predvidio je financijska sredstva, koja su praćena smjernicama i osiguranom stručnom pomoći.

Posebno je važno u razrednoj nastavi osigurati kvalitetno okruženja za učenje. Djeca iz dječjeg vrtića ulaze u svijet školskog učenja koje se razlikuje u pristupu djetetovu učenju. Potrebno im je ponuditi takvo okruženje koje je u isto vrijeme prostor za igru i druženje i prostor za učenje s novim zadacima i izazovima, a na koje se učenici te dobi mogu brzo prilagoditi i prihvatiti ga s interesom i spremnošću za sudjelovanjem. Sve većim integriranjem sustava RPOO-a i sustava osnovnih škola taj će se cilj lakše ostvarivati.

Aktivnosti Programa A2 u razrednoj nastavi temelje se na prevladavajućem učenju kroz igru te likovno i umjetničko izražavanje učenika. Gdje god je to moguće, unutar cjelodnevne škole naglasak se mora staviti na učenje kojim se integrira fizička aktivnost i pokret. Aktivnosti programa vode jasnom učenju učenika, ali očekivano i povećanju njihove fizičke aktivnosti, vježbanju i korištenja različitih oblika pokreta kroz koje se poboljšavaju motoričke vještine, unaprijeđuje koordinacija te naglašava mogućnost izražavanja vlastitih osjećaja tjelesnim pokretima. Učitelji razredne nastave u ostvarenju postavljenih očekivanja imaju značajnu slobodu i fleksibilnost u programiranju odgojno-obrazovnog rada, lišeni nekih dosadašnjih ograničenja.

Kvalitetno okruženje za aktivnosti Programa u razrednoj nastavi koristi se za jačanje vještina učenika u upoznavanju vlastitih životnih prostora kao što su put do škole, prostor školske zgrade te neposredno fizičko i socijalno okruženje škole. Integracijom metodičkih aktivnosti, unutar svih odgojno-obrazovnih područja, te značajno češćom diferencijacijom okruženja za učenje, Program A2 treba jasno pridonositi i razvoju prostornih sposobnosti učenika, mogućnosti vizualizacije i prikazivanja prostora te jačanju kapaciteta orijentacije u prostoru.

Kroz ukupne aktivnosti odgojno-obrazovnih programa nužno je učinkovitim korištenjem okruženja pružiti učenicima mogućnosti razvoja znatiželje i formiranja novih interesa. Djeca i učenici moraju imati mogućnost istraživati i eksperimentirati te razmatrati prednosti i nedostatke pojedinih odabira. Kroz brojna odgojno-obrazovna didaktička sredstava i opremu, učenicima su na raspolaganju dizajnirane igre, kutak ili posebno osmišljen prostor za istraživanje i eksperimentiranje, praktični rad, rukotvorine i građenje, kutak za slikanje, matematičke izazove i slično. Sve to moraju predstavljati suštinska obilježja cjelodnevne škole. Na drugoj strani, učinkovito korištenje prostora podrazumijeva da se učenicima koji preferiraju učenje u mirnom okruženju lišenom vanjskih zvukova i ometajućih podražaja mora ponuditi mogućnosti takvog učenja. Isto tako, učenicima koji, na primjer, odabiru kretanje tijekom učenja, potrebno je također dopustiti i ponuditi i takve mogućnosti učenja. U učinkovitoj prilagodbi okruženja, škole posebnu pozornost posvećuju korištenju vanjskih prostora – školskih igrališta, parka, školskog dvorišta i vrta te zajedničkih prostora stavljajući ih sve zajedno na učinkovit način u funkciju aktivnosti, osobito Programa A2, te ukupnih odgojno-obrazovnih programa cjelodnevne škole.

Kadrovski uvjeti

Eksperimentalni program organizira se i provodi u školama odabranim putem javnog poziva, koje imaju kadrovske uvjete za njegovu provedbu sve četiri školske godine. U izvedbi Eksperimentalnog programa sudjeluju učitelji razredne nastave, učitelji predmetne nastave, stručni suradnici škole, ravnatelj škole te administrativno i tehničko osoblje škole. U izvedbi Programa B2 učitelji škole ne sudjeluju, ali škole aktivno surađuju s nositeljima aktivnosti Programa B2, koji pritom osiguravaju vlastiti stručni kadar za organizaciju i izvedbu.

Tijekom Eksperimentalnog programa mijenja se struktura sadašnjih tjednih i godišnjih radnih obaveza učitelja i stručnih suradnika te se na ravnatelje, učitelje i stručne suradnike u eksperimentalnim školama primjenjuju ove odredbe iz teksta Eksperimentalnog programa.

Svim zaposlenicima škole koja sudjeluje u Eksperimentalnom programu zadržava se iznos plaće koju imaju u trenutku početka Programa. Nijedan zaposlenik škole koja sudjeluje eksperimentalnoj provedbi, ne može imati manju plaću od one koju je imao u trenutku početka Programa, uz ispunjavanje radnih obaveza u onom opsegu u kojem ih je ispunjavao na početku Programa. Svim zaposlenicima škole važeći je ugovor o radu koji su imali u trenutku početka Eksperimentalnog programa.

Svim zaposlenicima škole koja sudjeluje u Eksperimentalnom programu, u slučaju da im se zbog način organizacije i provedbe Eksperimentalnog programa smanjuje opseg neposrednog-odgojno obrazovnog rada te više ne ispunjavaju punu normu koja je postavljena unutar Eksperimentalnog programa, obvezno se početkom programa, odlukom Ministra, dopušta zaduživanje do pune norme drugim vrstama radnih obaveza. To se primjenjuje kroz svo vrijeme trajanja Eksperimentalnog programa. Odluka Ministra se izdaje svim takvim zaposlenicima po odabiru škole za sudjelovanje u Eksperimentalnom programu na istovjetnim osnovama za sve zaposlenike. Zaduživanje zaposlenika do pune norme, na prvom mjestu uzima mogućnosti zaduživanje zaposlenika izvođenjem nastave u Programu A1, zatim ako to nije moguće, sudjelovanjem u Programu A2, zatim ako to nije moguće, sudjelovanjem u Programu B1 te na kraju, sudjelovanjem u radnim obavezama koje se odnose na razredništvo odnosno, radnim obavezama označenim kao drugi i posebni poslovi. Zaduživanje navedenih zaposlenika može uključivati i kombinaciju navedenih radnih obaveza, a ne samo zaduživanje jednom vrstom radnih obaveza. Pri tome nije prihvatljivo umjetno smanjenje zaduživanja zaposlenika nastavom ispod norme, a kada je to organizacijom rada u školi moguće, u korist zaduživanja drugim navedenim i opisanim vrstama poslova i radnih obaveza, kako bi se tim vrstama poslova ispunila norma i/ili minimalna norma.

Na početku Eksperimentalnog programa, svim zaposlenicima eksperimentalnih škola se osnovna plaća koju imaju u trenutku početka eksperimentalne provedbe linearno uvećava za CDŠ fiksni dodatak, koji iznosi 5 posto mjesečno na osnovnu plaću.

Osnovna se plaća tijekom eksperimentalnog programa, uz CDŠ fiksni dodatak od 5 posto uvećava i drugim dodacima, koji su predviđeni za one učitelje i stručne suradnike koji sudjeluju u pojedinim odgojno-obrazovnim programima. Oni su:

- (i) *A2-dodatak u maksimalnom iznosu od 15 posto.* Svaki zaduženi 1 nastavni sat Programa A2 računa se kao 2,5 posto dodatka na osnovnu plaću.
- (ii) *Dodatak za razredništvo u iznosu od 5 posto.* Zaduženi 1 nastavni sat razrednika, uz obavljanje drugih poslova povezanih s razredništvom, računaju se kao 5 posto dodatka na osnovnu plaću.
- (iii) *B1-dodatak u maksimalnom iznosu od 5 posto.* Svaki zaduženi 1 nastavni sat B1 dodatka računa se kao 2,5 posto dodatka na osnovnu plaću.

Ukupno, po svim osnovama izračunat, maksimalni iznos dodatka na osnovnu plaću unutar Eksperimentalnog programa može iznositi najviše 25% mjesečno. U kojem iznosi i na koji način će pojedinom učitelju i stručnom suradniku biti uvećana osnovna plaća (uz CDŠ fiksni dodatak od 5 posto) izravno ovisi o vrsti sudjelovanja u odgojno-obrazovnim programima cjelodnevne škole i količini radnih obaveza. Najvećem broju učitelja i stručnih suradnika on će očekivano biti maksimalan i/ili blizu maksimalnog. No model rada cjelodневnih škola dopušta i drugu mogućnost. U slučaju pojedinih učitelja koji neće vremenski sudjelovati dulje i više u aktivnostima odgojno-obrazovnih programa cjelodnevne škole, u odnosu na današnji rad koji imaju, dodaci na plaću u eksperimentalnom programu mogu se ogledati samo u jednakom CDŠ fiksnom dodatku svima od 5 posto. Cjelodnevna škola u znatnoj mjeri pruža školama i učiteljima fleksibilnost u organizaciji aktivnosti odgojno-obrazovnih programa, što utječe na vrstu i količinu radnih obaveza pojedinih učitelja. Ukupno radno opterećenje učitelja i stručnih suradnika iskazuje se na tjednoj i godišnjoj razini, a uključuje strukturiranje radnih obaveza u »nastavnim« (35) i »ne-nastavnim« (11) tjednima. U zaduženjima se iskazuje svima u ukupnom zakonskom 40 satnom tjednom trajanju.

Svi navedeni dodaci (CDŠ fiksni dodatak, Dodatak za razredništvo, A2-dodatak, B1-dodatak) isplaćuju se svih 12 mjeseci (cijelu godinu), kroz sve četiri godine trajanja eksperimentalnog programa. Isplaćuju se na osnovnu plaću uz sva predviđena zakonska davanja (mirovinsko, zdravstveno i slično). Ako se tijekom Eksperimentalnog programa svim zaposlenicima svih osnovnih škola u Republici Hrvatskoj uveća osnovna plaća po drugim (izvan CDŠ osnovama), tada se ti predviđeni dodaci unutar Eksperimentalnog programa primjenjuju i na zaposlenika u Eksperimentalnom programu.

Unutar eksperimentalnog programa uvodi se i novi način zaduživanja učitelja i stručnih suradnika, polazeći od svih pojedinih današnjih radnih obaveza koje se odnose na redovitu nastavu, razredništvu, dodatnu nastavu, dopunsku nastavu i izvannastavne aktivnosti. Većina ostalih radnih obaveza i prava iz radnih obaveza učitelja ostaju nepromijenjeni, dijelom se iskazuju na drugačiji način, te se strukturirani ograničavaju u ukupnom trajanju.

Vrijednost ovih promjena tijekom eksperimentalne provedbe sagledat će se, kao i novi načini odnosno iznosi plaćanja učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja škole, kao i svih zaposlenika škole u kategoriji administrativno-tehničkog osoblja. Na kraju Eksperimentalnog programa donijet će se odluku o njegovoj vrijednosti. Važan cilj cjelodnevne škole ogleda se u značajnom poboljšanju profesionalnog, društvenog i materijalnog statusa učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja te se u sklopu Eksperimentalnog programa tom cilju pristupa sa značajnom pozornošću i nizom osmišljenih mjera.

U sklopu Eksperimentalnog programa kad je riječ o učiteljima razredne i predmetne nastave vrijede sljedeći elementi zaduživanja radnim obavezama u 35 nastavnih tjedana:

POSLOVI I RADNE OBAVEZE UČITELJA	RAZREDNA NASTAVA	PREDMETNA NASTAVA	Napomena (Max. uvećanje osnovne plaće po svim osnovama u CDŠ je do ukupno 25 %.)
1.Neposredni odgojno obrazovni rad			
A1. nastava	18 nastavnih sati	20-22 nastavna sata	
A2. potpora i obogaćivanje	4 nastavna sata	do 4 nastavna sata	
Ukupno norma	18 nastavnih sati A1	20 - 22 nastavna sata A1	Tijekom pilota dopuštena minimalna norma iznosi 18 nastavnih sati A1.
2.B1 program	<i>(dijelom obvezno)</i>	<i>(dijelom obvezno)</i>	
B1 izvannastavne aktivnosti	do 2 nastavna sata	do 2 nastavna sata	
3.Razredništvo, poslovi povezani s razredništvom, suradnja i timski rad			
Sat razrednika	1 nastavni sat <i>(obvezno)</i>	1 nastavni sat <i>(dijelom obvezno)</i>	
Upravljanje razrednim odjelom i školom (administriranje učeničkih i razrednih aktivnosti i sl.), sjednice razrednih i školskih vijeća	1 nastavni sat	1 nastavni sat	
Suradnja s drugim učiteljima i stručnim suradnicima	2 nastavna sata	2 nastavna sata	
Suradnja s roditeljima	2 nastavna sata	2 nastavna sata	
4.Stručno-metodička priprema			
Priprema za izvođenje izravnog rada s učenicima u A1	9 nastavnih sati	10 do 11 nastavnih sati	
Priprema za izvođenje izravnog rada s učenicima u A2	do 2 nastavna sata	do 2 nastavna sata	
5. Profesionalno usavršavanje i razvoj			
Profesionalno usavršavanje	1 nastavni sat	1 nastavni sat	
6. Ostali poslovi (Ukupno maksimalno zaduženje učitelja svim ostalim poslovima do:)	<i>(do 10 nastavnih sati)</i>	<i>(do 10 nastavnih sati)</i>	
Dežurstva s učenicima	do 5 nastavnih sati	do 5 nastavnih sati	
Podrška školi (IKT, satničar, e-Dnevnik, administrator resursa, administrator imenika, estetsko uređenje škole)	do 2 nastavna sata	do 2 nastavna sata	
Stručni izvannastavni rad s učenicima (Zbor i/ili orkestar, Klub mladih tehničara, Školski sportski klub ili društvo, Zadruga, Plivanje, Vježbaonica za djecu s poteškoćama)	do 3 nastavna sata	do 3 nastavna sata	
Projekti, suradnja i stručno-razvojni poslove(Projekti, ŽSV, Stručna povjerenstva, mentorstvo studentima, priprema natjecanja, mentorstvo učenicima, suradnja s ustanovama visokog obrazovanja i ustanovama iz sustava, posebni poslovi učitelja u zvanju mentora, savjetnika i izvrsnog savjetnika)	do 2 nastavna sata	do 2 nastavna sata	
Po drugim propisima (Sindikata, Zaštita na radu, Povjerenik za informiranje, Osoba zadužena za zaštitu dostojanstva radnika)	do 6 nastavnih sata	do 6 nastavnih sati	
Poslovi koji proizlaze iz GPIP i kurikulumu škole (planiranje i vođenje izvanučioničke nastave, izleta, ekskurzija, priprema priredbi, ostalih kulturnih i javnih manifestacija i slično)	do 2 nastavna sata	do 2 nastavna sata	

Po nalogu ravnatelja (redoviti poslovi u školi i poslovi povezani s radom škole te poslovi u okviru radnog mjesta učitelja i stručnih suradnika)	do 2 nastavna sata	do 2 nastavna sata	
UKUPNO (sunčanih sati)	40	40	

Poslovi i radne obveze učitelja u 35 nastavnih tjedana zadužuju se u nastavnim i sunčanim satima. U okviru nenastavnih tjedana (11 tjedana) učitelji se također zadužuju do ukupno zakonskih 40 sunčanih sati rada, pri čemu se u kategoriji ostalih poslova učitelji, umjesto nastave i podrške koja se ne izvodi, u kategoriji ostalih poslova i radnim obvezama koje se odnose na dopunski nastavni rad i pripreme za DNR (do 20 nastavnih sati tjedno), popravne ispite i povjerenstva na popravnim ispitima (do 5 sati tjedno) i dežurstva u vrijeme kada nema nastave (do 5 sati tjedno), administrativnim poslovima razrednika na kraju nastavne godine, administrativnim poslovima predmetnih učitelja koji nisu razrednici na kraju nastavne godine, pripremom nove školske godine (podjela udžbenika, pripremanje razreda, administracija), poslovima koji su povezani i proizlaze iz GPIP i Kurikuluma škole te poslovima po nalogu ravnatelja. Poslovi i radne obveze učitelja u ne-nastavnim tjednima koji se odnose na stručno-metodičku pripremu, sve administrativne poslove povezane s razredništvom, stručno usavršavanje, suradnju s roditeljima i timski rad, zadužuju se učiteljima u ne-nastavnim tjednima u dužem vremenskom trajanju.

Zaduženje učitelja neposrednim odgojno-obrazovnim radom (Program A1 i Program A2) nije moguće u Cjelodnevnoj školi umanjivati ili mijenjati zaduženjima u kategoriji ostalih poslova, osim kao prijelazno rješenje za vrijeme trajanja Eksperimentalnog programa i na način kako je opisano u Eksperimentalnom programu.

Zaduženje učitelja ostalim poslovima za svakog učitelja iznosi u nastavnim tjednima maksimalno do 10 nastavnih sati tjedno. Vremensko trajanje sudjelovanja učitelja u radnim obvezama koje se odnose na pojedine kategorije ostalih poslova je određeno. Ukupno zaduženje učitelja ostalim poslovima, ovisno je o ukupnom zaduženju učitelja svim drugim kategorijama radnih obveza (prije svega vezanih uz A2 i B1 program), te tjedno mora biti ukupno 40 sunčanih sati tjedno, kao zakonska odredba. U ne-nastavnim tjednima, kada nema zaduženja neposrednim odgojno-obrazovnim radom, kao što je naznačeno, veće je zaduženje ostalim poslovima, odnosno drugim vrstama poslova (stručno-metodička priprema, stručno usavršavanje i razvoj i slično), kako bi se time postiglo da svaki učitelj ima radno zaduženje do ukupnog iznosa od 40 sati tjedno, kao zakonskog uvjeta za punu plaću.

Vezano uz mjesto rada i obavljanja radnih obveza učitelja, radne aktivnosti i obveze učitelja koje se odnose na A1, A2, B1 i sata razrednika obavljaju se u školi. Sve ostale radne obveze, ukoliko priroda tih obveza dopušta, moguće je u jednom dijelu izvoditi u školi ili u potpunosti izvan škole. To je primarno predmet organizacije rada i odluka unutar same škole, pri čemu se opća odluka o načinu i mjestu obavljanja pojedinih vrsta radnih aktivnosti mora na jednak način odnositi na sve učitelje i stručne suradnike škole.

Poslovi i radne obveze učitelja koji su označeni u kategoriji Ostalih poslova kao *Stručni izvannastavni rad s učenicima*, a uključuju zbor ili orkestar, klub mladih tehničara, školski

sportski klub ili društvo, školska zadruha, plivanje, vježbaonica za djecu s poteškoćama, unutar Eksperimentalnog programa su primarno i u pravilu predviđeni da se organiziraju kao B1 izvannastavna aktivnost. Ako škola na taj način organizira i provode ove vrste radnih aktivnosti, učiteljima kojima je to zaduženo kao sati B1 programa, pripada pravo na 5% dodataka na osnovnu plaću za 2 nastavna sata tjedno. Ako škola i učitelji zajednički odluče iz svojih organizacijskih, pedagoških ili drugih razloga organizirati ove vrste stručnih izvannastavnog rada s učenicima izvan B1 programa, ti se učitelji zadužuju u kategoriju ostalih poslova, u predviđenom trajanju i bez predviđenog B1-dodatka.

Poslovi označeni u kategoriju ostalih poslova učitelja kao *Podrška školi*, a uključuju IKT podršku, poslove satničara, e-Dnevnik, administrator resursa, administrator imenika, estetsko uređenje škole, za vrijeme Eksperimentalnog programa učiteljima koji ih obavljaju mogu se zadužiti do ukupno 2 nastavna sata u okviru ispunjavanja minimalne norme. Ovaj oblik zaduživanja predstavlja prijelazno rješenje tijekom trajanja Eksperimentalnog programa, u odnosu na načelo unutar Cjelodnevnih škole kako se minimalna norma odnosi na Program A1.

Tijekom Eksperimentalnog programa, svim učiteljima koji nemaju punu normu od 18 nastavnih sati A1 programa, moguće je do pune norme u tjednim i godišnjim zaduženjima zadužiti ih nastavnim satima koji se odnose na nastavni predmet Svijet i ja (Program A1), nastavnim satima koji se odnose na A2 podršku, nastavnim satima u programu B1, izvannastavnim aktivnostima navedenim Ostalim poslovima u kategoriji *Stručnog izvannastavnog rada s učenicima* te u kategoriji navedenoj u Ostalim poslovima unutar *Podrške školi*. Kada je riječ specifično o poslovima unutar Programa A2, učitelji se zadužuju satima obvezne A2 podrške učenicima i/ili satima izborne A2 podrške učenicima. Pri tome, tu podršku izvode primarno samostalno u izravnom radu s učenicima.

Opisani način zaduženja predviđen je i dopušten samo tijekom trajanja Eksperimentalnog programa, budući da je riječ o pilotu u kojem se testiraju vrijednosti organizacije rada i pruža vrijeme učiteljima i školama za kvalitetnu prilagodbu. Praćenjem i vrednovanjem bit će moguće sagledati sve aspekte i vrijednosti ovakvog zaduživanja.

Opći je pristup da učitelji koji se zadužuju do minimalne norme drugim vrstama radnih aktivnosti (osim nastave), do popunjavanja minimalne norme nemaju pravo na predviđene dodatke za pojedine programe Cjelodnevnih škole. Točnije, učitelji koji se zadužuju satima Programa A2 i B1 u okviru dopunjavanja norme, nemaju pravo na predviđene dodatke za sate tih programa u onom broju sati koji im služi za ispunjenje minimalne norme (imaju CDŠ fiksni dodatak za sve zaposlenike škole). Za sate Programa A2 i B1 za koje su zaduženi iznad minimalne norme od 18 sati Programa A1 isplaćuju im se predviđeni dodaci. Učitelji koji koriste sate *Podrške školi* iz kategorije Ostalih poslova za ispunjavanje minimalne norme od 18 sati Programa A1, nemaju pravo na predviđeni dodatak za te poslove.

Učitelji iz postojećeg produženog boravka, koji odlukom osnivača rade u školama koje sudjeluju u Eksperimentalnom programu, zadužuju se po istim načelima kao i učitelji

razredne i predmetne nastav. Načelno, nemaju izravnih zaduženja unutar Programa A1 (uz mogućnosti zaduženja koje se odnosi na nastavni predmet Svijet i ja ili specifičnosti pojedine škole vezano uz druge nastavne predmete). Minimalno zaduženje od 18 nastavnih sati tjedno ostvaruje se primarno zaduženjem unutar Programa A2, Programa B1, te poslovima iz kategorije ostalih poslova koji se odnose na dežurstva s učenicima, podršku školi (IKT, satničar, e-Dnevnik, administrator resursa, administrator imenika, estetsko uređenje), stručni izvannastavni rad s učenicima (Zbor i/ili orkestar, Klub mladih tehničara, Školski sportski klub ili društvo, Zadruga, Plivanje, Vježbaonica za djecu s poteškoćama), pojedinim ostalim poslovima unutar postavljenih kategorija ostalim poslovima (npr. dežurstvo), kao i poslovima koji proizlaze iz GPIP i kurikulumu škole (planiranje i vođenje izvanučioničke nastave, izleta, ekskurzija, priprema priredbi i ostalih kulturnih i javnih manifestacija i slično) te poslova po nalogu ravnatelja (redoviti poslovi u školi i poslovi povezani s radom škole te poslovi u okviru radnog mjesta učitelja). Svim učiteljima iz postojećeg produženog boravka se isplaćuje fiksni CDŠ dodatak na plaću od 5%, te za radne aktivnosti iznad 18 sati zaduženih radnih obveza predviđeni dodaci na plaću u okviru Eksperimentalnog programa, prema modelu povećanja plaće opisanom u tekstu Eksperimentalnog programa. Odlukom o sudjelovanju škole u Eksperimentalnom programu, za svaku će uključenu školu u kojoj rade učitelji produženog boravka za svakog od učitelja biti donesena odluka. Potrebnim provedbenim informacijama uz Eksperimentalni program koje se donose nakon odluke o odabiru škola, detaljno će se opisati njihovo stručno sudjelovanje u aktivnostima cjelodnevnih škola. Odluka o svakom pojedinačnom učitelju iz produženog boravka vrijedi do kraja Eksperimentalnog program.

Radna zaduženja učitelja iskazuju se na tjednoj osnovi u školskim satima i sunčanim satima te na godišnjoj osnovi. Struktura i tjedno trajanje radnih zaduženja, iskazano u školskim i sunčanim satima, iskazuje se za svakog učitelja zasebno za tjedne u kojima se provode programi neposrednog odgojno-obrazovnog rada A1 i A2 (35 nastavnih tjedana) i tjedne u kojima se oni ne izvode (11 tjedana). Uvažavajući razlike u tjednom trajanju radnog zaduženja pojedinim radnim obavezama između tjedana programa A1 i A2 i ostalih tjedana, radno zaduženje svakog učitelja sumarno se iskazuje i na godišnjoj razini.

Učitelji razredne nastave

Škola mora imati dovoljan broj učitelja razredne nastave koji odgovara broju razrednih odjela škole u razrednoj nastavi. Jedan učitelj/ica izvodi odgojno-obrazovne aktivnosti s jednim razrednim odjelom.

Učitelji razredne nastave, izvode obvezno 18 nastavnih sati Programa A1 redovite nastave, unutar kojega obavezno organiziraju i izvode redovitu nastavu za sve učenike iz nastavnih predmeta: (i) Hrvatski jezik, (ii) Matematika, (iii) Prirodoslovlje, (iv) Društvo i zajednica, (v) Likovna kultura, (vi) Glazbena kultura i (vii) Praktične vještine. U skladu s modelom rada škola kao cjelodnevnih škola, učitelj/ca razredne nastave ima značajnu fleksibilnost u organizaciji nastave s naglaskom na mogućnosti integriranja nastavnih aktivnosti oko odgojno-obrazovnih područja, kao i vremensku organizaciju nastave

kojom se odgojno-obrazovnih ishodi postižu na najbolji način. Kada je riječ o Programu A1, učitelji razredne nastave u Eksperimentalnom programu ne izvodi nastavu iz predmeta Strani jezik 1, Strani jezik 2, Tjelesna i zdravstvena kultura, Informacijske i digitalne kompetencije i Vjeronauk. Taj dio Programa A1 u razrednoj nastavi izvode predmetni učitelji.

Učitelji razredne nastave izvode ukupno 4 nastavna sata u Programu A2 – 3 obvezna nastavna sata sa svim učenicima i 1 izborni sat A2 programa s dijelom učenika.

Učitelji razredne nastave su obvezno i razrednici razrednom odjelu. Taj dio radnog opterećenja iskazuje se u trajanju od 1 nastavnog sata na tjedan. Dio radnog opterećenja koji se odnosi na sat razrednika uvećava svim učiteljima razredne nastave osnovnu plaću za dodatnih 5 posto na mjesec. Kada je riječ o razredništvu, učitelji razrednici u okviru radnog tjednog zadužuju se i drugim nastavnim satima koji su u funkciji sata razrednika – administriranje vezano uz učenike i razred, suradnju s drugim učiteljima i stručnim suradnicima te suradnju s roditeljima. Ukupni tjedni broj nastavnih sati koji učitelju razredne nastave stoji raspolaganju za ispunjavanje radnih obaveza povezanih s razrednim odjelom iznosi 6 nastavnih sati, od kojih je 1 sat razrednika.

Učitelji razredne nastave sudjeluju u Programu izvannastavnih aktivnosti B1 dijelom obvezno dijelom izborno. Izborno je u situacijama u kojima škola može organizirati potreban broj sati Programa B1 bez sudjelovanja nekog pojedinačnog učitelja, a iskazani je interes drugih učitelja i stručnih suradnika dovoljan za njegovu organizaciju. Ako je potreban onaj broj sati Programa B1 kojim se zadovoljavaju potrebe i interesi učenika koji zahtjeva sudjelovanje svih učitelja razredne nastave, ravnatelj škole će kao radnu obvezu zadužiti učitelja izvannastavnim aktivnostima, uz predviđeni B-1 dodatak na osnovnu plaću od 5 posto.

Za radno vrijeme učitelja koje se odnosi na programe A1, A2 i B1 potreban je rad i boravak učitelja u prostoru škole.

Norma neposredno-odgojno obrazovnog rada učitelja razredne nastave iznosi 18 nastavnih sati. U prvoj godini Eksperimentalnog programa ona se odnosi na učitelje u provom razredu, dok učitelji u drugom, trećem i četvrtom razredu imaju manju normu, zbog dinamike uvođenja nastavnih predmeta Programa A1 Eksperimentalnog programa u pojedine razrede.

Učitelji razredne nastave obvezno sudjeluju u 4 sata Programa A2, te su obvezno razrednici u trajanju od 1 sata razrednika. Maksimalno obvezno tjedno zaduženje učitelja razredne nastave tijekom Eksperimentalnog programa iznosi 23 nastavna sata. (u prvoj godini Eksperimentalnog programa odnosi se na učitelje u 1. razredu, dok učitelji u drugom, trećem i četvrtom razredu imaju manji broj nastavnih sati kao obvezno zaduženje neposrednim odgojno-obrazovnim radom).

Obvezno radno zaduženje učitelja razredne nastave od 23 nastavna sata praćeno je povećanje osnovne plaće za ukupni iznos dodatka od 20 posto (5 posto CDŠ fiksni dodatak, 10 posto A2-dodatak i 5 posto dodatak za razredništvo). Preostalih 5 posto dodatka isplaćuje se onim učiteljima koji sudjeluju u Programu B1.

Učitelji predmetne nastave

Škola mora imati dovoljan broj učitelja predmetne nastave za izvođenje Eksperimentalnog programa u njegovu ukupnom trajanju. U okviru Programa A1 predmetni učitelji organiziraju i izvode nastavu predmeta: Hrvatski jezik, Matematika, Prirodoslovlje, Likovna kultura, Glazbena kultura, Fizika, Kemija, Biologija, Geografija, Povijest, Tehnička kultura, Strani jezik 1, Strani jezik 2, Tjelesna i zdravstvena kultura, Informacijske i digitalne kompetencije, Vjeronauk i Svijet i ja.

Učitelji predmetne nastave zadužuju se tjedno redovitom nastavom Programa A1 od 20 do 22 nastavna sata. To se smatra punom normom neposrednog odgojno-obrazovnog rada. Samo kao prijelazno rješenje, kroz Eksperimentalni program se onim učiteljima koji imaju manji broj nastavnih sati redovite nastave u početku Eksperimentalnog programa, kao puna norma smatra i 18 nastavnih sati Programa A1. To je iznos od 10 posto nastavnih sati u smjeru manjeg broja sati. Tijekom Eksperimentalnog programa, odstupanje od 10 posto u smjeru većeg broja tjednih nastavnih sati Programa A1 smatra se također punom normom, kao oblik prijelaznog rješenja. Za izvođenje nastavnog predmeta Svijet i ja (Program A1) škola može u Eksperimentnom programu zadužiti sve učitelje predmetne nastave, do ispunjenja pune norme i pune plaće. Učitelji nastavni predmet mogu izvoditi i u ciklusu razredne i u ciklusu predmetne nastave.

Učitelji predmetne nastave u pravilu izvode i do ukupno 4 nastavna sata Programa A2. Oni se odnose na obvezne i izborne nastavne sate Programa A2. Učitelji predmetne nastave hrvatskog jezika, matematike, fizike, kemije, biologije i prirodoslovlja obavezno sudjeluju u aktivnostima Programa A2, prema propisanoj strukturi i trajanju. Učitelji stranog jezika, IDK, TZK te Glazbene kulture sudjeluju u izvedbi Programa A2 i u razrednoj i u predmetnoj nastavi. Učitelji ostalih nastavnih predmeta sudjeluju u obveznim satima Programa A2 u predmetnoj nastavi prema propisanoj strukturi i trajanju. U izbornom dijelu Programa A2 i u razrednoj i u predmetnoj nastavi sudjeluju prema iskazanim potrebama i interesima učenika, a u skladu s odlukama škole kojom se osigurava provedba Programa A2 te modela cjelodnevne škole. U eksperimentalnom programu moguće su u iznimnim slučajevima i situacije u kojima neki učitelji predmetne nastave neće sudjelovati u aktivnostima Programa A2, što ovisi o potrebama i interesima učenika te načinu organizacije Programa A2 unutar škole.

Učiteljima koji sudjeluju u Programu A2 osnovna se plaća uvećava kroz A2-dodatak. Uvećanje se ostvaruje tako da svaki zaduženi A2-školski sat nosi uvećanje osnovne plaće od 2,5 posto, do ukupnog kumulativnog iznosa A2-dodatka na osnovnu plaću od 15 posto na mjesec. Kao što je naznačeno, kao prijelazno rješenje manjem broju učitelja predmetne nastave moguća su radna zaduženja do minimalne norme aktivnostima Programa A2. U takvim situacijama, na sate A2 potpore učenicima do minimalne pune norme ne računa se predviđeni A2-dodatak, a na sati iznad minimalne pune norme se računa.

Učitelji predmetne nastave su i razrednici razrednih odjela. Učitelji koje ravnatelj zaduži satom razrednika u okviru Eksperimentalnog programa imaju dodatak na razredništvo u iznosu od 5 posto na osnovnu plaću. Kada je riječ o razredništvu, učitelji razrednici u okviru radnog tjednog zadužuju se i drugim nastavnim satima koji su u funkciji sata

razrednika - administriranje vezano uz učenike i razred, suradnju s drugim učiteljima i stručnim suradnicima te suradnju s roditeljima. Ukupni tjedni broj nastavnih sati koji učitelju razredne nastave stoji raspolaganju za ispunjavanje radnih obaveza povezanih s razrednim odjelom iznosi 6 nastavnih sati, od kojih je 1 sat razrednika.

Učitelji predmetne nastave sudjeluju u Programu izvannastavnih aktivnosti B1 dijelom obvezno, dijelom izborno. Izborno je u situacijama u kojima škola može organizirati potrebni broj sati Programa B1, bez sudjelovanja nekog pojedinačnog učitelja nastavnog predmeta, a iskazani je interes drugih učitelja i stručnih suradnika dovoljan za njegovu organizaciju. Ako je potreban onaj broj sati Programa B1 kojim se zadovoljavaju potrebe i interesi učenika koji zahtjeva sudjelovanje svih učitelja predmetne nastave, ravnatelj škole će kao radnu obvezu zadužiti učitelja izvannastavnim aktivnostima, uz predviđeni B-1 dodatak na osnovnu plaću od 5 posto.

Za radno vrijeme učitelja koje se odnosi na programe A1, A2 i B1 potreban je rad i boravak učitelja u prostoru škole.

Stručni suradnici

U sklopu Eksperimentalnog programa stručni suradnici imaju više važnih profesionalnih uloga i radnih zadataka. Ponajprije se to očituje u aktivnostima planiranja, organiziranja, upravljanja, stručnog praćenja i vrednovanja aktivnosti Programa A2 (na razini škole, na razini predmetne i razredne nastave, na razini razreda te na razini razrednog odjela). Pritom će se unutar Eksperimentalnog programa testirati organizacija odgojno-obrazovnog rada u kojem, uz učitelje razredne i predmetne nastave, nositelji odgojno-obrazovnih aktivnosti u nastavnom predmetu Svijet i ja mogu biti i pedagog, odnosno psiholog škole. Prije svega zato što je područje navedenoga kurikulumu interdisciplinarno i u znatnoj mjeri uključuje i ta dva znanstvena polja. Sudjelovanje stručnih suradnika u Programu A1 vezano uz nastavni predmet Svijet i ja može biti samo dobrovoljno i kao njihov izbor, kada postaje dio radnih obaveza.

U sklopu Programa A2 stručnim je suradnicima namijenjena uloga operativnih voditelja tog programa. Suštinski, svojim stručnim znanjima i stručnim radom moraju pridonijeti u sklopu Eksperimentalnog programa učinkovitom ostvarenju ciljeva Programa A2, kao što je opisano u tom programu. Dodatno, moraju značajno pridonijeti harmonizaciji aktivnosti unutar odgojno-obrazovnih programa, osobito između programa A1 i A2, koji se sastoje od neposrednog odgojno-obrazovnog rada s učenicima. Pritom stručni suradnici moraju stručnim znanjima značajno pridonijeti ukupnom unaprjeđenju timskog rada svih učitelja i stručnih suradnika kao jednom od važnih oblika rada u Eksperimentalnom programu.

U Eksperimentalnom programu stručni suradnici aktivno sudjeluju u neposrednim aktivnostima dijagnosticiranja, prepoznavanja i imenovanja stvarnih potreba učenika, kroz suradnju s učiteljima, ali i primjenom vlastitih stručnih znanja i postupaka. Utvrđivanjem potreba, aktivno sudjeluju, u suradnji s učiteljima i ravnateljem škole u osmišljavanju, prilagođavanju i provođenju brojnih oblika potpore i obogaćivanja. Dio aktivnosti obavljaju aktivnim stručnim angažmanom, posebice u oblicima potpore koji se

temelje na individualnom i/ili radu u manjim skupinama učenika. Provedbom određenog opsega aktivnosti potpore i obogaćivanja, stručni suradnici sudjeluju u osmišljavanju i provođenju postupaka vrednovanja učinkovitosti Programa A2 u slučaju pojedinačnih učenika, skupina učenika, kao i svih učenika.

U provedbi Programa A2 učitelji pružaju učenicima povratne informacije o procesu, stupnju i kvaliteti učeničkog rada koje se odnose na usvajanje znanja i stjecanje vještina. Stručni suradnici škole u sklopu osmišljavanja i provođenja aktivnosti praćenja i pružanja povratnih informacija o napretku učenika u doseganju postavljenih odgojno-obrazovnih ciljeva imaju značajnu ulogu jer svojim stručnim znanjima u bitnome mogu pomoći učiteljima u tom važnom segmentu koji se odnosi na kvalitetu i djelotvornost Programa. Kroz suradnički i neposredni rad s učiteljima, suradnički rad sa svim učiteljima određenog razreda te kroz rad s učenicima koriste sve raspoložive dijagnostičke i stručne postupke za prikupljanje informacija, pokazatelja napretka učenika i stupnja ostvarenja njihovih potreba.

Stručni suradnici trajno poduzimaju mjere u smjeru optimizacije aktivnosti Programa A2 kako bi se postigla djelotvornost Programa i na razini razreda, obrazovne razine i na razini cijele škole. Koriste sve prednosti rada škola kao cjelodnevnih škola za postizanje očekivanih ciljeva te kroz Eksperimentalni program nadvladavaju brojna ograničenja (npr. otežan rad stručnih suradnika s učenicima dok traje nastava, nemogućnost rada s učenicima koji su putnici, neposredni odlazak iz škole učenika nakon nastave zbog izvanškolskih i drugih aktivnosti, kolizija s odgojno-obrazovnim ciljevima redovite nastave ili sata razrednika). Kroz jasne zajedničke aktivnosti sa svim učiteljima škole stručni suradnici značajno unaprijeđuju suradničke odnose i povećavaju kapacitet timskog i zajedničkog rada u školi.

U komuniciranju s roditeljima primarna je odgovornost i uloga učitelja razredne i predmetne nastave u osiguranju stalne, kvalitetne i učinkovite komunikacije s roditeljima. Stručni suradnici mogu sudjelovati u dijelu komunikacije s roditeljima ne zamjenjujući pritom ulogu i važnost učitelja. Kad je riječ o svim aspektima učeničkog sudjelovanja u Programa A2, povratne informacije roditeljima pružaju učitelji, što je temeljeno na njihovoj ulozi i potpunim informacijama koje imaju o napretku, potrebama i interesima svakog učenika.

Eksperimentalni program temelji se i uključuje puni angažman svih stručnih suradnika škole. Ovisno o njihovom broju te strukturi, moguće je unutar eksperimentalne provedbe očekivati razne oblike suradnje stručnih suradnika, kao i suradnje stručnih suradnika i učitelja škole. Načelni je pristup da su sve aktivnosti u sklopu Eksperimentalnog programa u dijelu koji se odnosi na stručne suradnike ukupna odgovornost svih stručnih suradnika.

Sinergijski integrirajući različita područja profesionalne stručnosti i vrsnosti, uz sve aktivnosti koje su zajedničke svim stručnim suradnicima i odgovornost za sva područja rada škole i rada s učenicima, te uz redoviti opisani posao, stručni suradnici pedagozi u modelu rada osnovne škole kao cjelodnevnih škole osobitu profesionalnu pozornost trebaju posveti profesionalnoj pomoći učiteljima u što kvalitetnijem i učinkovitijem

svladavanju izazova koji se mogu odnositi na organizaciju i provedbu metodičkih aktivnosti Programa A2, kao i na harmonizaciju metodičkih aktivnosti između programa A1 i A2 u dosezanju postavljenih odgojno-obrazovnih ciljeva te profesionalnog usavršavanja i pripreme učitelja na školskoj razini u primjeni očekivanih metodičkih oblika rada u sklopu Programa A2. U dijelu rada s učenicima, samostalno i/ili kroz suradnju s drugim stručnim suradnicima u školi usmjereni su na postizanje postavljenih ciljeva, posebno unutar Programa A2.

Uza sve aktivnosti koje su zajedničke svim stručnim suradnicima, te uz redoviti opisani posao, stručni suradnici psiholozi i stručni suradnici edukacijsko-rehabilitacijskog profila u okviru Programa A2 osobitu profesionalnu pozornost trebaju posvetiti profesionalnom radu i aktivnostima s učenicima na razrednoj, skupnoj ili individualnoj razini. Psiholozi se aktivno uključuju na odgojno-obrazovnu potporu učenicima na individualnoj razini. Kombinirajući rad s učiteljima razredne i predmetne nastave, samostalno provode individualnu potporu učenicima prema utvrđenim potrebama (učenici s teškoćama u razvoju, daroviti učenici, daroviti učenici s teškoćama) kako bi time zadovoljili potrebe učenika, ostvarili njihove interese te povećali ukupnu učinkovitost Programa A2. Vezano uz ovaj oblik rada, aktivno sudjeluju u svim pratećim aktivnostima kao što su moguća dijagnostika na školskoj razini, postavljanje očekivanih ishoda postignuća, izrada strategija podrške, izrada individualiziranih kurikuluma kao dijela ukupne podrške, zajednički rad s učiteljima u razrednom odjelu te samostalna primjena individualiziranih postupaka, individualni rad s učenikom ili manjom skupinom te praćenje napretka i usmjeravanje potpore. Na razini odgojno-obrazovne potpore manjih skupina i cijelog razreda, stručni suradnici psiholozi provode aktivnosti koje su u funkciji ukupne učinkovitosti Programa A2 kao što su rad u smjeru usvajanja općih i specifičnih tehnika učenja i pamćenja, smanjenja anksioznosti povezane sa školom, povećanja pažnje i motivacije te rad s učenicima koji doživljavaju emocionalne poteškoće. Taj oblik rada stručni suradnici provode koristeći sve oblike rada kao što su pojedinačne intervencije i radionice pa do osmišljavanja i provedbe intervencijskih programa.

Uza sve aktivnosti koje su zajedničke svim stručnim suradnicima, te uz redoviti opisani posao, stručni suradnici edukacijsko-rehabilitacijskog profila (stručni suradnik edukacijski rehabilitator, stručni suradnik socijalni pedagog i stručni suradnik logoped) aktivno su uključeni u aktivnosti potpore te potpomognutog i obogaćenog učenja kroz brojne oblike individualiziranog rada s učenicima s poteškoćama, rada u malim skupinama s učenicima s poteškoćama, individualnog rada s učenicima s poremećajima u ponašanju, rada u malim skupinama i provođenja preventivnih programa na razini razrednih odjela ili na razini obrazovnih ciklusa te individualni logopedski rad s učenicima, koji može biti obogaćen radom u malim skupinama.

Stručni suradnici knjižničari, te uz redoviti opisani posao, su u okviru Programa A2 osobito usmjereni na suradnju s učiteljima škole u osmišljavanju i provedbi odgojno-obrazovnih aktivnosti usmjerenih posebice na jezično-čitalačku pismenost učenika. Pomažu u organizaciji i provedbi metodičkih aktivnosti Programa A2. Samostalno i/ili uz suradnju s učiteljima, organiziraju i provode neposredne aktivnosti s učenicima na razrednoj, skupnoj ili individualnoj razini (npr. vode kreativne radionice, radionice pisanja, pomažu

učiteljima u dosezanju odgojno-obrazovnih ishoda vezanih uz jezičnu i čitalačku pismenost, rade s pojedinim skupinama učenika u obogaćivanju kao obliku odgojno-obrazovnih aktivnosti).

Važno područje zajedničkog rada svih stručnih suradnika koje škola ima odnosi se na sve predviđene aktivnosti koje se tiču optimizacije i uspješne tranzicije učenika između pojedinih odgojno-obrazovnih razina i razdoblja. U sklopu provedbe Eksperimentalnog programa, tijekom cijele osnovne škole, a osobito u tri završna razreda, unutar Programa A2 organiziraju se aktivnosti obrazovnog i profesionalnog savjetovanja, odnosno usmjeravanja. Škole će provoditi program profesionalnog informiranja koji započinje početkom školovanja i traje do osmog razreda, a u njemu će, osim stručnih suradnika, sudjelovati učitelji i osobito roditelji učenika. Uključivat će brojne zajedničke radionice, ali i individualni rad i procjenu učenika, kao i individualno i grupno savjetovanje učenika. U ostvarenju ovog cilja škole će tijekom Eksperimentalnog programa morati osnažiti i unaprijediti suradnju s postojećim ustanovama koje obavljaju profesionalno savjetovanje, osobito s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje.

Treće važno područje rada svih stručnih suradnika u okviru A2 Programa vezano je uz obogaćivanje kao temeljni cilj Programa. Model cjelodnevne škole u značajnoj će mjeri biti okvir i za provedbu većine nacionalnih politika i modela koji se odnose na darovite učenike, koje će se operacionalizirati i provesti kroz aktivnosti Programa A2. Tu su osobita očekivanja od sustavnog angažmana stručnih suradnika psihologa i pedagoga.

Uvode se i promjene u iskazivanje rada stručnih suradnika. Njihov neposredni rad koji se odnosi na Program A2 iznosi 6 solarnih sati na tjedan, u nastavnih 35 tjedana, odnosno 4 solarna sata u ostalim tjednima. Taj rad stručnih suradnika jasno se ograničava od rada koji se označava kao redoviti rad stručnih suradnika i koji u eksperimentalnoj provedbi za sve stručne suradnike iznosi 19 solarnih sati na tjedan. Redoviti rad stručnih suradnika uključuje sve redovite poslove stručnog suradnika. Uz ovo, stručnim je suradnicima u okviru radnih zaduženja osigurano i do 5,25 solarnih sati na tjedan na aktivnosti timskog rada, suradnje s drugim učiteljima te suradnje s roditeljima. Za stručne suradnike to predstavlja radnu obavezu od ukupno 30,25 solarnih sati na tjedan u prostoru škole. Ostali rad stručnih suradnika ne uključuje obavezu rada u prostoru škole i omogućava fleksibilnu organizaciju rada.

Stručnim suradnicima je u okviru Eksperimentalnog programa predviđeno povećanje osnovne plaće od 4,5 posto fiksnog CDŠ dodatka za sve zaposlenike škola te 15 posto dodatka na osnovnu plaću koja se odnosi na izravno sudjelovanje stručnih suradnika u svim aktivnostima Programa A2. Te dodatke na osnovnu plaću stručni suradnici dobivaju cijelu kalendarsku godinu. Stručni suradnik pedagog i psiholog imaju pravo i na 5 posto dodatka na osnovnu plaću ako izvode nastavu nastavnoga predmeta Svijet i ja (predviđeno do 2 sata na tjedan prema kriterijima Programa A2).

Eksperimentalni program potiče sudjelovanje stručnih suradnika i u Programu izvannastavnih aktivnosti B2 i u razrednom i u predmetnom ciklusu osnovne škole. Sudjelovanja stručnih suradnika izborna je i ishod je njihova izraženog interesa te potreba učenika za sudjelovanje u Programu izvannastavnih aktivnosti. Stručni suradnici

koji izbornu sudjeluju u Programu B1 mogu u njemu sudjelovati maksimalno 2 sata na tjedan te dobivaju B1-dodatak na osnovnu plaću za svaki školski sat tog programa. Ukupno povećanje osnovne plaće za aktivnosti u sklopu Programa B1 može iznositi 5 posto.

Ostale radne obaveze i radno zaduženje stručnih suradnika odnose se na profesionalno pripremanje za učinkovitu organizaciju i provedbu Programa A2 te na profesionalno usavršavanje i razvoj. Unutar Eksperimentalnog programa u svrhu povećanja ukupne učinkovitost Programa A2 te jasnijeg postizanja ukupnih ciljeva CDŠ-a u odabranim je školama potrebno osigurati jasne uvjete za učinkovit rad stručnih suradnika u ostvarenju ukupnih ciljeva cjelodnevnne škole. Pred školu se postavljaju jasna očekivanja prema kojima je temeljna usmjerenost rada stručnih suradnika stručni rad povezan s učenicima, učiteljima i odgojno-obrazovnim programima cjelodnevnne škole te da njihovo sudjelovanje u aktivnostima administriranja, vođenja dokumentacije, vođenja i održavanja registra škole, organizacijskim i općenito administrativnim poslovima ne predstavlja suštinu njihova rada. Takve aktivnosti moraju obavljati administrativne službe škole, ravnatelj i/ili za to zaduženi administratori, odnosno svi učitelji i stručni suradnici škole na jednakim osnovama u okviru tjednog zaduženja, u kategoriji ostalih poslova koje svi imaju. Također, odluke koje se donose na razini škole i tiču se organizacije rada i boravka svih učitelja i stručnih suradnika škole u školi, na istim osnovama i na jednak način moraju se odnositi i na rad stručnih suradnika i vremenski rad u prostoru škole tijekom nastavnih i nenastavnih tjedana.

Struktura, minimalno i maksimalno trajanje pojedinačnih radnih obaveza stručnog suradnika u okviru Eksperimentalnog programa:

	Radne obaveze i poslovi stručnog suradnika	U tjednima programa A1 i A2 (35 tjedana)		U ostalih 11 tjedana	Ukupno u školskoj godini		Plaćanje
		60' sat		60' sat	60' sat		Maksimalno povećanje osnovne plaće po svim osnovama u CDŠ je do ukupno 25 %.
		Min	Max	Do Max'	Min	Max	
1	Redoviti poslovi stručnog suradnika	19	19	19	874		Osnovna plaća uvećana za 5 % CDŠ fiksnog mjesečnog dodatka svima
2	Izborna sudjelovanje u neposrednom radu s učenicima u A1 (<i>izborna</i> izvođenje nastavnoga predmeta Svijet i ja)	0	1,5	0	0	52,5	Varijabilni dodatak na osnovnu plaću od 2,5% za svaki A1 sat, do ukupnog kumulativnog mjesečnog iznosa od 5 % za A1.
3	Neposredni rad s učenicima u Programu potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja (A2) te rad vezan uz organizaciju Programa A2	6	6	4	254		Varijabilni dodatak na osnovnu plaću od 2,5% za svaki A2 sat, do ukupnog kumulativnog mjesečnog iznosa od 15 % za program A2.
4	Izravni rad u organizaciji i provedbi Programa izvannastavnih aktivnosti (B1) (<i>obvezno ili izborna sudjelovanje</i>)	0	1,5	1,5	69		Varijabilni dodatak na osnovnu plaću od 2,5% za svaki B1 sat, do ukupnog kumulativnog mjesečnog iznosa od 5 % za B1.
5	Profesionalno usavršavanje i razvoj	0,75	0,75	4	70,3		
6	Suradnja s roditeljima	1,5	1,5	1,5	69		
7	Suradnja s drugim učiteljima i stručnim suradnicima, timski rad	3	3	3	138		
8	Poslovi vezani uz upravljanje razrednim odjelom i školom (administriranje učeničkih i razrednih aktivnosti i sl.), razredna i školska vijeća	0,75	0,75	2	40,25		
9	Ostali poslovi po opisanoj strukturi u EP:	3,5-6,5		2,5	150		
	Ukupno tjedno radno vrijeme (60')	40		40	1840		

Ravnatelji škola

Ravnatelji škola su poslovodni i stručni voditelji školske ustanove odgovorni za ukupnu organizaciju i provedbu svih odgojno-obrazovnih programa, odnosno programa A1, A2, B1 i B2. U provođenju Eksperimentalnog programa dolazi do povećanog opsega posla zbog nove organizacije rada škole. Raspored izvođenja programa A2, B1 i B2 nije, kao do sada, definiran na početku školske godine, nego se aktivnosti pojedinih programa mogu mijenjati na tjednoj ili mjesečnoj razini. U odnosu na nove aktivnosti Eksperimentalnog programa, ravnatelji u potpunosti zadržavaju redovite i posebne poslove i aktivnosti koje su propisane relevantnim normativnim aktima. U okviru eksperimentalne provedbe cjelodnevne škole ravnatelji će dobit uvećanje plaće od 25 posto u odnosu na plaću koju imaju na početku Eksperimentalnog programa.

Eksperimentalni program, osim promjena i značajnih poboljšanja materijalnog statusa učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja škola, nosi i niz modernizacijskih elemenata koji se odnose na profesionalne uvjete njihova rada. Učiteljima se u okviru modela rada osnovnih škola kao cjelodnevni škola pružaju infrastrukturni uvjeti za rad u školi i obavljanje profesionalnih aktivnosti. U vremenskom okviru rada učiteljima se vrlo jasno strukturiraju radne obaveze i aktivnosti, koje unose usporedivost između učitelja u izravnoj količini neposrednog rada u nastavi i neposrednog rada u programu potpore, potpomognutog i obogaćenog učenja. Svi ostali elementi radnih obaveza i radnih aktivnosti učitelja isti su za sve (primjerice vrijeme za profesionalno usavršavanje, suradnju s roditeljima, suradnju s drugim učiteljima, poslovima vezanima uz upravljanje, dnevnu stanku, stručno-metodičku pripremu i slično).

Eksperimentalni program donosi značajno veću autonomiju i samostalnost učitelja. Postavljajući Program A2 kao prostor u kojem je svaki učitelj taj koji treba prepoznati potrebe vlastitih učenika i učinkovito na njih odgovoriti te stavljajući veći naglasak na suradnju i zajednički rad unutar škole, želi se značajnije modernizirati odgojno-obrazovni rad. Učitelji su u Programu A2 središnji nositelji svih odgojno-obrazovnih aktivnosti usmjerenih na učenje učenika, oni neposredno kroz suradnju sa stručnim suradnicima i drugim učiteljima donose odluke i prilagođavaju rad potrebama učenika te dinamičkim aktivnostima u razrednom odjelu ili ostvarenom napretku u dosezanju odgojno-obrazovnih ciljeva. Program A2 znatno smanjuje ograničenja koja učitelji doživljavaju u redovitoj nastavi glede ukupnog raspoloživog vremena za ostvarenje ciljeva kurikulumu. Omogućava im, uz ostvarenje zajedničkih ciljeva kurikulumu, potrebno vrijeme, resurse i fleksibilnost za odgojno-obrazovni rad usmjeren na učenje pojedinačnih učenika, skupina učenika, kao i svih učenika.

Učitelji kroz Eksperimentalni program provode dinamičke i integrativne oblike rada, oslobođeni u značajnoj mjeri ograničenja koja se vezuju uz pojedinačne nastavne predmete. Na temelju potreba i obilježja učenika, odabiru metode rada, vrste i načine prilagodbi različitih oblika učenja. Kroz aktivnosti Programa A2 imaju jasnu mogućnost odgovoriti na većinu izazova koji se odnose na stvarnu heterogenost razrednog odjela. Program učiteljima u osnovnim školama pruža fleksibilnost i djelotvorne mehanizme prilagodbe i brzog mijenjanja oblika učenja te promjene tijeka i dinamike učenja, potičući ih na učinkovito korištenje svih oblika diferencijacije procesa učenja. U brojnim

aktivnostima Programa A2 učitelji dobivaju fleksibilnost formiranja skupina za učenje, kao i korištenje nastavnih materijala prilagođenih potrebama pojedinih skupina ili individualnim potrebama učenika.

Aktivnosti učitelja u sklopu Eksperimentalnog programa nisu opterećene dodatnim administriranjem. Kada je riječ o Programu A2, učitelji pružaju učenicima povratne informacije o procesu, stupnju i kvaliteti rada koje su primarno u funkciji procesa usvajanja znanja i stjecanja vještina, a ne u funkciji zadovoljavanja potreba formalnog ocjenjivanja.

Kroz Eksperimentalni će se program provjeriti vrijednost elemenata koji se odnose na kadrovsku dimenziju organizacije i provedbe programa.

9. NAČINI STRUČNOG PRAĆENJA I VREDNOVANJA PROGRAMA

Eksperimentalnu provedbu prati osmišljen sustav prikupljanja informacija (stručno praćenje) o svim elementima organizacije i provedbe Eksperimentalnog programa cjelodnevne škole. Također, u skladu s člankom 29. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi⁸ osmišljeni model vrednovanja sastavni je dio Eksperimentalnog programa. Nositelj aktivnosti vrednovanja je Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja, na temelju zakonskih ovlasti u području vrednovanja.

Praćenje i vrednovanje usklađeni su s ciljevima i zadaćama Eksperimentalnog programa. Usmjereni su na sve ciljeve Eksperimentalnog programa te na sve aspekte organizacije i provedbe, kao i na sve izravne ili posredne dionike u organizaciji i provedbi Eksperimentalnog programa. Sve iskazane zadaće koje se stavljaju pred Eksperimentalni program predmet su vrednovanja.

Podaci potrebni za praćenje i vrednovanje prikupljat će se u periodičkim, unaprijed definiranim vremenskim razmacima, čime će se osigurati sustavnost i kvaliteta praćenja, odnosno vrednovanje vezano uz ostvarenje pojedinih ciljeva, zadaća i ukupnih ciljeva Eksperimentalnog programa. U praćenju i vrednovanju koristit će se svi suvremeni i napredni metodološki pristupi unutar suvremenih obrazovnih evaluacijskih istraživanja. U konceptualnom i provedbenom dijelu oni će se metodološki oslanjati na kvantitativne, kvalitativne i mješovite metodološke postupke i tehnike. U analitičkom i statističkom pogledu praćenje i vrednovanje uključivat će korištenje deskriptivnih, usporednih, inferencijalnih i strukturalno-modelskih oblika analiziranja svih ishoda vrednovanja.

U praćenju i vrednovanju sudjelovat će sve škole u kojima se provodi Eksperimentalni program, a koje su označe kao eksperimentalne škole. Školama uključenim u Eksperimentalni program bit će pridružene tzv. ekvivalentne kontrolne škole, koje su s njima usporedive po svim ili većini najvažnijih obilježja. Središnja usmjerenost unutar vrednovanja je na školama u kojima će se provoditi Eksperimentalni program, ali zbog mogućnosti izvođenja primjerenih zaključaka, usporedbe između škola sastavni su dio evaluacijskog dizajna i nacрта. Tijekom praćenja i vrednovanja podaci će se prikupljati iz različitih izvora (službene baze podataka, pedagoška dokumentacija) te korištenjem različitih metoda (standardizirani ispiti znanja, upitnici, fokusne grupe, intervjui, strukturirana opažanja, analiza dokumentacije) koje će biti usmjerene na različite ciljne skupine.

Praćenje i vrednovanje bit će usmjereno na sve odgojno-obrazovne programe sadržane u modelu osnovne škole kao cjelodnevne škole (A1, A2, B1 i B2), na vrednovanje ukupnih ishoda eksperimentalnog programa te na praćenje svih informacija koje mogu pružiti uvid u sve aspekte, procese i ishode Eksperimentalnog programa. Takav pristup omogućava prikupljanje podataka prema različitim i unaprijed definiranim indikatorima ostvarenosti postavljenih ciljeva Eksperimentalnog programa. Također, omogućava

⁸ Narodne novine, broj 87/2008, 86/2009, 92/2010, ispr. -105/2010, 90/2011, 16/2012, 86/2012 - pročišćeni tekst i 94/2013, 152/2014, 7/2017 i 68/2018.

odgovaranje na pitanja vezana uz pojedine aspekte organizacije i provedbe, ali i odgovaranje na temeljno pitanje učinkovitosti predloženog modela osnovne škole kao cjelodnevne škole.

Na temelju provedenih analiza izrađivat će se periodička izvješća u skladu s točkama mjerenja. Nakon provedbe Eksperimentalnog programa izradit će se cjelovito evaluacijsko izvješće na temelju kojeg će biti moguće donijeti zaključke te preporuke za unaprjeđenje i daljnju implementaciju Programa.

Nositelj praćenja i vrednovanja će u suradnji s domaćim i inozemnim visokoškolskim i znanstvenim ustanovama razmjenjivati sve znanstveno i stručno relevantne informacije koje se odnose na sve aspekte organizacije, provedbe, praćenja i vrednovanja Eksperimentalnog programa kako bi se moglo utemeljeno donijeti odluke o ishodima Programa. Time će se, kroz sveobuhvatni evaluacijski dizajn, brojne aktivnosti stručnog praćenja i vrednovanja zaokružiti i sistematizirati u okvir sveobuhvatnog i kompleksnog evaluacijskog programa. Ukupni ishod stručnog praćenja i vrednovanja bit će niz jasnih, metodološki rigorozno osmišljenih i uporabljivih pokazatelja o brojnim aspektima učinkovitosti, kvalitete i ishoda Eksperimentalnog program.

Potpuna implementacija modela cjelodnevne škole u hrvatski odgojno-obrazovni sustav moguća je samo nakon vrednovanja svih aspekata organizacije, provedbe i ishoda eksperimentalne provedbe te nakon mogućih poboljšanja inicijalnog modela.

10.FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA REALIZACIJU PROGRAMA

Za sve očekivane prilagodbe, kao i za stvaranje pretpostavki za uvođenje cjelodnevne škole u sve osnovne škole u Hrvatskoj u školskoj godini 2027./2028., osigurana su kroz više izvora dostatna financijska sredstva.

Dugoročna kapitalna ulaganja iznosit će najmanje milijardu eura.

1. Za javni poziv financiran sredstvima Nacionalnog plana oporavka i otpornosti 2021. – 2026. (NPOO)⁹ bit će osigurano 862,6 milijuna eura. Na poziv se može prijaviti 619 škola koje rade u više smjena, a prijavitelji su osnivači osnovnih škola. Moguće je prijaviti izgradnju nove škole ili dogradnju postojeće građevine. Ministarstvo znanosti i obrazovanja je na temelju normativa za gradnju škola i demografskih projekcija izradilo postupak procjene potreba i financiranja idejnih rješenja koji će osnivačima pomoći u planiranju. Cilj je osigurati povećanje obuhvata jednom smjenom na 100 posto škola te su prihvatljivi troškovi zamjenske gradnje kad je nužno rušenje, kao i nužna adaptacija prostora da bi se ishodila uporabna dozvola.
2. U sklopu Programa konkurentnost i kohezija (PKK) za programsko razdoblje 2021. – 2027., u okviru cilja SO4 (ii), planiran je iznos oko 143 milijuna eura za prilagodbu jednosmjenskih škola za provedbu cjelodnevne škole i to za osiguravanje adekvatnih kuhinja, blagovaonica i opremljenosti, kao i otklanjanje problema trenutno suboptimalnih prostora učionica te sličnih primjera prilagodbi.
3. Uvođenje modela cjelodnevne škole u osnovnoškolski sustav odgoja i obrazovanja RH bit će financijski i organizacijski podržano i sredstvima Europskog socijalnog fonda (ESF+) za programsko razdoblje 2021. – 2027., a podrška će se odnositi na tri ključna područja. Ukupan iznos financijskih sredstava predviđenih za podršku iznosi oko 108 milijuna eura, i to:
 - osiguravanje kvalitetnih i kontinuiranih stručnih usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika – planirana sredstva iznose 44 milijuna eura
 - osiguravanje podrške školama u području realizacije izvannastavnih i izvanškolskih aktivnosti u okviru provedbe modela cjelodnevne škole (uključivo troškove angažiranja dodatnih stručnjaka potrebnih za realizaciju izvanškolskih aktivnosti na razini škole) – planirana sredstva iznose 60 milijuna eura i biti će dodijeljena u formi bespovratnih sredstava. Objava Poziva planira se za lipanj 2023.
 - uspostava i jačanje kapaciteta sustava u području praćenja i unaprjeđenja provedbe modela cjelodnevne škole – s planiranim sredstvima u iznosu od četiri milijuna eura.

9 Planoporavka.gov.hr

4. Ministarstvo znanosti i obrazovanja koristi zajam u iznosu od 25 milijuna eura od Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) za provedbu Projekta »Hrvatska: ususret održivom, pravednom i učinkovitom obrazovanju«. Razvojni cilj Projekta je poboljšati okruženje za učenje u odabranim školama prema sustavu cjelodnevne škole (CDŠ) te ojačati kapacitete Ministarstva znanosti i obrazovanja za širenje sustava cjelodnevne škole i provedbu sektorskih reformi. Projekt se sastoji od sljedećih dijelova:

- Komponenta 1.: Više sati za više učenja – predviđen iznos zajma 3,3 milijuna eura
- Komponenta 2.: Projektiranje i predstavljanje infrastrukturnih rješenja za cjelodnevnu školu – predviđen iznos zajma 15,7 milijuna eura
- Komponenta 3.: Jačanje kapaciteta MZO-a za provedbu reformi – predviđen iznos zajma 6 milijuna eura.

5. U izračunu troškova uvođenja cjelodnevne škole sagledani su svi aspekti ove značajne programske reforme, pa tako i financiranje novog modela rada, odnosno ukupno povećanje plaće učitelja u okviru Eksperimentalnog programa. Povećanje plaće se može kretati po svim osnovama do najviše 25 posto iznosa u odnosu na redovitu plaću koju bi učitelji imali da škola ne sudjeluje u Eksperimentalnom programu. Za tu je stavku iz državnog proračuna u sljedeće četiri godine osigurano 36,8 milijuna eura.

Zaključno, kao što je iz prethodno navedenog vidljivo, za novi okvir i model rada osnovnih škola kao cjelodnevni škola osigurana su sredstva u iznosu većem od 1,2 milijarde eura. U izračunu troškova uvođenja cjelodnevne škole sagledani su svi poznati aspekti te značajne programske reforme te će se kroz Eksperimentalni program provjeriti vrijednost elemenata koji se odnose na kadrovsku dimenziju organizacije i provedbe programa. Tijekom eksperimentalne provedbe izradit će se procjena potrebnih sredstava nakon što Eksperimentalni program bude proveden. Povećanjem sati nastave i drugih oblika odgojno-obrazovnog rada, poboljšanjem sustava profesionalnog usavršavanja učitelja, stručnih suradnika i ravnatelja te poboljšanom i novom školskom infrastrukturom jasno će se poboljšati ishodi učenja učenika, osobito onih u nepovoljnom položaju, te očekivano ostvariti svi ciljevi i zadaće Eksperimentalnog programa, kao i kasnije očekivano implementiranog modela u sve osnovne škole. Novi, moderniji i dinamičniji školski dan, usklađen s profesionalnim i osobnim obavezama roditelja, majkama i očevima djece koja pohađaju cjelodnevnu školu, olakšat će se sudjelovanje na tržištu rada, a time i povećanje prihoda, jer će im djeca biti pedagoški zbrinuta. Zahvaljujući Eksperimentalnom programu jačat će se i kapaciteti Ministarstva znanosti i obrazovanja za proširenje sustava cjelodnevne škole u cijeloj zemlji te provedbu potrebnih sektorskih reformi naznačenih u Nacionalnoj razvojnoj strategiji Republike Hrvatske do 2030. godine¹⁰ te opisanih u Nacionalnom planu oporavka i otpornosti 2021. – 2026. i Nacionalnom planu razvoja sustava obrazovanja za razdoblje do 2027. godine.¹¹

¹⁰ Narodne novine, broj 13/2021.

¹¹ Nacionalni plan je usvojen na 203. sjednici Vlade Republike Hrvatske, 22. ožujka 2023.